

# Проект „Фантастично читалище“

Сборник от научно-фантастични произведения

Списание „Наука и техника за младежта“



1979 г.

София, 2014

## Библиография

### [Стъклената касичка](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Хенри Кътнер. Съкратен превод от английски Иван Златарски. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 1 от 1979 г.

### [Произнасяйте името ми със „С“](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Айзък Азимов. Преведе от английски със съкращения Иван Златарски. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 2 от 1979 г.

### [Първа среща](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Артър Кларк. Преведе от английски Александър Бояджиев. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 4 от 1979 г.

### [Скалпелът на Окам](#)

Фантастичен разказ. Автор Теодор Старджън. Преведе от руски А. Грозданова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 5 от 1979 г.

### [Еди](#)

Фантастичен разказ. Автор Иван Въргов. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 6 от 1979 г.

### [Аз победих, въпреки че загубих](#)

Фантастичен разказ. Автор Илия Димитров. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 7 от 1979 г.

[Пошият пример](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Клифърд Саймък. Преведе Маргарита Стефанова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 8 от 1979 г.

[Първият ден от Епохата на възраждането](#)

Фантастичен разказ. Автор Роман Фурман. Преведе А. Грозданова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 9 от 1979 г.

[Времето е пари](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Джак Уудхъмс. Преведе от руски А. Грозданова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 10 от 1979 г.

[Времето е пари](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Джак Уудхъмс. Преведе от руски А. Грозданова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 11 от 1979 г.

[Главното оръжие](#)

Фантастичен разказ. Автор Игор Росоховатски. Превела А. Грозданова. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 12 от 1979 г.

## Стъклената касичка

### Научно-фантастичен разказ

Хенри Кътнер

Открадваха диамантите на Балард, докато успееше да произведе нови. Застрахователните компании отдавна се бяха отказали да поемат големия риск. Частните детективски бюра предлагаха с готовност услугите си срещу високо възнаграждение, но тъй като диамантите неизменно изчезваха, подобна мярка означаваше само допълнителни разходи. Повече не можеше да се издържа. Бъдещето на Балард зависеше от диамантите, а цената на камъните се повишаваше обратно пропорционално на количеството и достъпността им. При сегашното темпо на кражбите след около десет години чистите синьо-бели диаманти щяха да бъдат просто безценни.

– И затова единственото нещо, от което имам нужда, е абсолютната сигурност – продължи мисълта си Балард, отпивайки от питието. Той погледна през масата Джо Гънтър, който само се усмихваше.

– Това е ясно! – каза Гънтър. – И какво следва?

– Ти си техник. Измисли нещо. За какво ти плащам?

– Плащаш ми, за да правя диаманти и да не казвам на никого, че мога да ги правя.

– Ненавиждам мързеливите хора – отбеляза Балард. – Ти завърши образованието си с отличие през 1990 година. Какво направи оттогава?

– Практикувах хедонизъм – отговори Гънтър. – Защо да се напрегам, когато мога да имам всичко, което искам, само като правя диаманти за тебе? Всъщност, какво иска човек? Сигурност, свобода и възможност да задоволява капризите си. Аз го получих! И то само с откриването на формулата на философския камък. Жалко, че Кейн така и не успя да се досети за потенциалните възможности на патента си. Жалко, разбира се, за него, а добре за мен.

– Млъкни! – тихо каза Балард.

Гънтър се усмихна и огледа огромната трапезария.

– Защо? Никой не може да ни чуе.

Той вече беше леко пиан. Кичур черна коса закриваше челото му, а слабото му лице имаше леко подигравателен израз.

– И освен това – продължи той мисълта си, – искам да говоря! Това ми помага да осъзная, че приличам на тебе – нещо твърде приятно.

Гънтър отпи от брeндитo си.

– Аз съм хедонист и имам висок коефициент на интелигентност. Когато завърших, потърсих най-добрия начин да издържам Джо Гънтър, без да работя. Създаването на нещо стъпка по стъпка е просто губене на време. Най-добрата система е да откриеш готова структура и да добавиш нещо свое към нея. Това ме насочи към Патентното бюро. Прекарах две години, ровейки се в архивите за някой по-ценен боклук. Намерих го във формулата на Кейн. Той просто не е подозирал какво е открил – мислел си е, че това е термодинамична теория. И никога не е предполагал, че може да получи диаманти чрез леко развитие на идеята. И така – завърши Гънтър, – цели двадесет години тази формула стоя погребана в

Патентното бюро и аз я намерих. И ти я продадох при условие да си държа устата затворена и да оставя света да се заблуждава, че диамантите ти са истински.

– Свърши ли? – попита Балард.

– Да.

– Кажи ми, защо повтаряш всичко това така често?

– За да ти припомням – отбеляза Гънтър. – Ти би ме убил, ако смееше. Тогава, мислиш си ти тайната, ти ще бъде запазена със сигурност. Знам, че си способен да ме убиеш, но това ще бъде грешка. Когато изчезна или „случайно“ умра, формулата ще стане публична и всеки ще може да прави диаманти. Тогава накъде?

Балард размърда масивното си тяло и с полупритворени очи склучи ръце зад врата си. Той наблюдаваше Гънтър със студен поглед.

– Това е симбиоза – промълви той. – Ти ще мълчиш, защото и твоето бъдеще е в диамантите – кредити, валута, акции – всичко това губи стойността си при настоящите икономически условия. Но не и диамантите – те са редки и аз искам да останат такива. Ето защо кражбите трябва да престанат!

– Ако някой построи сейф, веднага се намира друг, който да иска да го отвори. Ти знаеш тази история: някой някога открил комбинационната ключалка; веднага друг намерил отговора – вслушване в прещракването на щифтовете ѝ. Направили ги почти безшумни, но тогава крадците започнали да използват слушалка. Като противодействие била създадена часовниковата ключалка, но тя пък не била в състояние да се противопостави на

нитроглицерина. Започнали да използват по-яки метали и сейфове станали почти херметични. О кей – термит!

– Може да се създаде съвършен сейф! – прекъсна го Балард.

– Как?

– Има два подхода: първият – заключване на диамантите в абсолютно неразбиваем сейф.

– Такъв не съществува! – уморено каза Гънтър.

– Вторият – невъзмутимо продължи Балард, – е да се оставят диамантите на открито и да се охраняват от хора, които да не снемат поглед от тях.

– Ти опита това, но нищо не излезе – веднъж хората ти бяха приспани с газ, а вторият път крадецът проникна дегизиран като твой детектив.

Балард си взе една маслинка.

– Когато бях малък, имах стъклена касичка, оформена като прасенце. Можех да виждам монетите, но не можех да ги взема, без да счупя прасенцето. Ето, това искам! Само с едно допълнение – прасенцето да може да бяга.

Погледът на Гънтър изведнъж изтресня.

– Е, и?

– „Прасенце“, което да може да се изплъзва за самосъхранение. Такова, което да е специалист в умението да се бяга... Животните, особено тревопасните, правят това. Имало някаква африканска антилопа, която реагираше на движенията, преди да са направени. Ето това е по-добро от просто бързата реакция!

– Ти говориш за робот! – възкликна Гънтър.

– Да. Хората от „Метълмен“ ще ни направят един по поръчка с електронен мозък. Седемфутов робот, напълнен с диаманти, които искам да се виждат, и настроен така, че да отбягва всекиго. Разумен робот.

Гънтър потри брада.

– Чудесно! Но тук има подробности. Интелектът следва да е ограничен. „Метълмен“ прави работи дори и с човешки възможности, но те имат големината на жилищен блок. Изобщо, мобилността намалява с увеличаване на интелекта. Все още не е намерен добър заместител на колоидния човешкия мозък. Все пак... – той замислено разглеждаше ноктите си. – Да! Може да стане. Роботът трябва да има една единствена способност – самосъхранението. Той трябва да е в състояние да дава логически решения на тази база и това е единственото, което му е необходимо.

– Достатъчно ли е?

– Да, защото роботът е логичен. Ти можеш да примамиш, да речем, тигър в капан – той чува хайката зад него и бяга. За него това е единствената опасност, докато падне в изкопаната пред него дупка. Лисицата е по-умна – тя е в състояние да мисли както за опасността пред нея, така и за заплахата зад нея. Ето, така и роботът няма да бяга панически и сляпо. Ако го насочват към задънена улица, той ще използва логиката си, за да се попита какво би могло да го очаква.

– И ще избяга ли?



– Той ще има мигновена реакция – електронните мозъци мислят много бързо, Брус. Хм, ти ми постави наистина добра задача, но мисля, че ще я реша.

Балард сви рамене.

– Ти знаеш, че обичам показността. Като дете имах ужасен комплекс за малоценност и сега компенсирам това. Защо мислиш построих този замък? За да се покажа на света. Необходима ми е цяла армия от слуги, за да го поддържам. Всъщност най-лошото, което бих могъл да си представя, това е да си нищожество. Но ние се отвличаме! Кажи ми нещо по-конкретно за робота.

– Ти изказа изискванията си и ги сумира. Резултатът е натъпкан с диаманти робот, който да е в състояние да бяга. – Гънтър се поколеба. – Но просто бягане не е достатъчно. Необходимо е отбягване – самосъхранение. Освен това понякога нападението е най-добрата защита. Роботът трябва да бяга, докато това е възможно и логично, а след това да опита спасение по други начини.

– Добре! – каза Балард, изтривайки устните си със салфетка.

Гънтър стана.

– Виждаш ли, Брус... – поколеба се той, – аз не мисля, че подписвам смъртната си присъда. Ако имаш подобен робот, аз няма да ти трябвам, за да правя повече диаманти. В него ще има достатъчно, за да те обезпечат, докато си жив. И естествено, ако ме убиеш, твоят диамантен монопол е сигурен, тъй като никой друг освен мене, не може да ги прави. Както и да е, имай предвид, че аз няма да направя робота, без да взема специални мерки. Освен това

формулата в Патентното бюро не е регистрирана на името на Кейн, а и принципът не е съвсем термодинамичен.

– Естествено – въздъхна Балард. – Вече проверих това. Номерът на патента е твоя тайна.

– И аз съм в безопасност, докато тайната е моя. А тя ще бъде моя, докато умра. Тогава ще бъде публикувана открито и подозренията на много хора ще бъдат потвърдени. Вероятно си чул широко разпространения слух, че диамантите ти са изкуствени, но никой не може да го докаже. А аз познавам един, който с удоволствие би го направил.

– Фулкс ли имаш предвид?

– Да, Барни Фулкс от „Меркънтайл Елойс“. Той те мрази точно толкова, колкото и ти него. Но ти в момента си по-силен... засега. Да, Барни Фулкс с удоволствие би те смачкал – многозначително завърши Гънтър.

– Заемай се с работа! – каза Балард, надигайки се от стола. – И гледай да приключиш с него преди да е станала поредната кражба.

Гънтър се усмихна сардонично. Балард не се усмихваше, но очите му бяха присвити. И двамата се разбираха великолепно – това вероятно беше причината да са все още живи...

...– Казваш, „Метълмен“? – попита Барни Фулкс помощника си Дейнджърфийлд. – И правят напълнен с диаманти робот за Балард, така ли? И изглеждал страшно?

Дейнджърфийлд не казваше нищо, тъй като въпросите бяха риторични.

– И колко е голям? – любопитствуваеше Фулкс.

– Около седем фута.

– И бил добре натъпкан? – Фулкс се надигна от масата и възбудено закричи из стаята. Той беше червенокос, започващ да оплешивява дребен човечец, с набръчкано лице, приличащо на заловен плъх.

– Добре! – не изчака той отговора. – Подготвяй тогава настъплението. Искam ежедневно да ме информираш. Освен това искам подготовката да бъде всестранна – трябва да се нахвърлим върху Балард от всички посоки, когато дойде най-подходящият момент.

Дейнджърфийлд продължаваше да мълчи, но веждите му удивено се повдигаха върху безизразното му жълтеникаво лице.

Фулкс разгорещено продължаваше:

– Когато по-рано го притискахме, той винаги се измъкваше с акции, заеми, кредита или допълнителни количества диаманти. Но сега никоя застрахователна компания няма да му помогне. Запасите му от диаманти също така не са неизтощими, освен ако не са изкуствени. Но ако са, за него ще бъде още по-трудно да получи заем. Разбираш ли?

Дейнджърфийлд малко недоверчиво поклати глава.

– Вероятно в работа ще има доста диаманти. Естествено, ще го откраднат и тогава ще дойде моментът да ударим ние.

– О кей! – каза Фулкс. – Всичко това може да не е достатъчно. Поне досега не беше. В тази игра номерът е да удрияш, докато стената се пропука. Трябва най-сетне да успеем. Трябва да опитваме, защото ако веднъж го заловим неподготвен, той е свършен. Затова подготви офанзивата – стоки, акции, руда – всичко! Трябва да го принудим да купува, докато може да покрива

разликата в курсовете. Естествено, ще трябва да помислим и за нашата безопасност. Предложи на момчетата премия...

\* \* \*

...Роботът, естествено, беше лишен от пол, но създаваше впечатление на мъж. Нито Балард, нито Гънтър използваша среден род по отношение на него. „Метълмен“, както обикновено се бяха справили задоволително със задачата и сега Гънтър внасяше своите подобрения.

В крайна сметка, Аргус пристигна в замъка за окончателно донастрояване. Твърде изненадващо, роботът не беше вулгарно показан. Той беше функционален, висок, симетричен и целият напълнен с диаманти. Неговата обвивка беше цялата от злато. Фигурата му наподобяваше въоръжен рицар, висок седем фута, с ризница от светло злато, златни ръкави и ръкавици, които изглеждаха малко груби, но притежаваха забележително чувствителни датчици. На мястото на очите той имаше диамантени лещи, специално подбрани заради оптичните им свойства.

Това беше една ослепително красива митична фигура и не случайно Балард го нарече Аргус. Но на светлина роботът приличаше повече на Аполон, отколкото на Аргус. Това беше бог, слязъл на Земята.

Гънтър се изпоти с настройката. Той работеше на базата на психограмите на същества, които летяха. Автоматичните реакции трябваше да бъдат блокирани в случаите, когато ставаше необходимо да се намеси интелектът – интелект, основан на инстинкта да се бяга от опасността. Основният мотив беше самосъхранението и роботът го притежаваше в достатъчна степен.

– И така, зареди ли маршрута на обхода? – попита Балард.

– Да. Два пъти в денонощието той ще прави обиколка на замъка. Роботът не може да напуска замъка. Ако крадците биха били в състояние да го примамят навън, то те вероятно биха били в състояние да го заловят в капан, от който да не може да се избяга. Но дори и да превземат замъка, няма да могат да го задържат достатъчно дълго, за да го обездвижат. Освен това междувременно ще се задействуват и алармените ти инсталации. Аргус ще прави две обиколки – една следобед и една сутрин, за да го видят гостите. Ако забележи опасност по маршрута, ще вземе съответни мерки.

Балард опипа диамантите по ризницата на робота.

– И все пак, не съм сигурен в случай на нападение.

– Диамантите са добре набити. Те издържат на висока температура. А под златната плоча има касета, която е огнеупорна и киселиноустойчива – не за много дълго, но за достатъчно време, за да се даде шанс на Аргус да избяга. Трикът е в това, че той не може да бъде обездвижен за толкова дълго време, че да бъде разрушен. Ти би могъл да използваш огнепръскачка, но за по-малко от секунда ще се изплъзне.

– Ако може! А какво ще прави, ако бъде обграден?

– Той ще се опитва да не допусне това. А електронният му мозък е добър. Брус, това е мислеща машина с една цел – самосъхранението.

– Хм...

– Освен това, той е силен – каза Гънтър. – Не забравяй това! Той може да разкъса метал. Не е всемогъщ – ако беше, нямаше да е подвижен; подчинен е на всички физически закони, но може да се

приспособява към обстановката и е много трудно уязвим. Всъщност ние сме единствените, които можем да го спираме.

– Това е добре...

– Предлагам да започваме. Роботът е готов! – и Гънтър издърпа един висящ проводник от златния шлем. – След няколко секунди ще се включи автоматичната система. Ето...

Огромната фигура се раздвижи и с леки и плавни движения се отдалечи с непостижима бързина. След това замря отново.

– Ние бяхме прекалено наблизно – обясни Гънтър с пресъхнали устни. – Той реагира на мозъчната ни активност. Ето, Балард, наслаждавай се на новата си стъклена касичка.

Лека усмивка изкриви устните на Балард.

– Да-а... Да опитаме!

Той направи няколко крачки към робота. Спокойно Аргус се отдалечи.

– Пробвай с кодовата комбинация – предложи Гънтър.

Тихо, почти шепнейки, Балард произнесе:

– „Не всичко, което блести, е златно!“ – и отново се приближи към робота, но той безшумно му се изплъзна в отдалечения ъгъл. Преди Балард да каже нещо, Гънтър обясни:

– Необходимо е да произнесеш комбинацията по-силно.

– Ами ако някой я чуе? Тогава...

– Какво тогава? Ще смениш кодовата фраза, а когато правиш това, ти можеш да се приближиш достатъчно близо, за да я прошепнеш.

– „Не всичко, което блести, е златно!“ – повиши тон Балард и когато се приближи към робота, гигантската фигура остана неподвижна.

Балард натисна едно скрито бутонче в златния шлем и прошепна: „Очите му бяха като перли“. Той докосна бутончето отново и роботът веднага се отдалечи.

– Аха!... Добре работи! – със задоволство отбеляза Балард.

– Все пак, не използвай подобни очевидни комбинации – предложи Гънтър. – Представи си, че някой от гостите ти започне да цитира Шекспир. Опитай с нещо по-сложно.

Балард повтори процедурата, но с нова фраза; „Каква светлина прониква през прозореца ти, аз идвам да погребя Цезар, сега е моментът за всички добри мъже.“

– Да, действително, едва ли някой ще произнесе подобна фраза случайно! – отбеляза Гънтър. – Е. смятам, че това е всичко. Излизам да се поразсея. Имам нужда от почивка. Напиши ми чек.

– Колко?

– Да речем, две хиляди. Ще ти се обадя, ако имам нужда от повече.

– Няма ли да изпитаме възможностите на робота?

– Че кой ти пречи? Експериментирай колкото искаш. Всичко е както трябва.

– Добре, повикай телохранителите си.

Гънтър се усмихна иронично и се запъти към вратата...

\* \* \*

...Час по-късно едно въздушно такси кацна на площадката на един от ню-йоркските небостъргачи. От него излезе Гънтър,

придружен от двама масивни телохранители – Балард не искаше да рискува партньорът му да бъде отвлечен от конкурентите. Гънтър плати сметката, а двамата му пазачи погледнаха едновременно часовниците си и натиснаха червените бутончета на всяка от чантите, които носеха. По този начин, през предварително договорени интервали от време те съобщаваха, че всичко е наред. Един от информационните центрове на Балард в Ню Йорк получаваше сигналите и установяваше, че не е необходимо да се изпраща групата за спасяване.

Тримата влязоха в асансьора. Гънтър каза: „Стаята с фонтана“ и в същия миг, когато вратата се затвори, в кабината нахлу приспиващ газ. Единият от детективите успя да натисне бутона за опасност, но когато колата на спасителната група спря пред входа на небостъргача, всичко беше съвсем спокойно. Самият Гънтър не успя да разбере нищо преди да загуби съзнание.

\* \* \*

...Той се събуди здраво пристегнат за метален стол. Стаята беше без прозорци, а в лицето му беше насочена мощна лампа. Той раздвижи с мъка тежките си клепащи, питайки се колко време е бил в безсъзнание. С големи усилия успя да извърти ръката си, така че да види часовника.

В стаята влязоха двама души, но светлината в очите му пречеше да различи лицата им. Единият носеше лекарска престилка. Другият беше дребен, червенокос, и с озъбена физиономия.

– Привет, Фулкс – каза Гънтър. – Ти ми спести махмурлука.

Дребният се ухили.



– Да, най-сетне успяхме. Само бог знае колко дълго се мъчех да те измъкна от опеката на кучетата на Балард.

– Кой ден сме днес?

– Сряда. Ти беше в безсъзнание около двадесет часа.

Гънтър се намръщи.

– Е, добре, казвай какво има!

– Ще започна щом искаш. Диамантите на Балард изкуствени ли са?

– Много ли ти се иска да знаеш?

– Предлагам ти всичко, което поискаш, за да напуснеш Балард.

– Не знам дали ще имам смелостта да приема – отвърна Гънтър искрено. – Ти няма защо да ме оставяш жив, след като проговоря. Много по-логично ще бъде да ме убиеш.

– Тогава съжалявам, но ще трябва да опитаме със скополамин.

– Няма да стане, Фулкс. Имунизиран съм.

– Ще опитаме все пак. Лестър!

Човекът с бялата престилка се приближи и заби иглата на спринцовката дълбоко в ръката на Гънтър. След малко сви рамене.

– Пълна имунизация. Скополаминът не действа, мистър Фулкс!

Гънтър се усмихна.

– Е, и сега?

– Какво ще кажеш, ако опитаме с мъчения?

– Не мисля, че ще посмееш. Мъченията и убийството са големи престъпления.

Дребният закрочи из стаята.

– Знае ли Балард как да прави диаманти? Или ти единственият?

– Синята фея също може – каза Гънтър. – Само че с магия!

– Така ли! – учуди се дребният. – Добре, засега ще оставим мъченията. Има друг начин. Ще имаш достатъчно време да си помислиш и ще стоиш тук, докато проговориш. Ще ми бъде интересно да се видим пак след месец. Всичко хубаво! – подигравателно се изсмя Фулкс.

Гънтър не отговори нищо и двамата излязоха. Мина час, втори...

\* \* \*

„Лекарят“ влезе с поднос и внимателно нахрани затворника. След като излезе, Гънтър отново погледна часовника си. На челото му се появи бръчка на загриженост.

Постепенно той ставаше все по-неспокоен.

Часовникът му показваше 9,15, когато пак донесоха ядене. Този път след като „лекарят“ излезе, Гънтър извади вилицата, която беше успял да скрие в ръкава си. Надяваше се, че отсъствието ѝ няма да бъде забелязано веднага. Трябваша му само няколко минути, тъй като той доста добре познаваше конструкцията на тези електромагнитни столове за затворници. Трябваше само да даде накъсо веригата...

Това не беше чак толкова трудно, независимо, че ръцете му бяха пристегнати за поставките. Той знаеше схемата. След малко Гънтър тихо изруга, тъй като прескочилата искра беше опарила пръстите му. Но гривните, задържащи ръцете и краката му, веднага се разтвориха.

Той се изправи, поглеждайки отново часовника си. С гримаса на болка започна да търси в стаята това, което му трябваше – пулта за управление на панелите, прикриващи прозорците. Не след дълго

той го откри и големите панели тихо се плъзнаха в стените. Пред очите му се появи панорамата на Ню Йорк, гледан от птичи поглед.

Гънтър погледна към вратата с безпокойство, измъкна се през прозореца и се огледа. Височината наистина бе замайваща, но первазът му даваше възможност да се опита да избяга.

Гънтър тръгна надясно, докато стигна до съседния прозорец.

Той беше затворен. Гънтър погледна надолу, колебаейки се. Под него се виждаше перваза на долния етаж, но той не беше сигурен дали ще може да се улови за него. Затова продължи към следващия прозорец.

Отново затворен.

Следващият обаче, беше отворен. Гънтър се вгледа в затъмнената стая. Успя да види огромна маса и святкащите лампички на телепулта. Въздъхвайки облекчено, той се вмъкна в помещението и отново погледна часовника си. След това се отправи към визофона и набра номер. Когато на екрана се появи лицето на сивокос мъж, Гънтър само произнесе: „Съобщавам: Всичко е о кей“, след което прекъсна веригата. В подсъзнанието му се отбеляза тихо прещракване.

След това набра номера на Балард, но се обади секретарят на замъка.

– Къде е Балард?

– Не е тук, сър. Мога ли...

Изведнъж Гънтър побледня, спомнил си за прещракването, на което не обърна внимание. За да провери съмненията си, той експериментално прекъсна връзката и отново чу същия звук. Балард...

– По дяволите! – тихо изруга той, обърна се към прозореца, отново се измъкна навън и без да размисля увисна на перваза и разтвори ръцете си... само милиметрите му помогнаха да се вкопчи в долния перваз. Кожата на пръстите му се обели, докато той отчаяно се бореше за живота си. Накрая успя. Счупи стъклото отвори вратата на следващата стая, запали лампата и облекчено въздъхна при вида на визофона. Все пак, преди да се обади, направи внимателна проверка, за да избегне нова клопка. След това набра същия номер.

Никой не отговаряше.

– Аха – промърмори Гънтър, отново набирайки номера. Той изобщо не чу влизането на човека с бялата престилка, който го простреля в главата.

\* \* \*

...Човекът, който приличаше на Фулкс обърса грима от лицето си. Той погледна към „лекаря“, който влезе в стаята.

– Всичко наред ли е?

– Да. Да вървим!

– Проследиха ли обаждането на Гънтър?

– Това не е наша работа. Хайде...

\* \* \*

...Сивокосият мъж, комуто Гънтър се беше обадил по телефона, здраво пристегнат за стола, изпъшка, усещайки иглата на спринцовката да влиза в ръката му. Балард почака около минута и с движение на главата подкани двамата телохранители, стоящи зад него, да излязат, след което отново се обърна към мъжа в стола.

– Гънтър е трябвало да ти се обажда всеки ден. Ако не е успеел, това е трябвало да бъде знак да публикуваш съобщението, което ти е предал. Къде е то?

– Къде е Гънтър? – попита с натежал език мъжът. Думите му ставаха неразбираеми, тъй като скополаминът започваше да действа.

– Гънтър е мъртъв! Успяхме да го излъжем да ти се обади от специално подготвен визофон. Проследихме връзката. Къде е съобщението?...

...Малко по-късно Балард вече сваляше крака на масата, който се оказа кух и извади от него малка ролка с намотана на нея лента със запис, която беше внимателно запечатана.

– Знаеш ли какво има тук?

– Не! Не, не...

Балард се запъти към вратата.

– Убийте го! – каза той на очакващите го телохранители и изчака навън, докато чуе приглушения изстрел. След това въздъхна.

Сега вече беше неуязвим...

\* \* \*

...Барни Фулкс погледна Дейнджърфийлд.

– Чух, че роботът на Балард бил готов. Започвайте! Притиснете го! Принудете го да банкрутира! И кажи на момчетата на Донър да се поинтересуват за работа.

Лицето на Дейнджърфийлд беше все така безизразно, когато той наведе глава в знак на съгласие...

\* \* \*

...Това, което Гънтър беше нарекъл „термодинамичен патент на Кейн“, се оказа нещо съвсем различно или поне така се разбра от лентата със записа. Всъщност това беше „Торзионен процес на Макнамара, Патент № Р-735-V-22“. Балард запечата цифрите в главата си и реши да открие патента сам. Смяташе, че научната му подготовка е достатъчна, за да се справи сам с подробностите. Освен това инсталацията на Гънтър за диамантите беше на разположение в лабораторията на замъка.

Още в началото Балард се натъкна на досадна, макар и преодолима задръжка – оригиналният процес на Макнамара не беше приспособен за получаване на изкуствени диаманти; това беше метод за изменение електронната структура на веществото, което се постигаше чрез усукване при специални условия. Гънтър беше доразработил системата на Макнамара и я беше приложил към въглерода, за да получи диамантите.

Балард беше сигурен, че и той ще успее, но му трябваше време. Оказа се, че проучването му отне точно две седмици.

Тук се появи ново затруднение – процесът на производството продължаваше почти цял месец. Ако въглеродът се извадеше преди този срок, той си оставаше просто въглерод. Преди Гънтър просто поддържаше известен запас от диаманти, за случаите на спешна необходимост, но в момента такъв запас нямаше, тъй като всичко бе изразходвано за работа. Балард обаче нямаше основание за безпокойство. Месец по-късно или месец по-рано той щеше да получи диамантите...

Много преди това обаче Фулкс нанесе грижливо подготвения си удар. Той се нахвърли с всички сили – пропаганда, слухове,

задържани патенти – всички оръжия на икономическата война влязоха в действие срещу диамантения крал. Започнаха стачки във фабриките и мините на Балард. Една съвсем неочаквана война направи от неговите акции в Африка куп хартия без стойност. Появи се слух, че империята на Балард се руши.

В края на месеца Балард разбра, че ще трябва да използва всичките си диаманти, за да възстанови кредита си. А междувременно бандата на Донър се опита да открадне Аргус. Те и не подозираха за възможностите на робота. Той им се изплъзваше от стая в стая, пътем успя да включи и алармената инсталация, игнорирайки куршумите, докато накрая момчетата на Донър се оттеглиха безславно, тъй като полицията пристигна.

Балард беше твърде зает, за да се наслаждава на златната си играчка, но опита за кражбата му даде добра идея – досега и през ум не му бе минало да разваля робота, но диамантите можеха да бъдат подменени и по-късно. И освен това, нали ползата от касичката се вижда при нужда.

Той взе със себе си една брезентова чанта и се запъти към стаята на робота, заключвайки всички врати зад себе си. Аргус стоеше безшумно в ъгъла, с непроницаем поглед в диамантените си очи. Балард извади малко длето, тъжно поклати глава и произнесе с ясен и твърд глас: „Каква светлина прониква през прозореца ти...“

Той довърши оплетения цитат и направи няколко крачки към робота, но за негова изненада Аргус тихо се изплъзна.

Балард сви рамене нетърпеливо. Той повтори кодовата фраза по-високо. Колко ли децибела бяха необходими? Изглежда доста...

Но роботът сякаш нищо не беше чул. Следващия път Балард изкрещя фразата на границите на възможностите си.

Никакъв резултат! Освен това започна да действа и алармената система на робота – разнесе се оглушителният вой на сирената.

Балард забеляза, че от една цепнатина в ризницата на робота се подава бяло листче. Инстинктивно той протегна ръка, но роботът избяга.

Губейки контрол над себе си, Балард подгони робота из стаята, но през цялото време между тях двамата се поддържаше дистанцията, която Аргус разглеждаше като безопасна. В края на краищата неизтощимият Аргус спечели надбягването. Тежко дишайки, Балард отключи вратата и повика за помощ. Сирената млъкна.

Когато прислугата влезе, Балард заповяда всички да заобиколят робота. Кръгът от хора постепенно се свиваше и изведнъж Аргус, в невъзможност да отстъпва повече, избра най-логичното решение и просто премина през живата стена, разблъсквайки без усилие хората. Той продължи към вратата и мина през нея, оставяйки зад себе си натрошени махагонови дъски. Балард изглежда отдалечаващата се фигура без да каже нищо.

От сблъскването с вратата листчето беше паднало на пода. Той го вдигна и прочете:

„Скъпи Брус,

Аз нямам избор. Кодовата фраза, която ти заложи в робота, няма да действа, освен ако имам възможност да внасям ежедневно изменения в настройката на робота. В противен случай кодовата



фраза е съвсем друга и аз съм единственият, който я знае. Представям си колко забавно ще прекараш, докато уловиш робота, ако ти хрумне да ме ликвидираш. Но няма как, честността е най-добрата политика.

С обич Джо Гънтър“

Балард скъса бележката на дребни парченца. Той освободи прислугата и отиде при робота, който беше спрял в съседната стая. След малко излезе от стаята и се обади по визофона ма жена си, с която отдавна се беше развел и която сега живееше в Чикаго.

– Джеси?

– Здравей – каза Джеси. – Какво има?

– Предполагам, че си чула за златния ми робот?

– Разбира се. Но чувам за тебе и доста по-неприятни неща.

– Да. Зад всичко стои Фулкс – отговори мрачно Балард. – Ето какво – ако искаш издръжката ти да продължи, ще ми направиш една дребна услуга. Искам да регистрирам робота на твое име. Например да ти го продам за един долар. Правя това, за да не го загубя, ако банкрутирам и се наложи да изплащам.

– Толкова ли е лошо положението?

– Лошо е! Но докато имам робота, съм в безопасност. Той може да осигури бъдещето на доста хора, Джеси. Но когато стане необходимо, ще ми продадеш робота обратно, и то също за долар. Разбира се, този втори договор ще остане в тайна.

– Искаш да кажеш, че не ми вярваш, Брус?

– Не вярвам, когато става дума за натъпкан с диаманти робот.

– Тогава искам два долара. Трябва да имам изгода от тази операция. О кей! Съгласна съм. Изпрати ми каквото е необходимо, за да го подпиша.

Балард прекъсна връзката. Поне този въпрос беше уреден. Роботът идеше да бъде негов във всички случаи. Дори ако се наложеше да банкрутира, преди да са готови другите диаманти, роботът отново щеше да го изправи на крака. Но преди това трябваше да го хване...

Балард сви устни. Той погледна още веднъж към робота, а след това повика секретаря си, на когото даде няколко бързи разпореждания.

Секретарят, млад и подвижен човек с вечно загрижено лице, започна да действа. Той, от своя страна, даде своите нареждания. В замъка започнаха да пристигат най-различни хора – техници, работници.

Балард проведе няколко разговора с техниците. Никой от тях не бе в състояние да предложи сигурен начин за обездвижване на робота. Но и никой не се съмняваше че това е възможно. Залавянето на робота не им изглеждаше трудно. Един техник предложи да използват огнепръскачки.

– Под златната плоча има огнеупорна касета – отговори Балард след известно колебание.

– Но ако го заградим в ъгъла и понагреем електронния му мозък, това решава нещата.

– Добре, опитайте! Мога да си позволя да загубя няколко диаманта, при положение, че взема останалите.

Застанал малко встрани, Балард видя как шест души, въоръжени с огнепръскачки, бързо заградиха робота в един от ъглите.

– Повече не приближавайте, защото ще го принудите да мине през вас! – предупреди ги той, използвайки натрупания горчив опит.

– Ясно, сър! Готови ли сте? Едно, две...

От отворите на огнепръскачките едновременно изригна пламък. За нищожно време, може би за части от секундата, той стигна до главата на робота, но Аргус се гмурна под огнените езици и избяга от ъгла. С включена алармена сирена и леко приведен, той проби линията на огнепръскачките, проникна в съседната стая и спря.

– Опитайте пак – мрачно каза Балард, макар да бе убеден, че нищо няма да се получи.

Внезапно роботът се завъртя и насочи към вратата. Беше време за първата му обиколка на замъка. Тъй като маршрутът му бе предварително определен и той нито веднъж не се отклони от него, беше твърде лесно да му поставят капан. Всъщност, Балард не вярваше на огнепръскачките.

Заедно със секретаря си Джонсън, той следеше бавната разходка на робота през украсените стаи на замъка.

– Теглото му е достатъчно, за да задействува механизма, след което ще пропадне в долната стая. Дали няма да се измъкне от нея?

– Това е невъзможно, сър! Стените на стаята са от подсилен метал. Той ще остане там. Но дали играта няма да продължи и долу?

– Само до момента – мрачно отбеляза Балард, – когато аз ще го залея с бързовтвърдяващ се цимент. След това ще пробием дупки в цимента и ще извадим диамантите.

Джонсън се усмихна неуверено. Той малко се страхуваше.

– Колко е широк капанът? – попита внезапно Балард.

– Десет фута.

– Добре. Извикай хората с огнепръскачките. Кажи им да се движат близо след Аргус. Ако той спре, ще трябва да го принудим да се движи.

Джонсън се поколеба.

– А няма ли просто да си пробие път през хората?

– Ще видим. Нека застанат от двете страни на капана, за да го насочват.

Секретарят изтича навън. Балард следваше робота от стая в стая. След малко Джонсън и трима от екипа се появиха отново. Останалите щяха да насочват робота.

Те се обърнаха към коридора. Той беше тесен и дълъг. Някъде по средата му се намираше отворът на капана, покрит отгоре със скъп килим. Тримата души очакваха робота с огнепръскачки в ръцете. Аргус приближаваше и само след секунда щеше да бъде на мястото.

– Хайде, момчета! – извика Балард импулсивно и тримата се подчиниха. От дулата на огнепръскачките отново изригна пламък.

Роботът рязко ускори движенията си. Балард си спомни, че той имаше очи и на тила си, но сега те едва ли щяха да му помогнат.

Златният крак стъпи върху килима. Роботът започва да премества корпуса си напред, но изведнъж замръзна, тъй като

датчиците регистрираха липсата на достатъчна опора под предния крак. Клопката не можа да сработи, тъй като Аргус отдръпна крака си и остана неподвижен на ръба на килима. Балард даде нова команда и хората с огнепръскачките се затичаха към робота. Изведнъж той присви крака, наведе се напред и... скочи. Аргус контролираше движенията си с голяма точност, а и силата му бе достатъчна за това тегло. Фигурата му блесна в пространството над капана и се приземи зад другия край на килима с няколко инча запас. Сега той се движеше бързо, много бързо. Игнорирайки танцуващите върху тялото му пламъци, той премина през тримата души, намиращи се пред него. Едва сега той забави своя ход и продължи невъзмутимо по маршрута си. Факта, че алармената сирена през цялото това време виеше, Балард осъзна в момента, когато тя замлъкна.

За Аргус опасността вече беше отминала. Тук-там по тялото му имаше капчици стопено злато. Това бе всичко.

Балард избухна:

– Сигурно е видял клопката!

– По-скоро я е почувствувал. – Джонсън едва се сдържаше. – Дявол да го вземе! Ако можехме да го задържим достатъчно дълго, за да излеем цимента върху него...

Това бе опитано един час по-късно. Специално подготвеният метален таван на една от стаите се стовари върху робота. Самият таван приличаше повече на решето, тъй като Балард възнамеряваше да циментира през дупките му затиснатия робот.

Роботът беше отдолу... Но само беше!

Разликата във въздушното налягане го предупреди и той веднага взе решение какво да прави – хвърли се през стаята и избяга, оставяйки зад гърба си пълен разгром.

Балард отново изруга.

– Дори и с цимент не можем да го залеем. Оказа се, че има и датчик за налягането на въздуха. Но трябва да има някакъв начин! Джонсън, свържете ме бързо с „Пластмасови изделия“!

След няколко минути Балард говореше с представител на фирмата.

– Не ви разбирам добре, сър. Бързо засъхващо вещество...

– ...което да може да се изхвърли през дюзи и да се втвърдява в момента, когато попадне върху робота – продължи мисълта му Балард.

– Но ако засъхва толкова бързо, това ще става в момента, когато бъде изложено на въздуха. Хм, мисля, че имаме нещо подходящо – много силен циментоид, който се втвърдява половин минута, след като бъде изложен на въздуха.

– Това е добре! Кога ще стане възможно да го опитаме?

– Утре сутринта...

...На следващата сутрин принудиха Аргус да се изкачи на една от стълбите в хола. Заобикаляше го кръг от тридесет души, всеки снабден с хидромонитор, зареден с бързозасъхващия циментоид.

Балард и Джонсън наблюдаваха отдалече.

Джонсън се засмя доволно.

– Идеята е великолепна! Ако и сега нищо не стане, не знам...

– Стига! – отрязва го Балард. Той се огледа още веднъж. Вратите бяха блокирани и около всяка стоеше група от снабдени с монитори

хора. В центъра на стаята се намираше Аргус, който безстрастно изчакваше. Балард даде знак и от всичките тридесет точки около робота излетяха струи циментоид, които се срещнаха върху тялото му. В същия момент заработи алармената сирена и Аргус започна... да се върти.

Това беше всичко. Той просто се въртеше. Но... невероятно бързо!

Той се въртеше около надлъжната си ос със скорост, която не позволяваше окото да го проследи. Това бе един малък, ослепително блестящ свят в пространството – една малка планета със забележителна центробежна сила.

Ситуацията напомняше капка вода, попаднала върху нажежен тиган. Потоците циментоид попадаха върху тялото на Аргус и моментално се разпръскваха встрани под действието на центробежната сила. Самият Балард бе ударен от едно вече достатъчно втвърдено парче. А Аргус продължаваше да се върти. Този път той дори не се опита да избяга. Сирената му виеше оглушително, а хората около него, вече полупокрити от лепкавото вещество, продължаваха да го поливат.

За нещастие циментоидът попадеше и върху тях. Само след няколко секунди картината наподобяваше сцена с хвърляне на торти от комедиите на Мак Сенет.

Балард отдаде нови разпореждания. В грохота на работещите монитори гласът му не се чуваше. Но хората не бяха в състояние да продължават непосилната задача дълго – много скоро те, а не Аргус, не бяха в състояние да се движат. Изведнъж сирената спря.

Аргус постепенно забави своето въртене – той престана да бъде цел. Спокойно напусна стаята и никой не се опита да го спре.

Един от техниците беше почти задушен преди да отстранят втвърдената маса от устата и носа му. Освен този дребен инцидент други поражения нямаше, разбира се, ако не говорим за настроението на Балард...

\* \* \*

...Следващият експеримент бе предложен от Джонсън. Според него, подвижният пясък бе в състояние да обездвижи всекиго. Тъй като в замъка бе невъзможно да се докара подвижен пясък, решено бе да се използва негов заместител – гъста, катраноподобна маса, която запълваше импровизиран резервоар, широк около двадесет и пет фута. Оставаше само да примамят Аргус в него.

– В края на краищата силата му е ограничена, нали? – попита Джонсън. – Той не би могъл да се противопостави на танк! Ще използваме някой от по-широките коридори, ще инсталираме резервоара там и ще отрежем пътя за отстъпление на Аргус.

Бяха взети необходимите мерки и край един от коридорите бе маскиран мощен булдозер, чиито габарити не даваха възможност на Аргус да мине покрай него. Машината бе готова да блокира коридора незабавно.

Този път номерът щеше да успее, ако не беше налице ново обстоятелство: вискозитетът на изкуствения пясък бе изчислен много внимателно – от една страна, той трябваше да бъде достатъчно нисък, за да потъне робота, а, от друга страна, достатъчно висок, за да бъде той безпомощен. Ето защо,



веществото имаше повърхностно напрежение, разбира се, съвсем малко, така че да не издържи теглото на робота.

Без особени затруднения Аргус бе насочен в коридора, след което бе блокиран от булдозера. Машината бавно и без усилия принуда робота да се движи напред. Аргус изглеждаше невъзмутим. Когато стигна до резервоара, той се наведе и провери с една от златните си ръце какво имаше пред него.

След това, той се изпъна като стартиращ плувец, вдигна високо глава и се хвърли с всичка сила напред.

Сега теглото му бе разпределено върху много по-голяма площ. Тя не бе достатъчна, за да го задържи отгоре, но забавяше потъването му – той просто нямаше време да потъне. Мощният начален импулс му позволи да пресече част от пространството, след това той направи едно-две мощни загребвания с ръце и в момента, когато вече започваше да потъва, ръцете му бяха в състояние да се заловят за отсрещния ръб на резервоара. В тази част на коридора имаше друга врата, на прага на която Балард и Джонсън наблюдаваха изумени. Те едва успяха да отскочат встрани.

Аргус се отърси от лепкавото вещество, без да се съобразява с ценните гоблени наоколо. Сега той не изглеждаше така импозантно, но беше съвсем ясно, че премеждието с нищо не бе повлияло върху забележителните му способности.

– Е? – попита Джонсън неуверено.

– Какво „е“? Изчистете тази мърсотия от Аргус. Това е моята витрина! – но Балард изглеждаше окончателно разколебан.

И все пак неговите най-големи неприятности започваха и свършваха с визофона. Неговите врагове го бяха заобиколили

отвсякъде. Ако можеше да дочака до края на месеца, когато новите диаманти щяха да бъдат готови... Но всичко около него се рушеше. А дяволският робот държеше в себе си ключа за всичко.

\* \* \*

Дълго подтисканият комплекс за малоценност го измъчваше жестоко. Златният рицар бе съвсем наблизил – висок, красив, силен. В неговото мълчание имаше достойнство. „Но това е машина, казваше си Балард, това е просто машина, при това направена от човек“. А той беше сигурен, че е по-добър от машината. Но беше ли?...

Ако Балард можеше да унищожи робота пред него, той вероятно щеше да го направи. Тази дяволска машина нямаше право да го игнорира! Тя рушеше живота му, могъществото му, неговата империя – и правеше всичко това абсолютно несъзнателно! Омразата и злобата Балард винаги би могъл да понесе, но за Аргус той просто не съществуваше...

\* \* \*

...Събитията започнаха да се развиват катастрофално бързо. Най-важното бе отчуждаването на замъка – резултат от лавинообразния икономически разгром. Сега Балард трябваше да се махне. Преди да напусне, той се реши да отвори камерите за диамантите – една седмица преди края на процеса, но пред очите му имаше само най-обикновен въглерод. Все пак, Балард не можеше да чака още една седмица, тъй като тогава замъкът и всичко в него нямаше да бъдат негова собственост.

Освен робота. Той все още беше негов – или по-точно на жена му. Документите, които той и Джеси бяха подписали, бяха

абсолютно редовни. Нещо повече – Балард успя да си извоюва правото да влезе в замъка и да си вземе робота във всяко удобно за него време. Разбира се, ако намереше начин да го спре.

Може би някога той щеше да намери такъв начин. Може би...

...Един ден Фулкс изненадващо покани Балард на разговор или по-точно на обяд. Известно време той говори за най-обща неща, но после очите му блеснаха иронично. Накрая той попита:

– Какво става с твоя робот, Брус?

– Всичко е наред – отвърна Балард с привидно безразличие. –  
Защо?

– Замъкът вече не е твой, нали?

– Да, но мога да си прибера робота, когато поискам! Знаеш, че решението на съда е в моя полза, предвид особените обстоятелства.

– Искаш да ме убедиш, че можеш да го хванеш! Не вярвам! Гънтър беше умен, много умен мъж и сигурно се е погрижил роботът да бъде неуязвим. Обзалагам се, че дори и с пръст няма да можеш да го докоснеш. Разбира се, ако не знаеш кодовата фраза.

– Аз... – Балард се запъна. – Откъде знаеш, че има такава?

– Кодова фраза ли? Гънтър ми телефонира преди... преди да му се случи онова нещастие. Той подозираше, че искаш да го убиеш. Не знам подробностите, но една нощ той ми се обади. Това, моето ми каза, беше, че кодовата фраза е... но нека не бързаме! Гънтър бе дяволски предвидлив!

– Знаеш ли фразата? – опитваше се Балард да изглежда спокоен.

Фулкс поклати отрицателно глава.

– Не!

– Тогава какво искаш да кажеш?

– Гънтър ми поръча да ти предам, че кодовата фраза е това, което си намерил на лентата със записа – името и номера на патента за производство на изкуствените диаманти!

Балард разглеждаше ноктите си. Лентата... Тайната, която той откри с цената на живота на Гънтър. Само той знаеше тази тайна – „Торзионен процес на Макнамара, патент № Р-735-V-22“. И Гънтър е настроил робота на тази фраза преди да умре.

– Ясно ли е? – попита Фулкс.

– Да. – Балард се надигна, мачкайки несъзнателно салфетката.

– Е, това е от мене. Но има и още нещо, Брус. Ако диамантите се обезценят, това ще бъде изключително изгодно за мене. Аз продадох всичките си диамантени акции, но болшинството от конкурентите ми запазиха своите интереси в африканските мини. Останалото ти е ясно!

– Е, и какво?

– Ще ми кажеш ли номера на патента?

– Никога!

– Така и предполагам – престорено въздъхна Фулкс. – Е... хайде!

\* \* \*

...Няколко часа по-късно, наел камион и дузина въоръжени детективи, Балард спря пред замъка. Офицерът на вратата му кимна приветливо.

– Искате ли да влезете, сър?

– Да! Имам разрешение...

– Знам това, сър! Заповядайте... За работа ли идвате?

Балард не отговори. Замъкът изглеждаше променен – килимите бяха махнати, картините – свалени, мебелите – изнесени. Той не беше негов...

Балард погледна часовника си: два и пет. Аргус вече е започнал обиколката и сега сигурно се намираше в голямата приемна.

Балард тръгна натам. Видя фигурата на златния робот, който току-що излизаше, придружен на възможно най-малко разстояние от двама души. Това бяха двама полицаи. Брус се запъти към тях.

– Казвам се Брус Балард.

– Да, сър.

– Но... по дяволите! Дейнджърфийлд ти ли си?

– Тук съм в ролята на упълномощен представител – обясни Дейнджърфийлд с безизразното си лице. – Властите смятат, че вашият робот е твърде ценен и следва да се охранява. Това е и нашата задача.

Балард не намери какво да каже, но след това обясни:

– Добре, задачата ви е изпълнена. Вземам си робота.

– Отлично, сър!

– Искана да кажа, че можете да си ходите.

– Съжалявам, сър, заповядано ми е да не оставям робота без охрана нито за миг!

– Това е нареждане на Фулкс! – извика Балард, без да може да се контролира.

– Не ви разбирам, сър!

Балард погледна другия полицай.

– И вие ли сте човек на Фулкс?

– Свободен сте да си вземете робота, когато поискате – обясни Дейнджърфийлд, игнорирайки въпроса му, – но докато той е в замъка длъжни сме да не сваляме поглед от него.

Докато говореха, те вървяха след Аргус. Сега той вече се намираше в другата приемна. Балард изтича и застана пред него. Прикривайки устните си с ръка, той прошепна: „Торзионен процес на Макнамара, патент № Р-735-V-22“, но роботът не спираше.

Дейнджърфийлд услужливо се намеси:

– Струва ми се, че е необходимо по-високо, сър.

Той държеше в ръцете си бележник и писалка. Балард го изглежда за миг с безумен поглед, а после отново изтича пред Аргус и се опита да прошепне фразата още веднъж. Изглежда се беше приближил много, защото роботът се отклони.

Той не можеше да се доближи достатъчно, за да прошепне фразата с успех, а не можеше и да я каже високо, защото след няколко минути тя щеше да бъде в ръцете на Фулкс, който естествено ще публикува процеса и диамантеният пазар щеше да престане да съществува.

Триото се придвижваше напред, оставяйки Балард на място. Имаше ли някакъв изход? Можеше ли да се залови роботът? Той чувствуваше че това е невъзможно. Ако беше богат може би щеше да измисли още нещо. Но замъкът вече не беше негов, а и време нямаше достатъчно.

Дори и сега той би могъл да се възстанови. Но след месец, едва ли.

Нишките на империята вече се изплъзваха от ръцете му. Той отчаяно търсеше изход. Да предположим, че се опитахе да

произведе повече диаманти. Но той вече не беше Брус Балард – кралят на диамантите! Той вече не притежаваше неуязвимостта на много богатите. Фулкс щеше да проследи всяко негово движение и щеше да му отнеме възможността за каквато и да е активност. Нямаше никаква възможност и да се скрие, така че отсега нататък той щеше да бъде отворена книга за Фулкс. А ако се опиташе да произведе нови диаманти, хората на Фулкс щяха да откраднат без затруднение метода. Не, тези варианти не му даваха никакви възможности!

Да се изплъзне! Това беше така лесно за работа. Балард беше загубил неуязвимостта си, но роботът не беше. Той беше загубил богатството си, но роботът не беше. Неговият разум не можеше да му помогне в тази най-голяма криза на живота му. За миг той се попита как би постъпил Аргус на негово място – Аргус, чийто безпогрешен метален мозък бе толкова над мозъка, който го бе породил.

Но Аргус никога нямаше да изпадне в подобна ситуация – Аргус се грижеше само за скритото в него богатство. Дори и в този момент той вървеше по своя път през замъка безгрижен и безразличен.

...Балард излезе от вцепенението, в което беше изпаднал, пое тежко въздух и слезе в склада, откъдето взе един тежък ковашки чук. И след това тръгна да търси Аргус...

Намери го в трапезарията, движейки се бавно в блясъка на провикващата през прозорците светлина, която, пречупена през диамантите по тялото му, хвърляше по стените разноцветни отблясъци. Балард беше изпотен, но не от умора. Той застана пред Аргус и каза:

– Спри веднага, да те вземат...

Аргус се отклони с цел да го заобиколи.

И тогава Балард с ясен и отчетлив глас произнесе: „Торзионен процес на Макнамара, патент № Р-735-V-22“. Писалката на Дейнджърфийлд бързо зашари из бележника.

Роботът спря. Това беше като внезапно спиране на лавина по средата на пътя ѝ в планината. В неочаквано настъпилата неестествена тишина Балард чу гласа на другия полицай:

– Записа ли го?

– Да! – каза Дейнджърфийлд. – Да вървим!

Те излязоха.

Балард вдигна чука. Аргус се извисяваше над него сериозен и сяп.

Първият удар предизвика дъжд от диаманти и искри, а в гърдите на робота се образува вдлъбнатина. С величествено достойнство Аргус бавно падна по гръб. Ударът от неговото падане глухо отекна в празната стая.

Балард вдигна чука и отново го стовари, но той не можеше да проникне зад масивната златна плоча, нито пък да счупи касетата. Неговите яростни удари само откъртваха диаманти от обшивката и изораваха дълбоки бразди в златната ризница.

– Ти... проклета машино! – крещеше Балард, размахвайки чука в сяпата и безсилна ярост на безсмисленото разрушение.

– Ах, ти!... Проклета... машино! – задъхваше се той.



## Произнасяйте името ми със „С“

### Научно-фантастичен разказ

Айзък Азимов

Маршал Цебатински се чувствуваше като глупак. Усещаше с тялото си насочените към него погледи – през мръсните стъкла на витрината, през издрасканата дървена ламперия. Очи, които го наблюдаваха. Изведнъж загуби доверие в старите дрехи, с които се бе облякъл, в прихлупената шапка, в очилата, които нарочно не бе сложил.

Чувствуваше се като глупак, а това правеше бръчките по челото му по-дълбоки, лицето му – бледно.

Той никога не би бил в състояние да обясни някому защо беше необходимо един атомен физик като него да посещава нумеролог („Не, никога“, помисли си още веднъж той). По дяволите, дори и на себе си не би могъл да обясни как допусна жена му да го уговори.

\* \* \*

Нумерологът седеше зад старо бюро, което на времето сигурно е било купено на старо. Никое бюро не би могло да се износи толкова само от един собственик. Почти същото би могло да се каже и за дрехите му. Той беше дребен и мургав. Вглеждаше се в Цебатински с малките си тъмни очи, които бяха изненадващо живи.

– Никога не съм имал за клиент физик, доктор Цебатински! – каза той.

Лицето на Цебатински пламна:

– Вероятно разбирате, че посещението ми е конфиденциално?

Нумерологът се усмихна. Бръчиците около ъгълчетата на устата и челото му изчезнаха.

– Всичките ми поръчки имат такъв характер!

Цебатински каза:

– Мисля, че съм длъжен да ви кажа нещо. Не вярвам в нумерологията и не смятам, че ще започна да вярвам. Ако това е от значение за вас, кажете ми го още сега!

– Но какво правите тогава тук?

– Моята съпруга смята, че вие бихте могли да помогнете по някакъв начин. Обещах ѝ да се обадя и... ето ме тук! – той сви рамене с чувството, че всичко това е безумие.

– А какво ви трябва? Пари, сигурност, дълъг живот? Какво?

Цебатински седна, а нумерологът го наблюдаваше спокойно и без да прави опити да го притеснява.

„Но какво да му кажа? Че съм на тридесет и четири години и съм без бъдеще?“ – мислеше си Цебатински и каза:

– Искам успех! Искам признание!

– Може би по-добра работа?

– РАЗЛИЧНА работа! Различен вид работа! В момента аз съм част от колектив и изпълнявам нареждания. Колективи! Цялата научноизследователска работа е такава. Човек се превръща в цигулар, който се е загубил в симфоничния оркестър.

– А вие искате да изпълнявате „соло“?

– Аз искам да изляза от колектива и да вляза... в мене! – Цебатински изведнъж почувствува облекчение от самия факт, че казва тези неща не на жена си, а на друг човек. Той продължи: – Преди двадесет и пет години с моята подготовка и моите

способности аз щях да работя в някои от най-големите атомни заводи. А днес вече щях да ръководя един от тях или да бъда шеф на група за чисто изследователска работа в някой от университетите. Но с моя лош старт, къде ли ще бъда след двадесет и пет години? Никъде! Все още в колектива. Все още мъкнейки два процента от общия товар. Аз потъвам в анонимната тълпа от атомни физици и всичко, което искам, е място на твърдата земя, ако разбирате за какво ви говоря!

Нумерологът кимна бавно:

– Вие вероятно разбирате, доктор Цебатински, че аз не мога да ви гарантирам успех?

Въпреки недоверието си, което изпитваше и до момента, Цебатински изведнъж изпита остро разочарование.

– Не можете ли? Но тогава какво гарантирате?

– Само подобрение на вероятностите. Моята работа в същността си е статистическа. Вие се занимавате с атоми и мисля, че сте запознат със законите на статистиката.

– Така ли? – попита физикът с горчивина в гласа.

– Точно така! Аз съм математик и подходът ми е математически. Не мислете, че ви разправам това, за да взема повече от вас. Таксата е една и съща за всички – петдесет долара. Но тъй като вие сте учен, бихте могли да прецените по-добре от останалите клиенти естеството на моята работа. Бих казал, че за мене дори ще бъде удоволствие да ви обясня...

Цебатински го прекъсна:

– Ако нямате нищо против, по-добре недейте! Няма да има полза да ми кажете числените стойности на буквите, тяхното мистично

значение и други подобни. Не мога да обсъждам такава математика! По-добре нека се върнем към същността на...

Нумерологът се обади:

– Всъщност, вие искате да ви помогна при положение, че не ви отегчавам с глупавата ненаучна основа на начина, по който бих ви помогнал. Така ли е?

– Да! Точно това имах предвид.

– Но вие все още се намирате под впечатлението, че аз съм нумеролог, а аз не съм! Наричам се по този начин, за да нямам работа с полицията, а също – засмя се сухо дребният мъж – за да не ме безпокоят психиатрите. Аз съм математик, и то честен математик!

Цебатински се усмихна.

Нумерологът добави:

– Аз конструирам компютри и изучавам вероятното бъдеще.

– Какво?

– Нима това звучи по-лошо от нумерологията? Защо? Ако имате достатъчно данни и изчислителна машина с достатъчно бързо действие, бъдещето е предсказуемо поне във вероятностен смисъл. Когато изчислявате траекторията на ракета, с която искате да улучите друга ракета, нима вие не предсказвате бъдещето в някакъв по-частен смисъл? Двете ракети няма да се сблъскат, ако бъдещето е било предсказано неправилно. Аз правя същото! Тъй като работя с много по-голям брой променливи, то и резултатите са по-неточни.

– Искате да кажете, че ще анализирате моето бъдеще?

– Твърде приблизително! След като направя това, аз ще модифицирам данните, като променя името ви, без да изменям другите факти за вас и ще анализирам бъдещето ви при това положение на нещата. След това ще опитам и други модификации на името ви. Ще изследвам всички варианти на вашето бъдеще и ще се спра на този, при който признанието, което търсите, ще е по-голямо от това, което ви очаква в момента. Нека се изразя по-точно. Ще ви намеря бъдеще, в което вероятността за адекватно признание е по-висока от вероятността за такова в сегашното ви бъдеще.

– Ще промените името ми ли?

– Това е единствената промяна, която правя във всички случаи. Причините са няколко: първо, това е проста промяна. Разбирате, че ако внесе голяма промяна или много промени, ще трябва да се разглеждат още толкова много променливи, че просто няма да бъде в състояние да интерпретирам правилно резултата. Машината ми не може да се справи с подобна задача. Второ, това е разумна промяна. Не мога да променя височината ви, или цвета на очите ви, или поне вашия темперамент. Трето, това е съществена промяна. Имената са от голямо значение за хората. И накрая, четвърто, това е обикновена промяна, която се извършва всеки ден от много хора.

– А какво ще правите, ако не намерите по-добро бъдеще? – попита Цебатински.

– Да, това е рискът, който вие ще поемете. Но, приятелю, тогава всичко си остава по-старому – не по-добре, но не и по-зле!

Цебатински се вгледа в дребния мъж с безпокойство.

– Не мога да повярвам в това. По-скоро бих повярвал в нумерологията.

Нумерологът въздъхна:

– Мислех, че човек като вас ще се чувства по-спокоен, когато знае цялата истина. Аз искам да ви помогна, а и вие бихте могли да си помогнете. Ако вярвахте, че съм нумеролог, не беше необходимо да идвате. Мислех, че като ви кажа истината, ще ми разрешите да ви помогна.

– Но ако вие можете да предсказвате бъдещето... – започна Цебатински.

– ...то защо не съм най-богатият човек на Земята? Това ли щяхте да попитате? Но аз съм богат – с всичко, което ми трябва! Вие търсите признание, а аз искам да остана сам. Аз върша своята работа и никой не ме безпокои. Това ме прави милиардер! Малкото пари, от които имам нужда, си набавям от хора като вас...

– Колко, казахте, че ще искате?

– Петдесет долара. Ще ми трябва също и информация от биографичен характер, но за целта ще трябва само да попълните този формуляр. Опасявам се, че е малко дълъг. Но вие бихте могъл да ми го изпратите по пощата до края на седмицата. Що се отнася до отговора, ще го имате – той издаде долната си устна и намръщи чело, пресмятайки нещо на ум, – към дванадесети следващия месец.

– Пет седмици! Защо толкова дълго?

– Аз имам и друга работа, приятелю, а също и други клиенти. Ако бях мошеник, нямаше да ви бавя толкова. Е, съгласен ли сте?

– Добре, да опитаме! – стана Цебатински. – Но още веднъж ви напомням, че държа да запазите в тайна всичко.

– Не се безпокойте! Когато бъда в състояние да ви кажа каква промяна е необходима, ще ви върна цялата информация за вас и ви обещавам, че никога не ще използвам дори част от нея.

На прага на вратата атомният физик се обърна:

– А не ви ли е страх, че бих могъл да кажа на някого, че не сте никакъв нумеролог?

Човекът зад старото бюро поклати глава.

– А кой ще ви повярва, приятелю? Дори ако предположим, че ще имате желание да признаете пред някого, че сте идвали при мене!

\* \* \*

...На дванадесети Маршал Цебатински стоеше отново пред същата врата, мръсното стъкло на която едва позволяваше да се разчете малката картичка с надпис „Нумерология“. Той се вгледа през витрината с надеждата, че вътре ще има някой друг и това ще бъде причината, която подсъзнателно търсеше, за да се върне у дома.

През изминалото време се беше опитвал да забрави случилото се. Дълго бе отлагал попълването на необходимите данни. А когато накрая седна над формуляра, изпита неудобство от попълването на имената на всичките си приятели, стойността на къщата си, притесняваше се да даде определен отговор на въпроса дали жена му е имала аборти, колко на брой и кога. На няколко пъти той почти се беше отказал, но на следващата вечер отново сядаше да попълва. В края на краищата, мисълта, че данните ще бъдат обработвани от машина, донякъде го успокои. А също така, в него

се зароди мисълта да се поддаде на блъфа, за да може да го разобличи. Ето защо, макар и с известно закъснение, той изпрати формуляра по обикновена поща и с марки на по-малка стойност от необходимата. Беше решил, ако писмото се върне, да се откаже. Но писмото не се върна.

И сега той се вглеждаше в полутъмната стая, в която за нещастие нямаше посетител. Цебатински нямаше друг избор освен да влезе.

Възрастният нумеролог се измъкна из зад една завеса.

– Моля?... А, доктор Цебатински! Заповядайте!

– Вие все още ме помните? – измънка Цебатински, опитвайки се да се усмихне.

– Но, разбира се.

– И каква е присъдата?

Нумерологът размърда с известно неудобство ръцете си.

– Преди това, сър, може би все пак ще трябва...

– За вашата такса ли става дума? – прекъсна го Цебатински.

– Аз свърших моята работа, сър, и смятам, че съм заслужил парите!

Цебатински не възрази. Той беше готов да плати. Щом беше стигнал до тук, щеше да бъде глупаво да се върне заради парите.

Той преброи петдесет долара и ги сложи върху бюрото.

– Е?

Нумерологът преброи бавно банкнотите и ги прибра също така бавно в касата. След това погледна към физика.

– Вашият случай беше много интересен. Бих ви посъветвал да промените името си на Себатински.



Цебатински го погледна с изненада и възмущение.

– И това е всичко? Искате просто да сменя първата буква на фамилното си име? – попита той, за да се увери още веднъж.

– Това е достатъчно. Щом промяната е правилна, за предпочитане е малката промяна.

– Но аз не разбирам как това ще повлияе на бъдещето ни?

– Не мога да ви кажа – отговори нумерологът меко. – Тя би могла да промени бъдещето ви, но не мога да ви кажа как точно. И не забравяйте, че не ви гарантирам резултат. Разбира се, ако не желаете да промените името си, оставете нещата такива, каквито са. Но в този случай не мога да ви върна парите обратно.

– Но какво искате да направя? – не можеше да се успокои Цебатински. – Просто да кажа на всеки да произнася името ми със „С“.

– Моят съвет е да консултирате с адвокат. Променете името си легално. Той ще ви информира за подробностите.

– Какви подробности? И колко време ще отнеме всичко това? Искам да кажа, кога ще започне да се променя животът ми?

– Не мога да ви кажа! Може би никога. Може би утре!

– Но вие сте видели бъдещето ми! Вие твърдите, че сте го видели!

– Но не във вълшебното огледало! Не, доктор Маршал Цебатински, не! Всичко, което получавам от машината, е набор от цифри. Бих могъл да ви кажа вероятностите, но не съм виждал бъдещето ви под формата на картина или филм.

Цебатински рязко се обърна и излезе от стаята. Петдесет долара, за да промени една буква! Петдесет долара, за да стане Себатински! Боже, какво име!...

Мина почти месец, докато се реши да се срещне с адвоката си. Успокояваше се, че винаги може да си върне старото име.

Все пак, това е някакъв шанс, успокояваше се той.

И, по дяволите, нямаше закон, който да му забрани!...

\* \* \*

Хенри Бренд преглеждаше досието пред себе си с опитното око на човек, който е работил в сигурността цели четиринадесет години. Той дори и не се опитваше да прочете всяка дума. Погледът му сам се спираше върху всяко отклонение от нормалното.

– Този човек ми изглежда чист! – каза накрая той.

Самият Бренд също изглеждаше чист: той имаше меко, закръглено коремче и розово, гладко избръснато лице. Изглеждаше, че непрекъснатият контакт с най-разнообразни хорски простъпки: от най-невинните до съзнателните предателства, го принуждаваше често да се мие.

Лейтенант Алберт Куинси, който му беше донесъл досието, беше млад и изпълнен със съзнание за отговорността на офицер от Службата за сигурност при Хенфърд.

– Но защо все пак „Себатински“? – попита той.

– А защо не?

– Защото това е безсмислено! Цебатински е чуждо име и ако беше мое, аз бих го променил, но щях да избира нещо англо-саксонско. Ако Цебатински беше направил това, всичко щеше да

изглежда нормално и нямаше да събуди подозренията ми. Но да промени „Ц“ на „С“? Мисля, че трябва да разберем мотивите му!

– Питал ли го е някой направо?

– Разбира се. Естествено, в обикновен разговор. Бях организиран това, но той се измъкна, шегувайки се, че му е дотегнало да бъде толкова назад в азбуката.

– Но това също е възможно, нали?

– Може би, но защо тогава не си е променил името на Сендс или Смит, щом държи да започва със „С“? Или щом му е дотегнало „Ц“, то защо не е направил радикална промяна на „А“? Да речем, нещо като Аарон?

– Това също не е кой знае колко англо-саксонско – промърмори Бренд. – И освен това в този човек няма нищо особено. Промяната на името може да е много странна, но само това не е достатъчно, за да подозираме някого.

Лейтенант Куинси изглеждаше нещастен. Бренд продължи:

– Кажете ми, лейтенант, има ли нещо по-особено, което да ви тревожи? Може би някаква теория или просто идея? Каква е тя?

Лейтенантът се намръщи. Веждите му се свиха.

– Добре, по дяволите, сър, този човек е руснак!

– Но той не е! – учуди се Бренд. – Той е американец трето поколение.

– Искам да кажа, че името му е руско!

– Отново бъркате! – лицето на Бренд беше изгубило измамната си отпуснатост. – Името е полско!

– Това е същото! – разпери нетърпеливо ръце лейтенантът.

Моминското име на майката на Бренд беше Вишевски и той отсече:

– Не ви съветвам да казвате това на един поляк, лейтенант! – и след известно замисляне добави: – Нито пък на един руснак!

– Това, което исках да кажа, сър – отговори лейтенантът почервявяйки, – е, че както поляците, така и руснаците са от една и съща страна на завесата.

– Какво от това?

– Цебатински или Себатински, както и да го наречем, би могъл да има там роднини.

– Той е американец трето поколение, значи би могъл да има там втори братовчед. И какво следва от това?

– Всъщност нищо. Много хора биха могли да имат далечни роднини или познати там. Но Цебатински е променил името си!

– Продължавайте!

– Може би той се опитва да отклони нашето внимание. Може би някой от вторите му братовчеди от другата страна е станал твърде известен и нашият Цебатински се страхува, че роднинството би могло да попречи на шансовете му в кариерата.

– Но промяната на името нищо не изменя. Той и така си остава втори братовчед.

– Естествено, но така може би той си мисли, че не демонстрира пред нас това роднинство.

– А вие някога чували ли сте за някой Цебатински от другата страна на завесата?

– Не, сър!

– Тогава той не би могъл да бъде чак толкова известен. И как тогава нашият Цебатински би могъл да научи за него?

– Може би е поддържал връзка със своите роднини. При тези обстоятелства това би било подозрително, още повече, че той е атомен физик!

Бренд прелисти отново папката пред него. След малко замислено каза:

– Знаете ли, лейтенант, във вашите разсъждения има нещо... нещо почти невероятно, някаква логика, толкова тънка, че е почти невидима!

– А вие, сър, можете ли да предложите версия, която да обяснява защо той е променил името си точно по този начин?

– Не! Признавам, че нямам.

– Тогава, сър, аз мисля, че трябва да разследваме случая! Трябва да открием всеки човек с фамилия Цебатински от другата страна и да потърсим евентуалната връзка. Нещо повече, може би той си е променил името, за да отклони вниманието ни от тях, искам да кажа, за да ги запази.

– Но аз мисля, че той прави почти обратното!

– Може би той не осъзнава това и неговият мотив е именно желанието да ги запази.

Бренд въздъхна.

– Е, добре, ще разгледаме делото Цебатински от този ъгъл. Но ако не установим нищо, лейтенант, всичко остава както си е било. Папката ще остане при мене...

...Когато след известно време поисканата информация бе изпратена при Бренд, той вече беше забравил за лейтенанта и

неговите теории. Когато видя списъка, съдържащ биографията на седемнадесет полски граждани, всички с една и съща фамилия „Цебатински“, първата му мисъл беше: „Какво, дявол да го вземе, е това?“

След това си спомни, изруга на ум и започна да чете.

\* \* \*

Справката започваше от американската страна: Маршал Цебатински (отпечатъци от пръстите) беше роден в Буфало, Ню Йорк (дата на раждане, справка от болницата). Неговият баща също е бил роден в Буфало, а майка му в Осуего, Ню Йорк. Родителите на баща му бяха родени в Полша (дата на влизане в Щатите, дата на получаване на американско гражданство, фотографии).

И седемнадесетте полски граждани с фамилии Цебатински, бяха потомци на фамилия, която преди около половин век беше живяла в Полша. Естествено, те бяха роднини в по-близък или по-далечен смисъл, но това не беше ясно казано в нито един от случаите.

Бренд прегледа биографиите на живите в момента Цебатински (този път разузнаването беше свършило работата си изненадващо добре). Вниманието му беше привлечено от една от биографиите и след като я прочете, той удивено повдигна вежди. Той отдели тази справка и продължи по-нататък. В крайна сметка се оказа, че тя единствена заслужаваше по-сериозно внимание. Гледайки плика, в който тя се намиреше, той с известна неохота се обади по телефона на доктор Пол Кристоу от Комисията за Атомна енергия...

Доктор Кристоу го изслуша с каменно лице. Косата му беше стоманеносива и късо подстригана. Гледан от голямо разстояние, той може би щеше да изглежда плешив.

След като Брeнд изложи всичко, което беше решил, че е необходимо, доктор Кристоу каза:

– Не, аз никога не съм чувал за физик на име Цебатински. Но искам да добавя, че никога не бях чувал и за американец с такава фамилия.

– Е, добре – Брeнд замислено се почеса по главата – аз също не мисля, че тук има нещо, което заслужава внимание, но не бих искал да вдигам ръце толкова рано. Освен това, имам на главата си и един млад лейтенант, а вие знаете какво може да очаквам от него... Просто не искам да му давам повод да отиде в Конгреса. Освен това, установихме, че съществува Михаил Цебатински и той е атомен физик. Сигурен ли сте, че никога не сте чували за него?

– Михаил Цебатински? Не... Никога! Но, разбира се, това нищо не доказва.

– Аз бих казал, че това е просто съвпадение, но вие сам разбирате, че това би било необмислено изказване. Един Цебатински тук и един там, и двамата атомни физици, а на всичко отгоре, нашият човек тук си сменя името на Себатински и му е много неприятно, когато сбъркат. В такива случаи той твърдо заявява: „Произнасяйте името ми със „С“. Всичко това оформя една картина, която кара нашия лейтенант да се чувства прекалено горд. Но най-лошото е, че за полския Цебатински не знаем нищо от една година насам. Аз мисля, че на вас добре са ви известни причините, поради които един атомен физик може ненадейно да изчезне от полезрението на противниковото разузнаване. Не е необходимо да ви обяснявам.

– Мисля, че ви разбирам – специални изследвания, висша степен секретност. Вярвате ли, че именно това е причината?

– Разгледайте всичките ни сведения във взаимната им връзка, добавете тук и интуицията на лейтенанта и вие сам ще започнете да се питате дали наистина няма нещо.

– Дайте ми тази биография! – доктор Кристоу взе един от листовите и го прочете два пъти. Той поклати замислено глава и добави: – Ще трябва да проверя в „Нуклеар Абстрактс“...

Годишнините на „Нуклеар Абстрактс“ заемаха почти цяла стена в кабинета на доктор Кристоу и това бяха само микрофилми.

Членът на комисията по атомна енергия включи проектора, докато Бренд търпеливо го наблюдаваше. Д-р Кристоу накратко обясни:

– Михаил Цебатински е автор или съавтор на 5-6 статии през последните няколко години. Ние имаме резюмета на тези статии и може би нещо ще разберем от тях. Макар, че се съмнявам...

След няколко минути индексният селектор беше подбрал няколко картончета и д-р Кристоу внимателно ги прегледа, а след това с нарастващо любопитство ги пусна на проектора. През лицето му премина сянка на недоумение и след малко той промърмори:

– Много странно!

Бренд не издържа:

– Кое е странно?

Д-р Кристоу се облегна назад.

– Засега е по-добре нищо да не казвам. Бихте ли могли да ми дадете списък на атомни физици, които не публикуват нищо от



няколко години насам или още по-добре, такива, които са изчезнали от полезрението на нашето разузнаване от няколко години.

– Искате да кажете, че имате някакви подозрения?

– Не съвсем! Не бих могъл да кажа, че съм запознат с тематиката на тези публикации. Но факта, че става дума именно за тях в съчетание с подозрението, че изследванията на този човек са засекретени, още повече, че и вие ме направихте подозрителен... – Той сви рамене. – Не, все още нищо не мога да кажа!

Бренд се изправи и с твърд глас заяви:

– Д-р Кристоу, аз настоявам да науча какво имате предвид!

– Щом искате... Просто има някаква вероятност, че този човек се занимава с отражението на гама лъчи.

– И какво е значението на подобни изследвания?

– Ако се окаже, че е възможно да се построи екран за гама лъчите, то след време ще стане възможно конструирането и на индивидуални екрани. Знаете, че водородната бомба ще разруши един цял град, но основната опасност идва от вторичната радиация. Именно тя е в състояние да предизвика смъртта на всички живо в един район от няколкостотин квадратни мили. А индивидуалните защитни екрани ще отстранят именно тази опасност...

– Ние работим ли върху този проблем? – попита бързо Бренд.

– Не!

– А ако те имат подобна защита, а ние нямаме, те биха могли да разрушат Съединените щати като цяло и това ще им струва не повече от десетина града в случай, че програмата по създаването на подобен екран бъде завършена.

– Но това е в далечно бъдеще... И освен това, нека си спомним откъде тръгна всичко – от факта, че един човек е сменил една буква в името си.

– Е, добре! Нека да съм луд – съгласи се Бренд. – Но при това положение, аз не мога да оставя нещата така. Не в това положение! Аз ще ви дам списък на атомните физици, за които споменахте.

– А какво ще правим с нашия Цебатински-Себатински?

– Все още ние не можем да открием неговата роля в цялата тази история! – замислено каза Бренд. – Но аз съм съгласен с това, което имате предвид. В момента той е слабото ни място, а ние не можем да си позволим това, дори ако не е замесен.

– Ние бихме могли да го изхвърлим без усложнения, но може би това ще направи впечатление на чуждото разузнаване.

– Имате ли някакво предложение?

Те вървяха към асансьора в края на дългия коридор и д-р Кристоу, прозявайки се, каза:

– Аз се запознах с неговата работа. Той е добър специалист, подобър от много други. Освен това няма нагласа за работа в колектив.

– Така че?...

– Подходящ е за академична работа. Не знам дали ще можем да уредим някой от по-големите университети да му предложи място по физика. Убеден съм, че той ще приеме. Има хиляди безобидни проблеми, които ще го заангажират, а освен това и ще можем да го държим под око. От друга страна, подобно развитие изглежда естествено и няма да събуди подозрения. Какво ще кажете?

Бренд кимна с глава.

– Това е добра идея! Ще я изложа на шефа.

Те стъпиха на асансьора и изведнъж Бренд с учудване осъзна, че това беше един крайно невероятен епилог на историята, която започна с промяна на само една буква в името на един незначителен човек...

\* \* \*

Маршал Себатински просто не можеше да намери думи.

– Не, кълна се, че просто не разбирам как се случи всичко това! – обясняваше той на жена си. – Дори и не предполагах че те са забелязали работата ми по мезонния детектор. По дяволите, Софи, само си помисли – професор по физика в Принстън!

Софи се замисли:

– Може би това се дължи на изказването ти пред Асоциацията на физиците?

– Не вярвам! Това беше едно най-обикновено съобщение и всеки в секцията предварително беше запознат със съдържанието му. Изглежда, че проучванията са направени от Принстън. Точно така е! Спомняш ли си за всички тези формуляри, които попълвах през последните шест месеца? Честно казано, мислех, че съм заподозрян в подривна дейност. Но явно, това е била работа на Принстън и сега те са приключили проучването.

– А може би това се дължи на името ти! – каза Софи. – Или по-точно на това, че го промени!

– Сега ще видиш на какво съм способен. Сега всички ще ме забележат. Щом ми се предоставя шанс да... – той изведнъж млъкна, осъзнавайки казаното от жена му. – Името ми ли! Имаш предвид буквата „С“?

– Но нали все пак предложението ти беше направено след като промени името си?

– Спомни си колко време мина оттогава! Не, това е просто случайно съвпадение! Аз и тогава ти казвах, Софи, че ще дам тези петдесет долара само, за да ти доставя удоволствие. Боже, какъв ли глупак съм изглеждал през тези месеци, настоявайки да ме наричат Себатински?

Но Софи не се съгласи:

– Но аз не те принуждавах да го направиш, Маршал. Аз просто ти подхвърлих идеята. Не мисля, че аз съм била причината. И освен това, всичко завърши добре! Нещо ми говори, че в основата на всичко е името ти...

Себатински се усмихна.

– Но, мила, това са предразсъдъци!

– Все ми е едно как ще го наречеш, но те моля да не си променяш името обратно!

– Е, добре, ще остане така. Имах толкова много неприятности, докато ги накарам да го произнасят със „С“, че просто не бих могъл да си представя цялата тази история да започне отново. Може би е по-добре да го променя този път на Джонс! – и той се засмя почти истерично.

Но Софи остана сериозна.

– Ще оставиш името си такова, каквото е!

– Добре де, просто се пошегувах! Знаеш ли какво? Дори смятам да отида при онзи човек, да му кажа, че всичко се е развило просто великолепно и да му предложи още някой друг долар. Мисля, че това ще ти достави удоволствие!...

И действително, на другата седмица, той го направи. Нещо повече – този път той реши да не се дегизира. Носеше очилата си, беше във всекидневния си костюм и беше без онази глупава шапка. Той дори си подсвиркуваше, когато се приближаваше към малкото магазинче. Вратата обаче беше заключена...

Прашната и нечетлива картичка с надпис „Нумерология“ я нямаше, а на нейно място имаше друга, вече започваща да пожълтява от слънцето. На нея пишеше: „Дава се под наем“...

Себатински сви рамене. Той просто искаше да постъпи справедливо.

\* \* \*

...Освободен от веществената си обвивка, Хараунд представляваше сложна, високоорганизирана енергийна структура. Енергийните вихри около него бяха бурни и имаха тъмновиолетов оттенък. Той възкликна:

– Спечелих, нали?

Завихрянятия около Местак бяха много по-спокойни и той представляваше почти правилна хиперпространствена сфера. Сдържано, той отговори:

– Не мога да кажа нищо. Не съм завършил изчисленията.

– Добре, продължавай! Ти не можеш да промениш нищо като забавяш резултата. Да знаеш само какво облекчение доставя обратната трансформация в чиста енергия! Бях принуден да нося материалната обвивка почти цял микроцикъл, а на всичко отгоре тя беше почти износена. Но не съжалявам, щом успях да ти докажа, че съм прав!

– Тогава не допусках, че ще се осмелиш да направиш това!

– Да не спорим повече! Не разбирам какво те тревожи. Наблюдателят никога няма да открие въздействие клас „F“!

– Може би, но той ще открие ефект клас „A“! Тези същества ще продължат съществуването си поне още няколко десетки микроцикъла. И Наблюдателят не може да не забележи подобен факт.

– Не, Местак, ти просто не искаш да признаеш загубата си. Търсиш отсрочка!

– Не се безпокой, признавам. Но не знам какво ще правим, когато Наблюдателят установи, че сме работили върху все още необсъден проблем и сме направили неразрешена промяна. Но, разбира се, ако ние... – Той замълча.

– Добре тогава, ще възстановим нещата така, както бяха. Никой никога няма да разбере! – каза Хараунд след кратко замисляне.

Във вихрите на Местак се забеляза леко раздвижване.

– Но това ще трябва да стане с друго въздействие клас „F“.

– Мога да направя това! – отговори след известно колебание Хараунд.

– Съмнявам се!

– Мога!

– Тогава да се обзаложим! – Местак вече бурно излъчваше.

– Добре! Аз ще върна състоянието на нещата в предишното положение и Наблюдателят няма да забележи промяната. Ти твърдиш, че не мога.

– Да, но при положение, че анулираме първия облог. За сметка на това, сега залагам в троен размер.

Състезателният дух беше завладял и Хараунд.

– Добре, участвувам също в троен размер. Това ли е всичко?

– Да.

– Тогава започвам!...



## **Първа среща**

### **Научно-фантастичен разказ**

Артър Кларк

Някъде около средата на двайсет и второто столетие жителите на седемте заселени планети и спътници а Слънчевата система са обезпокоени от появата на бързо движещ се обект, насочен към Слънцето.

Изпратената по спешност космическа сонда предава изображението на въртящо се цилиндрично тяло, широко шестнайсет и дълго петдесет километра. Това е първият дългоочакван пратеник от звездите — гигантска рожба на извънземна цивилизация. Наричат го Рама.

Капитан Нортън, командир на най-бързия космически кораб „Индевър“ с близо трийсетчленен екипаж, получава заповед да настигне Рама, да се скачи и да проникне в него.

Първоначално всички мислят, че Рама е мъртъв свят, чийто обитатели са загинали поради грешка в орбитата или друга причина.

Но след като денят в Рама изгрява, страховитото Цилиндрично море се разтопява и атмосферата постепенно се насища с кислород, всички разбират, че не е далеч времето, когато ще се срещнат с рамианите или с техните представители.

Експедициите са проучили само една част от Рама. Другият му край, означен като южен полюс, и загадъчните гигантски шипове и други съоръжения, които се намират там, са недосегаеми. Пречат морето и половинкилометровият праг, който се спуска отвесно към него. Тогава лейтенант Джими Пак решава да рискува. Той е спортист и участва в Лунните олимпиади в дисциплината „Небесна акробатика“. Подготвяйки се



упорито, той е изработил тайно нов модел небесен велосипед, наречен „Водно конче“, и още по-тайно го е вмъкнал в кораба, за да го пробва при подходящ случай. Джими се отправя към южния полюс, достига го благополучно и точно когато оглежда странните шипове, наречени Големия и Малките рогове, се случва нещо което най-малко са очаквали...

По-долу поместваме откъс от научнофантастичния роман на Артър Кларк „Среща с Рама“, който ще бъде издаден тази година от книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, в библиотека „Галактика“.

Докато Джими приближаваше към южния полюс, все повече му се струваше, че прилича на врабче, което лети под сводестия покрив на някоя голяма катедрала, макар че и най-високата от тях не достигаше и една стотна част от размерите на това място. Той се питаше дали то не е обект с култово предназначение или нещо подобно, но почти веднага отхвърли тази идея. Никъде в Рама нямаше и следа от произведения на изкуството; всичко бе строго функционално. Навярно рамианите бяха разгадали и най-скритите тайни на вселената и бяха обърнали гръб на мечтите и копнежите, които чертаят пътя на човечеството.

От тази чужда за философията му мисъл го побиха тръпки. Усети неотложна нужда да се докосне до хората и докладва обстановката на отдалечените си приятели:

– „Водно конче“, повтори – отговори централната база. – Не те разбираме. Предаваш неясно.

– Повтарям. Намирам се близо до основата на шестия Малък бог и се приближавам към него с помощта на закотвящото устройство.

– Разбирам те откъслечно. Ти чуваш ли ме?

– Да, отлично. Повтарям, отлично.

– Моля те, почни да броиш.

– Едно, две, три, четири...

– Само отчасти. Премини на радиофар в продължение на петнайсет секунди и после се обади отново.

– Ето, преминавам.

Джими превключи на радиофара, който независимо от неговията си мощност щеше да сочи винаги мястото, на което се намира в Рама, и започна да брои секундите. Когато премина отново на разговор, той запита жаловито:

– Какво става? Сега чувате ли ме?

Навярно централната база не го чуваше, защото поискаха петнайсетсекундна телевизионна връзка. Чуха го едва след като повтори въпроса си още два пъти.

– Доволни сме, че ни чуваш, Джими. Но от твоя страна става нещо странно. Слушай.

Той чу как предаваха познатия писък на записа от неговия радиофар. Отначало всичко бе нормално, но внезапно се промъкна необикновено изкривяване. Хилядахерцовият сигнал премина в дълбок, пулсиращ звук, който бе толкова нисък, че едва стигаше до прага на доловимостта. Той бе неравномерен, дълбок басов тон, в който се долавяше всяка отделна вибрация. Самата модулация бе с променлива сила; нейният период на засилване и отслабване бе пет секунди.

Джими дори и за миг не бе помислил, че собственият му предавател не е в ред. Причината бе външна, макар че нейният

смисъл и характер се оказаха извън възможностите на въображението му.

Положението бе почти същото и в централната база, но там поне имаха някаква теория.

– Струва ни се, че се намираш в много интензивно поле, навярно магнитно, чиято честота е около десет херца. По всяка вероятност е опасно. Предлагаме да смениш мястото си; то сигурно е само с ограничено действие. Премини отново на радиофар, а след това ще ти повторим записа. Така ще разбереш кога си се освободил от смущението.

Джими издърпа рязко закотвящото приспособление и се отказа от приземяване. Той направи широк кръг с „Водно конче“, като следеше непрекъснато звука в шлемофона. На няколко метра встрани силата му бе много по-малка. От централната база бяха познали, че полето е със строго определен радиус на действие.

Той спря на място, където дълбоките пулсации на звука се чуваха съвсем слабо. Навярно някой дивак, поразен в своето невежество, се е вслушвал по същия начин в ниското жужене на гигантски трансформатор. Но сигурно и дивак би се досетил, че този звук е само слаб сигнал от някакви титанични сили, които чакат послушно своя час.

Каквото и да означаваше звукът, Джими бе доволен, че се е отървал от него. Смазващата архитектура на южния полюс бе последното подходящо място за самотен човек, заслушан в гласа на Рама.

Когато Джими погледна към дома, северният край на Рама му се стори невероятно далече. Едва се виждаха дори и трите гигантски

стълбища, чиито бледи очертания сочеха свода на края на света. Поясът на Цилиндричното море бе една широка и заплашителна преграда, която го очакваше, за да го погълне, ако тъничките му криле не издържат така, както бе станало с Икар.

Все пак той бе стигнал дотук без трудности; макар и леко изморен, вярваше, че няма причини за безпокойство. Не бе докоснал запаса от храна и вода, а беше прекалено възбуден, за да почива. В обратната посока реши да се движи по-бавно и да си почива. Ободри го и мисълта, че може да лети двайсет километра по-малко по пътя за дома, защото след морето зависеше само от него дали ще предпочете да се приземи предварително някъде из северното полукълбо. Това бе досадно, тъй като ще трябва да върви дълго време пеша; още по-неприятно бе, че ще се наложи да изостави „Водното конче“, но възможността за избор го успокои донякъде.

Започна да набира височина, като се изкачваше обратно към централния шип. Заостреният връх на Големия рог бе на около един километър от него и му се струваше, че целият свят се върти именно около неговата ос.

Когато почти бе стигнал до върха на Големия рог, той долови някакво непознато усещане. Обхвана го неясно, лошо предчувствие, съпроводено с физическо неразположение и душевен смут. Внезапно си спомни едно изречение, което бе срещнал веднъж, макар че то нямаше да му помогне с нищо: „Някой се разхожда върху гроба ти“.

Той тръсна глава, за да го прогони и продължи да натиска равномерно педалите. Нямаше намерение да докладва на

централната база за нещо толкова незначително като някакво смътно безпокойство. Не след дълго обаче се изкуши да го направи, тъй като се чувствуваше все по-зле. Причината навярно не бе от психическо естество, защото в противен случаи мозъкът му щеше да се окаже много по-силен, отколкото той си представяше. Усети съвсем ясно, че по кожата му сякаш пълзят мравки.

Той се обезпокои не на шега и спря, за да прецени обстановката. Най-странен бе фактът, че неразположението, което чувствуваше сега, не бе съвсем непознато; бе го изпитвал и друг път, но не можеше да си спомни къде.

Огледа се. Нищо не бе се променило. Шипът на Големия рог бе на няколкостотин метра по-горе, а след него идваше небето, изпълнено с другата страна на Рама. На осем километра по-долу лежеше сложната плетеница на южния континент, пълен с чудеса, които никой друг нямаше да успее да види. Той не можа да намери причина за безпокойство в този съвсем чужд, макар и познат вече пейзаж.

Нещо гъделичкаше китката на ръката му. За миг помисли, че там е кацнало някое насекомо и тръсна ръката си, без да погледне. Сепна се от глупостта си по средата на рязкото движение. Досега никой не бе виждал насекомо в Рама...

Повдигна ръката си и я погледна, тъй като гъделът не бе изчезнал. Едва сега забеляза, че всяко отделно косъмче стърчи право нагоре. Видя същото и по цялата долна част на ръката си; не правеше изключение и косата му, когато я докосна.

Това значи, била бедата. Бе попаднал в много мощно електрическо поле. Цялото притеснение и чувството за потиснатост му напомниха за подобно усещане пред буря на Земята.

Внезапно осъзнатата беда хвърли Джими едва ли не в паника. Досега никаква реална физическа опасност не бе заплашвала живота му. Подобно на всички космонавти и той бе изпадал в състояние на объркване при повреда в снаряжението; понякога, било поради грешка, или от недостатъчен опит, бе мислил, че се намира в рисковано положение. Но никой от тези случаи не бе продължавал повече от няколко минути и обикновено той си спомняше само комичната им страна.

Сега не виждаше лесен изход. Почувствува се гол и внезапно изоставен в едно враждебно небе, заобиколен от гигантски стихии, чиято сила можеше да се разрази всеки миг. Крехкото „Водно конче“ сега изглеждаше по-нереално и от фините есенни паяжини. Още първият взрив на надигащата се буря щеше да го разбие на части.

– Централна база – каза той бързо, – около мен се натрупа статично електрическо поле. Всеки момент очаквам гръмотевична буря.

Едва-що бе завършил думите си и първата светкавица блесна зад него: успя да отброи до десет, когато пристигна и боботецият тътен. Три километра, значи някъде около Малките рогове. Обърна се назад и видя, че всяка от шестте игли сякаш гореше. Подобно на гигантски гръмоотводи, от върховете им танцуваха четкови разрези, дълги по няколкостотин метра.

Това, което ставаше там, можеше да се случи и около заострения шип на Големия рог в много голям мащаб. Най-добре беше да

избяга колкото е възможно по-далече от опасния обект по посока на свободната атмосфера. Той натисна отново педалите и започна да набира скорост, но без да напруга прекомерно „Водно конче“. В същото време започна да се снижава: бе решил да приеме риска на по-голямата сила на притегляне. На осем километра от Земята бе много високо, за да се чувства спокоен.

Около заплашителния черен шип на Големия рог все още нямаше видими разреди, но той бе сигурен, че там се натрупват страховити сили. От време на време отзад отекваше тътен, който продължаваше да обикаля по закривената повърхност на света. Внезапно Джими помисли колко необичайна е тази буря в напълно спокойно небе, но се досети, че тя съвсем не е метеорологично явление. Можеше да бъде причинена и от съвсем обикновено изтичане на енергия от някой източник, скрит дълбоко а южната шапка на Рама. Но защо именно сега? И какво следва? Вторият въпрос бе по-важен.

Той бе се отдалечил от Големия рог и се надяваше, че скоро ще бъде извън обсега на мълниите. Но ето, че се появи друга беда – въздухът бе станал твърде неспокоен и управлението на „Водно конче“ го затрудняваше. Неизвестно откъде изскочи вятър; ако условията продължаваха да се влошават, слабата конструкция на небесния велосипед нямаше да издържи. Той продължи да натиска упорито педалите и в същото време се опитваше да смекчи люлеенето с промени в скоростта и с движения на тялото. Имаше известен успех, тъй като „Водно конче“ бе сякаш негово продължение, но не му харесваха нито протестните, макар и не

много силни проскърцвания на главния лонжерон, нито начина, по който крилете се огъваха при всеки порив.

Безпокоеше го още и това, че сякаш от посоката на Големия рог идваше някакъв свистящ звук с постепенно нарастваща сила. Напомняше му за шума от газ под високо налягане, който изскача от някакъв кран, и се питаше дали звукът има нещо общо с неспокойния въздух, с който той се бореше. Но независимо от причината това бе една допълнителна тревога.

От време на време докладваше бързо и задъхано за всички явления на централната база. Макар че никой от присъстващите там не можеше да му помогне нито със съвет, нито дори с предположение за събитията около него, все пак гласовете на приятелите му го ободряваха дори и сега, когато бе започнал да се съмнява, че някога ще ги види отново.

Въздухът ставаше все по-неспокоен. На Джими му се струваше, че постепенно навлиза в реактивна струя; веднъж бе имал подобен случай на Земята, когато гонеше рекорд за полет с безмоторен самолет на голяма височина. Но как ли бе се появила реактивна струя в Рама?

Оказа се, че е поставил правилно въпроса си, защото почти веднага откри отговора. Този звук бе електрически вятър, който увеличаваше частиците от грандиозния йонизационен процес, възникнал по всяка вероятност около Големия рог. Навярно най-добре бе да положи максимални усилия и да се отдалечи колкото може повече от заплашителното свистене.

Рама му отне възможността за избор. Избухналият зад него пламък изпълни цялото небе. Той успя само да види как пламъкът



се разделя на шест огнени ленти, проточени от върха на Големия рог до всеки един от Малките рогове. В същия миг го настигна сътресението.

Джими едва намери време да съобщи по радиото „Крилото се сплесква, ще се разбия“, когато „Водно конче“ започна постепенно да се нагъва. Лявото крило направо се разчупи в средата и външната му част се понесе назад като леко падащ лист. Дясното крило изпълни по-сложна роля. То се превъртя в основата си и се стрелна назад така рязко, че върхът му се оплете в опашката, Джими усети, че е седнал в счупено хвърчило, което пада от небето.

Въпреки всичко не бе съвсем безпомощен; перката все още работеше и докато той имаше сили, управлението бе донякъде в ръцете му. Оставаха му само пет минути, за да направи нещо.

Той падаше много бавно, защото тук силата на притегляне бе около една десета от земната величина, но колкото повече се отдалечаваше от оста, скоростта му щеше да нараства. И все пак аеродинамичното съпротивление променяше нещата, противопоставяйки се на прекомерно бързото спускане надолу. Макар и почти неподвижно, „Водно конче“ щеше да изпълни ролята на груб парашут. Няколкото килограма движеща сила, която Джими можеше да упражнява все още, бяха разликата между живота и смъртта; в нея бе единствената му надежда.

Обади се за последен път в базата, когато му оставаха няколкостотин метра.

– Все още не съм изпуснал напълно управлението. Ще бъда долу след половин минута и тогава ще ви се обадя.

Бе самонадеян и всички го разбраха. Но той не бе съгласен да се прости с другарите си и искаше те да знаят, че се е спуснал надолу без страх и без да престане да се бори.

Оставаха още сто метра; скоростта на приземяване изглеждаше приемлива, но всъщност той не можеше да разбере дали пада бързо. Имаше щастие поне с това, че местността беше съвсем равна. Сега идваше последното усилие, в което той вложи всичко от себе си.

Дясното крило, изпълнило своята задача, се откъсна в самата си основа. „Водно конче“ започна да се върти около оста си и той се опита да се противопостави на това движение, като изхвърляше тялото си в обратна посока. Гледаше право в извиващата дъга на пейзажа, отдалечен на шестнайсет километра, когато почувствува удар.

Разтърсващата болка в главата бе първото усещане на Джими, след като съзнанието му се върна. Посрещна я едва ли не с радост, защото в най-лошия случай тя бе доказателство, че е останал жив.

Опита се да мръдне и веднага почувствува най-различни други по-остри и по-приглушени болки, но доколкото можа да прецени, нищо по него не бе счупено. Той все още лежеше и се питаше кога ще може да отвори спокойно очите си, когато ненадейно и някъде съвсем наблизо се чу скрипящ звук. Престраши се, обърна бавно главата си по посока на шума и погледна, но за малко не падна отново в безсъзнание.

На не повече от пет метра някакво голямо, подобно на рак същество обядваше с останките от нещастното „Водно конче“. След като се осъзна напълно, Джими се претърколи бавно и внимателно

по-далече от чудовището, като очакваше всеки миг да то да разбере, че наблизно има по-вкусна храна и да го сграбчи с щипките си. То обаче не му обърна никакво внимание; когато разстоянието помежду им нарасна до десет метра, Джими полека се надигна и седна.

Оттук нещото не изглеждаше толкова страшно. Неговото ниско, сплеснато тяло, дълго два и широко един метър, се намираше върху шест тройно съчленени крака. Сега Джими видя грешката си; то не ядеше „Водно конче“, защото просто нямаше уста. Всъщност създаването нарязваше небесния велосипед на малки парчета, като си служеше ловко с щипките, които напомняха ножици. След това цял комплект манипулатори, странно подобни на човешки ръце, пренасяха отломъците на гърба на животното върху непрекъснато нарастваща купчина.

Но дали това бе животно? Джими започна да променя първоначалното си мнение. Поведението му беше целенасочено, което показваше значителна интелигентност. Никое животно не би подреждало внимателно разпръснатите остатъци от небесния велосипед, водено само от инстинкта си, освен ако не събира материал за жилище.

Загледан внимателно в рака, който продължаваше да не му обръща никакво внимание, Джими се изправи с усилие на краката си. Няколко колебливи стъпки го убедиха, че може да се движи, макар че не бе сигурен, дали ще успее да изпревари шестте крака. След това включи радиото.

– Централна база – обади се тихо той, – чувате ли ме?

– Слава богу! В ред ли си?

– Само леко разтърсен. Погледнете това.

– Що за дявол е и защо дъвчи твоя велосипед?

– И аз бих искал да зная. С „Водно конче“ е свършено. Ще отстъпя, ако реши да започне с мене.

Сега, след като началното сътресение бе отминало, той можа да прецени, че онова нещо беше доста представителен звяр. Почти машинално бе го нарекъл рак, но подобно определение подвеждаше донякъде. Можеше да го назове бръмбар, стига да не беше толкова голямо. Горната му повърхност имаше приятен метален блясък и той бе почти готов да се закълне, че е от метал.

Това беше интересна идея. Може би е робот, а не животно? Прецени го внимателно от такава гледна точка, като оглеждаше подробностите на неговата анатомия. Наместо уста то имаше цял комплект манипулатори, които веднага извикаха у Джими спомена за онези ножчета с многобройни приспособления, любими на всички буйни момчета; имаше клещи, щипци, пили и дори нещо подобно на свредел. Той бе еднакво склонен да го приеме и като животно, и като робот.

Наместо да разрешат въпроса, очите му го правеха още по-сложен. Те бяха разположени толкова дълбоко в някакви предпазни конуси, че бе невъзможно да се определи дали лещите им са от кристална или от пихтиеста маса. Макар и безизразни, светлосиният им цвят бе изумителен. В техния поглед нямаше никакъв интерес, въпреки че Джими го почувствува няколко пъти върху себе си. Независимо от някои съмнения той реши, че това отговаря на въпроса за интелигентността на създанието. Каквото и

да беше – робот или животно – то не можеше да е особено умно, след като пренебрегва присъствието на едно човешко същество.

То спря да обикаля и остана неподвижно в продължение на няколко секунди, сякаш слушаше някакво безмълвно послание. След това се упъти към морето. Движеше се по права линия с равномерен ход от четири или пет километра в час и бе изминало няколкостотин метра, преди Джими да установи в смутеното си съзнание факта, че с него се отдалечават последните жалки отломки от любимото му „Водно конче“. Той го последва силно възмутен.

Това му действие не бе лишено напълно от смисъл. Ракът отиваше към морето, единствената посока, откъдето можеше да се очаква някакво спасение. Той искаше също така да разбере какво ще стори създаването със своята плячка, защото действията му щяха да разкрият нещо от неговите подбуди и интелигентност.

Джими бе натъртен и схванат, така че му бяха необходими няколко минути, за да настигне устремения към своята цел рак. Понататък го последва на прилично разстояние, докато се убеди напълно, че няма нищо против присъствието му. Едва тогава той забеляза сред отломките от „Водно конче“ своя съд с вода и резервния пакет храна; в същия миг усети, че е гладен и жаден.

Но единствената храна и вода в цялата половина на този свят изчезваха с неумолима скорост от пет километра в час. Независимо от риска, той трябваше да си ги възвърне.

Спусна се предпазливо подир рака и го доближи откъм задната му страна. Докато търсеше най-удобното положение, той се вгледа внимателно в сложния ритъм на неговите стъпки и не след много

време вече можеше да предвиди къде ще застанат краката му. Когато бе готов, промърмори набързо „Простете ми!“ и се пресегна отдалеч към своята собственост.

Джими никога не би повярвал, че един ден ще му се наложи да се прояви като джебчия, но бе много доволен от успеха си. Отдръпна се за по-малко от секунда, а рактът не наруши равномерната си крачка.

Той изостана на десетина метра след него, намокри устните си с вода от съда и загриза парче месен концентрат. Малката победа го обнадежди донякъде; вече можеше да се осмели да мисли за мрачното си бъдеще.

Човек се надява докато е жив, макар че Джими не можеше да си представи как ще го спасят. Дори и да прекосят морето, колегите му ще останат на половин километър под него. От централна база обещаваха:

– Ще намерим как да се спуснеш. Невъзможно е този праг да обикаля света, без да прекъсва някъде.

Той се изкушаваше да попита защо да е невъзможно, но реши, че ще бъде по-добре, ако не го направи.

Едно от най-необикновените неща в Рама бе фактът, че човек непрекъснато вижда мястото, към което се е отправил. Наместо да скрива, както е обикновено, извиващата повърхност на този свят го разкриваше. Джими разбра целта на рака; напред в издигащата се пред него плоскост се виждаше вдлъбнатина, широка половин километър. В южното полукълбо имаше три такива вдлъбнатини; от централната база бе невъзможно да съдят за дълбочината им. Бяха ги нарекли с имената на известни лунни кратери; сега той приближаваше към Коперник. Това се оказа не особено подходящо,

тъй като не се виждаха нито околни възвишения, нито разположени в центъра върхове. Тук Коперник бе само една дълбока шахта, или кладенец със съвършено отвесни стени.

След като доближи достатъчно, Джими видя басейн със зловещи оловно-зеленикави води, разположен почти на половин километър под него. Горедолу на същото ниво бе и морето и той се запита дали не са свързани помежду си.

Когато ракът стигна до края на кладенеца, Джими предположи, че той ще се спусне по някой от очертаните наклонени пътища, за да отнесе останките от „Водно конче“ на някое същество, което навярно ще даде мнение за тях. Вместо това обаче създанието надвеси без колебание почти половината си тяло над ръба на бездната и направи рязко движение, макар че само няколко сантиметра го делиха от непоправимо срутване. Останките от „Водно конче“ се посипаха надолу. Докато ги наблюдаваше, в очите на Джими се показаха сълзи. Той направи горчиво заключение за интелекта на създанието.

След като се освободи от боклука, ракът се обърна и се насочи право към Джими, застанал на десетина метра встрани. Той се запита, дали не го очаква участта на „Водно конче“. Надяваше се, че изображението на бързо приближаващото чудовище, което камерата му предаваше в централната база, не е съвсем неустойчиво. Запита тревожно какво ще го посъветват, макар и да не се надяваше да получи полезен отговор. Донякъде го утешаваше мисълта, че този момент влиза в историята; в съзнанието му бързо се замяркаха образци на подходящо за случая поведение. Досега всички те бяха обект на теоретични догадки. Той бе първият човек, който трябваше да ги провери на практика.

От централна база пошепнаха в отговор:

– Не бягай, преди да си убеден, че е настроен враждебно.

– Къде да бягам? – зачуди се Джими.

Той вярваше, че ще успее да изпревари създаването на стометров спринт, но колкото и да му бе неприятно, бе сигурен в крайния резултат от едно продължително надбягване.

Джими протегна ръцете си и бавно ги повдигна. От двеста години насам хората спореха върху смисъла на този жест и дали всяко същество във вселената ще го изтълкува като „Вижте – нямам оръжие“. Никой не бе успял да измисли нещо по-подходящо.

Ракът не показва с нищо, че е разбрал посланието и не намали своя ход. Без да обърне никакво внимание на Джими, той мина покрай него и се отправи уверено на юг. Изпълняващият длъжността представител на Хомо сапиенс се почувствува съвсем неловко, като гледаше как обектът на Първата среща се отдалечава с бързи стъпки по равнината на Рама, без да прояви никакъв интерес към неговата личност.

\* \* \*

В своя живот той рядко бе изживявал подобно унижение. Тогава на помощ му дойде чувството за хумор. В крайна сметка равнодушието на една жива кола за събиране на боклук не бе особено важно. По-зле щеше да се получи, ако бе го посрещнала като отдавна изчезнал брат.





## Скалпелът на Окам

### Фантастичен разказ

Теодор Старджън

Джо Трилинг имаше съвсем необичайна професия. Печелеше от нея добре, но, разбира се, не можеше да става и дума за онези пари, които би могъл да натрупа в големия град. В замяна на това живееше в планината, на половин миля от живописно селце, на чист въздух, наоколо горички – бор, бреза, планински лавър. Конкурентите му бяха малко и той получаваше повече поръчки, отколкото можеше да изпълни. Жена му и децата му бяха винаги до него. Джо се трудеше главно през нощта: когато семейството си лягаше, той спокойно и без пречки се заемаше с работата си. С една дума, беше щастлив.

\* \* \*

Една нощ, по-точно в едно ранно, много ранно утро спокойствието му бе нарушено. Чук-чук, чук... чук... Някой чукаше на прозореца: точка-тире, тире... тире... Като чу този познат от детството му сигнал, Джо замря. Видя лицето зад стъклото и пое дълбоко въздух, канейки се да извика радостно, с което навярно би събудил дремещия дежурен пожарник в селото. Но пръста, сложен на устните, го застави да спре и той безшумно изпусна въздуха. Пръстът го повикал Джо рязко се обърна, изключи горелката, погледна към скалата на манометъра, записа нещо, изгаси осветлението и безшумно се втурна към вратата. Притвори я внимателно и се заглежда в тъмното.

– Карл!

– Шт-т!

Карл беше наблизил, в края на горичката. Джо приближи и те се вкопчиха в мечешка прегръдка. Шепнешком, защото така искаше Карл, започнаха да си разменят най-цветисти епитети. Това означаваше „Искам да те докосна, обичам те.“ Случайният наблюдател не би могъл да разбере какво става всъщност тук. Но те бяха мъже и родни братя, затова се налагаха по ръцете и раменете и си разменяха най-нецензурни думи; в края на краищата и тези думи се оказаха недостатъчни да изразят всичко, което ги изпълваше: те просто стояха, усмихваха се широко и се гледаха в очите. После Карл Трилинг кимна с глава към шосето и братята тръгнаха натам.

\* \* \*

– Не искам Хейзъл да ни чуе – каза Карл. – И изобщо никой не трябва да знае за идването ми. Сядай в колата. Тук ще си поговорим. Честна дума, страхувам се от този отвратителен човек.

– А-а... – поде Джо. – Как е великият човек?

– Зле. Но сега става дума за друг мерзавец. Великият човек е просто по-богат от всички в света, но аз не се страхувам от него, особено сега... Аз ти говоря за Кливлънд Уилър.

– Този пък кой е?

Братята седнаха в колата.

– Не е моя. Взех я под наем – каза Карл. – И по-точно това е втората, наета днес. Летях със служебен самолет, седнах в служебна кола, прехвърлих се на взета под наем, а после в тази. Сега съм горе-долу сигурен, че не ме подслушват. Това вече ти

говори кой е Кливлънд Уилър. Освен това е човек до трона. Вторият. Многостранен гений. Акула-човекоядец.

– Вторият... – повтори Джо. – Значи Стареца не го бива вече?

– Официално – строго секретно – показателят за хемоглобина му е четири. Говори ли ви нещо това, уважаеми докторе?

– И още как, мили докторе. Гладна анемия. Да-а-а, най-богатият човек в света умира от глад.

– Старост... инат... освен това и маниячина... Та искаш ли да чуеш за Уилър?

– Разказвай.

– Щастливец. От рождение надарен с всичко. Профил за медал. Микеланджеловска мускулатура. Съвсем рано открит от наблюдателния директор на началното училище, изпратен в частно училище, а там добил навик сутрин да ходи в учителската стая и да разказва какво е чел и за какво е мислил. После назначили специален учител да се занимава с него, да ходи навсякъде с него и други от тоя сорт. На дванадесет години – гимназия, лека атлетика, баскетбол, футбол, скокове във вода – по всичко най-високи показатели. Та така. Завършил училището за три години с отлична диплома. Всички учебници прочитал в началото на всеки срок и повече не ги отварял. От всички навици най-постоянен бил навикът да преуспява. В колежа също всичко вървяло успешно. Той буквално поглъщал знанията. Популярността му била огромна. Завършил, разбира се, с най-високия успех.

Джо Трилинг, който като тежко натоварен вол едва креташе от курс в курс в колежа и медицинския факултет, завистливо промърмори:

– Виждал съм двама-трима такива.

Карл поклати глава.

– Да. Клив Уилър бил надарен от природата. Той се чувствувал като дванадесетцилиндров автомобил сред малолитражки. Когато било нужно, работел и с мускулите си, искам да кажа биел се съвсем истински. Изобщо за всичко го бивало. Разбира се, не се наложило да търси работа, можел да избира каквато си иска кариера. Постъпил в архитектурна фирма – там можели да бъдат използвани неговите математически и технически знания, административните му способности, представителността и връзките му с изкуството. Много бързо се издигнал до върха и станал съдружник. Между другото получил докторска степен. Оженил се сполучливо.

– Щастливец, дявол да го вземе – каза Джо.

– Да, разбира се, щастливец. Слушай само. Уилър станал съдружник, разбирал от работата си, но само знанията и талантът не са достатъчни, за да се ограда човек от хорската ненаситност и от непроходимата глупост и за да избегне срещите с нещастieto и несполуката. Случило се, че двамата му съдружници сключили незаконна сделка. Уилър усетил нещо нередно, отишъл при тях и започнал разговор. Онези казали „да-да“, но продължили машинациите си, при това такива, каквито Уилър дори не можел да си представи. Нали знаеш, способностите, чистото морално възпитание и доброто образование дават много, но не отърват от наивността. Клив Уилър бил наивен като младенец.

Изобщо катастрофата, от която Клив се страхувал, настъпила и всичко се оказало много по-лошо, отколкото той предполагал.

Особеното при тези работи е, че когато излязат на яве, започват да дърпат след себе си цял куп други мръсотии. Разбира се, фирмата фалирала. Клив Уилър не бил претърпявал поражение нито веднъж в живота си, затова нямал опит в тази работа. Всеки що годе разумен човек навреме би разбрал, че трябва да бяга. Сигурен съм, че на Уилър дори не му е дошло и на ум за това.

Внезапно Карл Трилинг се засмя високо и после продължи:

– В един роман е описан много интересно горски пожар и бягството на животните от него. Лисици и зайци бягат един до друг, сови летят на дневна светлина, за да изпреварят огъня. Описан е и един бръмбар, който пълзи бавно по земята. Той стига до горящия участък, спира, мърда с мустачките си и свива встрани – решава да заобиколи района, обхванат от пожара. – Карл отново се засмя. – Именно в това се състои особеното свойство, което отличава Кливлънд Уилър от другите, независимо от неговата мускулатура, ум и всички други таланти. Ако беше на мястото на този бръмбар, той също не би отстъпил и не би се спасявал чрез бягство; той би заобиколил пожара и би продължил да върви напред.

– И какво направил тогава? – запита Джо.

– Не се отказал от фалиралата фирма. Използувал всичко, с което разполагал – ума, авторитета, репутацията и цялото си състояние. Правил дългове и работил, работил... Спял по четири часа в денонощието, но все пак спасил фирмата. Очистил я от всякакви негодници, преустроил я от долу до горе. А когато работата потръгнала, загубил жена си.

– Нали каза, че се оженил сполучливо?

– Оженил се за момиче от сорта на тези, които се омъжват за преуспяващи момчета. Предполагам, че е била изобщо мило момиче и може би не трябва да я осъждаме, но тя не била свикнала с неуспехите, както впрочем и самият той. Наистина, той имал сили да заобиколи пожара. Можел да живее в стая под наем, да пътува в автобус. Тя просто не умеела да прави това, а после, както винаги става с такива жени, някъде встрани се бил спотаил отхвърленият някога кандидат...

– Как понесъл той това?

– Тежко. Та той се бил оженил така, както играел футбол или вземал изпити – с пълно отдаване. Ударът за него бил по-тежък от всички други събития. Но Клив Уилър не захвърлил работата си. Нищо не можело да го спре, докато не били изплатени всички дългове и сметки, до последния цент. И всички проценти. Продължавал, докато чистата сума на активите не стигнала цифрата, която била, преди неговите съдружници да започнат нечестните си сделки. И щом завършил това, напуснал фирмата. Разбираш ли, пратил всичко по дяволите. Продал я буквално на безценица.

– Значи все пак накрая се провалил?

Карл Трилинг насмешливо погледна брат си.

– Провалил се? Зависи какво разбираш под тази дума... Можеш ли да си представиш, че може би целта на Клив Уилър е била да стигне до кулата? В края на краищата какво нещо е успехът? Човек взема решение какво трябва да постигне и после го постига.

– В такъв случай – замислено каза Джо – самоубийството също е успех.

Карл дълго и внимателно го изгледа.

– Правилно – каза той и също се замисли.

– А после – запита Джо, – защо все пак до нулата?

– Отдавна се мъча да разбера Клив Уилър, но в черепната кутия на човека не можеш да надникнеш. Не зная, но се досещам. Той не е искал да бъде задължен на никого, не е искал да има и най-малкото задължение. Според мен той искал да се махне, но да се махне, след като изпълни собствените си условия.

– Виж ти! – каза Джо.

А Карл Трилинг го гледаше и си мислеше. „Най-добрата черта на Джо е тази, че умее да чака. Колко години сме разделени, почти не си пишем, освен поздравителни картички за рождените дни, и то не винаги – и въпреки това ето го тук, до мен, предишният, като че ли не сме се разделяли. Та аз и не бих дошъл, ако не беше толкова важно за мен, ако не бях уверен, че ще ми помогне. За всичко това не казахме и дума. Не е и нужно. Дори да проваля плановете му, не трябва да се тревожа. Той сам ще се погрижи за всичко.“

На глас Карл каза само:

– Радвам се, че дойдох, Джо.

– Правилно си постъпил – отвърна Джо и с това бе казано всичко, за което мислеше Карл.

Карл се усмихна, тупна Джо по рамото и продължи разказа си.

– Накратко, Уилър се махнал. Да се проследи пътя му през последните години не е много лесно. Захващал разни работи и винаги нещо ново. Открил например магазин на самообслужване – никакви рафтове, никаква магнетофонна музика, само добре подредени отворени кутии, от които купувачът вземал каквото му е

нужно и отбелязвал цената по етикета на кутията; моливът висял на шнурче до нея. Замразеното месо, рибата, яйцата и продуктите от местното производство Уилър продавал само с два процента по-скъпо от цените на едро. Купувачите спазвали честно правилата: първо, никой не бил уверен, че касиерът и контрольорът не знаят всички цени и второ, да лъжат, когато цените и без това били толкова ниски, би било просто свинщина. Режимните разноски били нищожни – никакви излишни разходи за продавачи и помощен персонал. Уилър икономисал хиляди човекочаса, като премахнал отбелязването на цената върху всяко парче; нищо чудно, че цените при него били извън всяка конкуренция. Но той продал магазина и се захванал с друго. Създал предприятие за производство на естествени продукти за кърмачета без консервиращи прибавки, а после продал и него и започнал нова работа. Разбираш ли, той разработил технология за производство на пластмасови домакински съдове, които могат да се унищожават чрез изгаряне, като при това въздухът не се замърсява от вредни газове. Изобретението патентовал, а патента продал.

– Чувах за тази работа. Но съдовете още не съм виждал.

– Може би ще ги видиш – каза Карл. – Всеки случай при него всичко било уредено. Не съм чул за нито един неуспех – за каквото се е захванал, винаги е успявал.

– Излиза, нещо като подмладено издание на твоя уважаван бос, великия човек?

– Не си ти единствения, който е разбрал това. Моят бос не е лишен от слабости, но деловият нюх никога не го е подвеждал. Винаги е бил готов да хване с пипалата си всеки попаднал му ценен



човек, а доколкото знам, Кливлънд Уилър той е взел на мушката си отдавна. Не се съмнявам, че от време на време му е правил предложения, но тогава Клив Уилър още не е бил готов да работи за такъв бос. Цялата нагласа на неговия характер е изисквала самостоятелност, а в здраво закрепилата се империя това е невъзможно.

– Кандидат за наследник – каза Джо.

– Точно така – потвърди Карл. – Знаех, че ще разбереш за какво намеквам още преди да завърша разказа си...

– И все пак го завърши.

– Правилно. Разбираш ли, нужна ми е помощта ти, а ако не знаеш цялата история, няма да можеш да ми помогнеш истински...

– Хайде, разказвай подробно.

И Карл Трилинг започна да разказва:

– Уилър си намерил момиче. Наричала се Клара Приета, родом от някакво тексаско градче. Била страшно умна. И необикновено красива. На нея й бил нужен Клив, самият Клив, а не това, което можел да й даде. Влюбила се в него, когато бил на поредната нула. Били радост един за друг, всеки ден и всеки час. Предполагам, че примерно тогава Клив отново се е захванал за работа. Скоро купил малка къща и кола, а после и втора кола – за Клара. Тя не искала много тази кола, но на него винаги му се струвало, че прави твърде малко за нея. И Клив настоял да я купят. Една вечер тръгнали на гости у приятели – тя направо от къщи, а той след работа от града, нали имали две коли. За дома си тръгнали също всеки в своята кола. Клара карала отпред. Изведнъж загубила управлението и колата се преобърнала пред очите на Клив. Умряла в ръцете му.

– О, господи!

– Да, какъв щастливец! Но това не е всичко. След седмица някъде в центъра на града се случил в една банка в момента на ограбването ѝ. Случаен куршум пробил врата му – трябвало да лежи неподвижен цели седем месеца – имал достатъчно време да помисли за всичко. Когато излязъл от болницата, съобщили му, че неговият управител е избягал на юг, заграбвайки всички пари. Всичко, до цент.

– И какво направил той?

– Започнал работа и изплатил болничната сметка.

Братята дълго седяха в колата, без да палят светлината и мълчаха. После Джо попита:

– Интересно е все пак за какво ли е мислил в болницата?

Карл отвърна:

– Не е важно за какво е мислил, важно е какво е решил. Клив водел открита игра, упорито работил, бил честен, лоялен и чистосърдечен, бил в отлична форма, бил умен. Когато излязъл от болницата, останали му само двете последни качества. Къде са се дянали останалите, един господ знае.

– И тогава ли дойде да работи при Стареца?

– Да. Уилър сега бе напълно готов за това. Стареца, както знаеш, стана съвременен мит. Никой не го вижда. Никой не е в състояние да предугади какво ще заповяда след една минута. Кливлънд Уилър се скри в неговата сянка и изчезна за хората почти както и самият бос. Стареца винаги е бил затворник, а след появяването на Клив се отдалечи още повече от хората. Впрочем за него това е нещо обичайно – дълги периоди на пълен покой, а после изведнъж

неочаквани излизания с рекламна шумотевица и делови срещи. Може да се предположи, че някой могъщ гений от съучастниците му измисля всичко това – кой може да знае? Само най-приближените до него хора – Уилър, Ъпстайн и аз. Аз лично не зная нищо.

– А Ъпстайн умря.

– Да, Ъпстайн умря. Остава само Уилър. Що се отнася до мен, аз съм личен лекар на Стареца, а не на Уилър и при това няма никакви гаранции, че някога ще му стана лекар.

\* \* \*

Джо Трилинг размърда отеклите си крака и се изпъна на гърба на седалката, замислено гледайки в тъмнината, пълна с шепота на листата на дърветата.

– Започва да се проявява – измърмори той. – Стареца е към края си, ти също лесно можеш да излетиш. Наистина, за щастие в друга посока. Уилър остава сам, без надзор.

– Именно, а аз не съм го разбрал и досега и не зная какво ще почне да прави. Едно зная: в ръцете му ще бъде съсредоточена такава власт, каквато не притежава нито един човек на Земята. Той ще има толкова много пари, че едва ли ще поиска да се обогатява повече. Мащабите на неговите богатства ще надминат всичко, което можем да си представим. Но мен ме тревожи нещо друго: Уилър е човек, на когото животът убедително е доказал, че да бъдеш добър, силен, великодушен и честен не е много изгодно. Въпросът е къде ще го тласне този жизнен опит? Ако се предположи, че през последните години всички големи решения са излизали от него, можем да се опитаме да екстраполираме къде ще насочи енергията

си. Засега можем да сме уверени само в едно – ще му се удава всичко, което той замисли. Такъв е навикът му.

– С други думи ти се опитваш да си изясниш какво иска той? Какво може да желае човек като него?

– Знаех, че ти си точно това момче, което сега ми е нужно – каза Карл и в гласа му прозвучаха едва ли не щастливи нотки. – Абсолютно вярно. Що се отнася лично до мен, ще си намеря работа много лесно. Ако беше тук Ъпстайн, всичко би било по-просто. Но той е мъртъв и изгорен.

– Изгорен?

– Да. Ти, разбира се, не знаеш това. Такива са инструкциите на Стареца. У нас много често пишат за частни плувни басейни със студена и топла вода, но се обзалагам, че не си чувал за човек, който в долния етаж на двуетажното мазе на къщата си има личен крематориум.

Джо разпери ръце:

– Разбира се, ако ти всеки миг можеш да измъкнеш от джоба си два милиарда долара суха пара, лесно ще получиш всичко, което искаш. Впрочем, а как се оправят със законите?

– Така, както ти каза: всичко е законно, ако имаш два милиарда в брой... Всичко беше, както се полага. Окръжният медицински експерт пристигна и подписа книгата. Когато Стареца хвърли топа, той също ще дойде – това е предвидено специално в завещанието. Стоп. Не мисли, че искам да хвърля сянка върху експерта. Той не беше подкупен. Освидетелствува тялото на Ъпстайн най-внимателно.

– Всичко това е ясно. Друго нещо те тревожи – какво ще стане после.

– Точно така. Какво е направил Стареца последните десет години след появяването на Уилър и с какво се различава това от предишната насока на неговата дейност? И в каква степен тази разлика може да се припише на влиянието на Уилър? Ето какво трябва да си изясним, Джо, и от тук нататък вече можем да екстраполираме как Уилър смята да използва най-голямото икономическо могъщество, което някога в света е притежавал един човек.

– Хайде да поговорим именно за това – каза Джо и на устните му се появи сянката на усмивка.

Карл Трилинг познаваше характера на брат си и му отвърна със същия намек на усмивка. Те разговаряха още дълго време.

\* \* \*

Крематориумът в долния етаж на двуетажното мазе бе построен в строго функционален стил: никакви ритуални детайли, нищо такова, което би могло да предизвика емоции. Разполагаме с подробно описание на всичко, което е станало, когато след дълги очаквания Стареца най-после умря. Всичко е било направено в строго съответствие с указанията му, незабавно след като смъртта му е била медицински освидетелствувана и преди официалното съобщение за случилото се... Със смразяващо дрънчене се отвори квадратната паст на пещта и от нея се изтръгна гореща вълна и сноп светлина с оттенък, който ковачите от древни времена наричат сламеножълт. Обикновеният, без никакви украшения ковчег бавно се плъзнал навътре, по ъглите му веднага избухнали

езичетата на пламъците и вратичките на пещта с грохот се затворили.

Медицинският експерт се навел над малката масичка и поставил подписа си на две места. Карл Трилинг и Кливлънд Уилър направили същото. Експертът откъснал копията от документите, сгънал ги и ги сложил във вътрешния джоб на самото си. Погледнал към квадратния отвор на пещта с железните вратички, отворил уста да каже нещо, затворил я и повдигнал рамене.

– Всичко хубаво, докторе – казал той, подавайки ръката си на Трилинг.

– Всичко най-добро, докторе. Ругози ви очаква до вратата и ще ви изпрати.

Експертът стиснал мълчаливо ръката на Кливлънд Уилър и си отишъл.

– Разбирам го какво чувства – казал Карл. – Нещо трябваше да каже. Нещо, което да се запомни. Все пак това е края на цяла епоха. Нещо от рода на: „Една малка човешка крачка...“.

Кливлънд Уилър се усмихнал:

– Ако мислите, че цитирахте първите думи на астронавта след кацането на Луната, много се лъжете. Първите думи той произнесъл на стълбичката, излизайки от кабината, когато бутнал с върха на обувката си лунния грунт. Той казал: „Тук почвата е мека, мога лесно да я разхвърлям с крак“. На мен това винаги ми се е харесвало много повече, защото е било естествено, а не измислено и заучено предварително. Така и тук: експертът се сбогува, а вие му казахте, че шофьорът го чака отвън. Това ми харесва повече от всякакви тържествени думи. Мисля, че на този човек също би му се харесало

– добави Уилър, като посочи със силната си, леко раздвоена брадичка към излъчващите жар черни вратички.

– Но той **не беше съвсем човек**.

– Така казват – казал Уилър с полуусмивка и се обърнал; в тази секунда Карл почувствувал, че решаващият миг е дошъл.

Той произнесъл с нарочно безстрастен глас:

– Аз казах човек в буквалния смисъл на думата, Уилър.

Не е толкова важно какво точно е казал Карл. На това Уилър би могъл да отвърне с още една полуусмивка и да замълчи. Но интонацията и особено самото обръщение – „Уилър“!... Сред деловите хора винаги съществува определен ритуал. За няколкото души с неговия ранг и за най-близките му подчинени той бил „Клив“. За нискостоящите бил „мистър Уилър“ пред него и просто „Уилър“ зад гърба му. Но никой дори от равните нему никога не би се решил да му каже в очите „Уилър“. Думите на Карл накарали Кливлънд Уилър да пусне дръжката на вратата, която вече бил хванал, и да се обърне. Лицето му изразявало любопитство и напрегнато внимание.

– Докторе, кажете ми, какво значи всичко това?

– Ще направя нещо повече. Елате с мен – отвърнал Карл и без излишни обяснения тръгнал към единия ъгъл на стаята, зад пещта, оставяйки на Уилър сам да реши да върви ли след него или не.

Уилър тръгнал.

Като стигнал до ъгъла, Карл се обърнал към него.

– Ако вие някога кажете някому за това, което ще видите сега, аз просто ще отрека всичко. А ако ви скимне да се върнете отново тук, няма да намерите нищо, което би потвърдило вашия разказ.

Той извадил широка около четири дюйма стоманена пластинка със сложна форма и я пхнал в някакъв процеп между масивните каменни блокове, от които била изградена стената. Целият ъглов участък на стената започнал безшумно и тежко да се вдига нагоре. Гледайки грамадата, човек би могъл да се убеди лесно, че това са истински камъни и че да се промъкне обратно през тях, без да знае тайната им, би било трудна задача.

Карл тръгнал по коридора и както преди не се обръщал, оставяйки на Уилър да решава сам да върви ли по-нататък или не.

Уилър вървял. Карл чувал крачките му отзад и с удоволствие забелязал, че когато тежките блокове, скърцайки се спуснали надолу и заели мястото си, отрязвайки пътя назад, Уилър може би се огледал, но не спрял.

– Сигурно забелязахте, че вървахме край страничната стена на пещта – казал Карл с интонацията на екскурзовод. – А сега сме зад нея.

Той се отдръпнал и дал път на Уилър да влезе в някакво малко помещение. Задната стена на пещта била точно каквато била предната. Върху релси, които влизали в пещта, стояла платформа с познатия вече ковчег; ъглите му били обгорени, отгоре и отстрани бил мокър: над ковчега се виела лека пара. В дъното на помещението върху малка масичка лежал неголям черен куфар.

Уилър не снемал очи от ковчега, външно запазвайки пълно спокойствие. Карл прекрасно разбирал, колко му струва това самообладание.



– Искам да ми обясните всичко – казал Уилър и се засмял. Смехът му обаче прозвучал неестествено. И Карл отбелязал, че това е първата неувереност у Уилър, която е виждал.

– Сега ще ви обясня.

Той щракнал ключалката на куфара и го отворил. Вътре имало различни блестящи инструменти от хром и стомана и малки флакони в джобовете.

– Когато кремираш, капакът не се заковава – весело казал Карл и пхнал нож под един от ъглите. После сръчно ударил с длан дръжката на ножа и капакът на ковчега се открянал.

– Изправете го, моля, до стената зад вас.

Кливлътнд Уилър мълчаливо изпълнил това, което му било наредено, запазвайки спокойното изражение на лицето си.

„Това се казва мъж – помислил си Карл, – истински мъж“...

Те стояли от двете страни на ковчега и гледали покойника.

– Много се е състарил – казал Уилър.

– Не го ли виждахте през последните дни?

– Не го видях в ковчега – отвърнал Уилър, – но последния месец прекарах в една стая с него повече, отколкото всички предишни години. Разбира се, всяка среща продължаваше само няколко минути... Е, хайде. По-добре ми разкажете за тази бутафорна пещ.

– Тя съвсем не е бутафорна. Когато ние свършим тук всичко, тя отлично ще изпълни своето предназначение.

– Тогава за какво е нужен целият този театър?

– Ами всичко това беше заради медицинския експерт. Документите, които той подписа, засега са само фалшификати. Но

когато изпратим този сандък обратно в пещта и включим тока, те ще станат напълно законни.

– А защо не го изгориха веднага?

– Сега ще разберете всичко...

Карл се навел над ковчега и разтворил скръстените ръце на покойника. Те се изпънали трудно и той ги притиснал до стените на ковчега. После разкопчал сакото, отметнал полите му, разкопчал ризата и дръпнал ципа на панталоните. Като свършил с това, той вдигнал глава и срещнал острия поглед на Уилър. Уилър гледал не тялото на Стареца, а него.

– Имам чувството – казал Уилър, – че до този момент никога не съм ви виждал.

Карл Трилинг му отвърнал мислено: „Затова сега ме виждаш“. И си помислил: „Благодаря ти, Джо, ти беше абсолютно прав. Ти намери отговор на мъчителния въпрос: „Как да постъпя?“ Тогава ти каза: „Говори с неговия език. Бъди такъв, какъвто е той, през цялото време“.

„Хубава работа! Опитай се да бъдеш като него. Човек без илюзии (от тях няма никаква полза!) и без надежди (кому са нужни те?), притежаващ нерушимия навик да преуспява. Човек, който може да каже: „Днес времето е хубаво“ с такъв тон, че всички наоколо скачат, застават „мирно“ и отговарят „Тъй вярно, сър!“.

На глас Карл отвърнал само:

– Вие бяхте твърде много заети през цялото време.

Съблякъл сакото си, сгънал го и го сложил на масичката до инструментите. Сложил си хирургични ръкавици и извадил от стерилния калъф скалпел.

– Някои загубват съзнание, когато за първи път присъствуват на аутопсия.

Уилър напрегнато се усмихнал.

– Аз не умея да изпадам в безсъзнание.

Той наистина не загубил съзнание; чул се само сподавен възглас.

– Знаех, че ще се учудите – почти весело казал Карл. – Ако ви интересува... впрочем той наистина е от мъжки пол. Съдейки по всичко, този вид е яйцераждащ. Те са бозайници, но снасят яйца. Интересно би било да се види женската.

– До този момент – казал Уилър прегракнало и сякаш хипнотизиран – аз мислех вашите думи, че той не е човек, просто за образно казани.

– Не, вие не мислехте така – отсечено подхвърлил Карл.

Като оставил думите му да увиснат във въздуха, той умело разсякъл със скалпела трупа от гръдната кост до дъното на корема. За неопитния човек не е лесно да наблюдава това. Трудно е да се осъзнае, че трупът не чувства нищо. Карл очаквал, че Уилър ще потрепери или ще изохка, но той само затаил дъх.

– За да разберем всички детайли, ще ни са нужни много месеци – казал Карл, като направил изкусен напречен разрез в долната част на корема – но искам да ви покажа едно нещо.

Хванал тъканта на тялото вляво от мястото, където разрезите се пресичали, и я изтеглил нагоре и вляво. Подкожните слоеве се отделяли лесно заедно с мастната тъкан. Те не били розови, а белезникаво-зеленикави. Оголили се мускулите на ребрата.

– Ако бяхте опипали гърдите – казал Карл, сочейки с пръст незасегнатата дясна страна, – бихте напипали съвсем нормални ребра, както у всеки човек. А сега вижте тук.

С няколко умели замаха той отделил мускулните влакна от костта и застъргал реброто – то се оголило, но Карл продължил да стърже в междината между него и следващото и веднага станало ясно, че ребрата са свързани помежду си с тънка пластинка от кост или хитин.

– Вижте – казал Карл – прилича на китови балени.

Изрязал късче и го прегънал.

– Боже мой!

– А сега погледнете тук.

Карл взел хирургичните ножици и разсякъл гръдната кост отгоре до долу, после направил напречен разрез по долния край на ребрата. Пъхнал пръстите си под разреза и отворил едната страна на гръдния кош като вратичка. Открила се тъканта на белите дробове. Тя не била розова или черно-кафява, каквато е при пушачите, а жълта, с цвета на чиста сяр.

– Метаболизмът му е фантастичен – казал Карл, като уморено разкършил плещи. – И по-точно е бил фантастичен. Той е имал нужда от кислород, както нас, но можел да го използва само химически свързан във вид на въглероден окис, серни окиси и най-вече във вид на въглероден двуокис. Свободният кислород Стареца понасяше трудно. Докато беше млад, стигаха му сили да прекарва цели часове във въздушна среда, но с годините той бе принуден все повече и повече време да остава в обичайната за него среда – нещо подобно на смог. Тъй че затворническият му начин на живот и

рядкото му появяване сред хората съвсем не бяха каприз, както публиката смяташе.

– Но какво е той? От къде е?... – запитал Уилър, като смутено посочил с ръка трупа.

– За това и аз зная не повече от вас. Прилетял по някакъв начин от някъде... Накъсо – дошъл, видял и... А сега гледайте.

Карл отворил другата половина на гръдния кош и счупил гръдната кост: белодробната тъкан не била разделена на два бели дроба, а запълвала цялата вътрешност на гръдния кош.

– Той има един цял бял дроб, макар че е разделен на две части.

– Вярвам на думите ви – казал Уилър с внезапно пресипнал глас.

– Но какво всъщност е това, дявол да го вземе?

– Двукрако същество, лишено от пера, както някога характеризирал човека Платон. Аз не знам що за същество е той. Знам само, че съществува и реших, че вие също трябва да знаете.

– Но вие познавате неговата анатомия, вие сте виждали и преди някъде това, съвсем очевидно е!

– Вярно. Ъпстайн.

– Ъпстайн?

– Точно така. На Стареца бе нужен някакъв посредник, който би прекарвал дълги часове и с нас, и с него. Ъпстайн беше неговата дясна ръка. Той беше принуден да диша по-дълго от Стареца нашата атмосфера, но в края на краищата трябваше скъпо да плати. Умря точно от това.

– Но защо не ми казахте по-рано?

– Е, преди всичко защото ми е скъпа кожата. Бих могъл да кажа репутацията, но „кожата“ е по-точно. Аз подписах договор за работа

като личен лекар. На него наистина му бе нужен обикновен земен лекар – това е също своеобразна маскировка. Но го лекувах главно по телефона и, както сега разбирам, повече за замазване на очите. Звъняха ми от неговия дом и ми съобщаваха симптомите, аз предпазливо поставях диагнозата и назначавах лечение. Скоро отново ми звъняха и ми казваха, че болният е по-добре и с това всичко свършваше. Какво да ви разправам, на мен дори ми носеха кръв за анализ, урина и аз ги изследвах... Разбира се, и на ум не ми е идвало, че те не са имали никакво отношение към Стареца, както и онзи труп, протокола за прегледа на който медицинският експерт току-що подписа.

– Какъв труп?

Карл повдигна рамене.

– За него всичко бе достъпно и позволено.

– Значи медицинският експерт е преглеждал не него? – Уилър посочи с ръка ковчега.

– Разбира се, не. Пещта има задни вратички. Фокусът е прост. Този ковчег беше в пещта. А двойникът – господ знае от къде се появи, с тази работа аз нямам нищо общо, кълна ви се – лежеше от другата страна в ковчега и очакваше медицинския експерт. Когато натиснахме копчето, токът в пещта прекъсна, ковчегът с двойника се плъзна в нея, а този бе избутан от пещта и облят с вода. Имах лично строго секретни инструкции, те се отнасяха както до Ъпстайн, така и до самия бос. Заповядано ми бе след прегледа на тялото от инспектора и след кремацията на двойника да се върна тук сам след един час и като се убедя, че никой не ме следи, да натисна второто копче откъм задната страна на пещта, за да отправя този

ковчег за кремация. Беше ми забранено да задавам въпроси, да започвам каквито и да било изследвания и още по-малко да съобщавам на когото и да било друг за случилото се. Това беше типично за много от неговите разпореждания и също не се поддаваше на обяснение. – Той неочаквано се засмял. – Знаете ли защо Стареца и Ъпстайн никога никому не подаваха ръка? Може би не сте забелязали?

– Не, но предполагам, че се страхува от зараза.

– Нормалната температура на тялото му беше 47 градуса.

Уилър докоснал с едната си ръка другата, но нищо не казал.

Когато Карл почувствувал, че мълчанието се е сгъстило достатъчно, той весело попитал:

– Е, шефе, какво ще правим по-нататък?

Кливлътнд Уилър бавно преместил погледа си от ковчегата към Карл, сякаш с мъка се откъсвал от мисълта за покойника.

– Как ме нарекохте?

– О, това е само фигуративно – усмихвайки се казал Карл. – По същество аз работя за компанията, а компанията – това сте вие. Заповедите, които получих, ще бъдат изпълнени до край, когато натисна това копче. Други нареждания нямам. Така че вие решавайте.

– Имате пред вид него? Какво да го правим? – уточнил Уилър, като отново се обърнал към ковчегата.

– Да, именно. Или ще го изгорим сега и за всичко ще забравим, или ще повикаме цялата управа и цял батальон учени. Или ще изплашим до смърт цялото население на Земята – за това е

достатъчно да извикаме репортерите. Това вие трябва да решите. Мен лично ме тревожат по-големи проблеми.

– Кои именно?

– Защо се появи той тук? Какво е успял да направи? Какво е искал да направи?

– Продължавайте, моля, – казал Уилър и в гласа му отново прозвучали нотки на неувереност. – Вие все пак сте имали малко време да обмислите всичко, а аз... – И той безпомощно разперил ръце.

– Разбирам ви напълно – меко казал Карл. – До този момент аз говорех като някой платен лектор. Нямам намерение да ви смущавам с комплименти, но ще ви кажа: едва ли ще се намери друг човек на света, който би могъл да преглътне всичко това толкова спокойно, като вас... И така, да вървим нататък. В математиката съществува метод за построяване на графики. Слагате в координатната система някоя точка, отбелязвайки с това значението на определена величина. Когато получите други значения, поставяте втора точка, после трета. Разполагайки с три точки, след като ги съединим помежду им с линия, ние можем да построим част от крива. По-добре е, разбира се, когато точките са повече, но и три са достатъчни. Построената от нас крива притежава определени характеристики и ние имаме право да я продължим малко по-далеч, предполагайки, че следващите данни ще потвърдят правилността на нашата прогноза.

– Екстраполация.

– Точно така. Нека сега по оста „X“ да отбелязваме нарастването на богатствата на нашия покоен бос, а по оста „Y“ – времето.



Кривата, която ще получим, характеризира нарастването на богатствата му във времето, т.е. нарастването на неговото влияние.

– Графиката е доста висока.

– Да, повече от тридесет години – отвърнал Карл. – Нека сега върху тази графика наложим друга крива: изменението в състоянието на жизнената среда на човека за същите тези тридесет години – той вдигнал ръка, сякаш да спре възражението му. – Не, нямам намерение да ви чета трактат по екология. Ще наричаме това просто изменения. Например повишаването на средната температура в резултат на съдържанието на въглероден двуокис в атмосферата и така наречения парников ефект. Чертаем кривата. Съдържание на тежки метали, живак и литий в органичните тъкани. Още една криза. После построяваме криви на хлорираните въглеводороди, на разрастването на водораслите под въздействието на фосфатите, на честотата на коронарните заболявания... и да наложим всички тези криви върху същата графика.

– Виждам на къде биете. Но такива статистически упражнения изискват предпазливост. По същия начин може да се открие зависимост между нарастването на пътните произшествия и увеличаването на употребата на алуминиеви кутии и детските топлийки с пластмасови главички.

– Колкото искате. Но, струва ми се, че аз избягнах този капан. Просто искам да намеря логични отговори на два въпроса. Искане ми се да намеря обяснение на една съвсем нелогична ситуация. Първият ми въпрос е следният: ако всички промени на нашата планета са резултат на лекомислие, тоест на това повече или по-

малко стихийно явление, защо тогава лекомислието обезателно носи вреда, а не полза на средата, която ни заобикаля? Не, не, аз обещах – не ви чета никакви лекции по екология! Ще попитам иначе: защо цялото това лекомислие помага не за запазването на средата, а за промени в нея?

Сега вторият ми въпрос: Каква е посоката на тези промени? Вие, разбира се, сте чели абстрактните мъдрувания по повод „планетарното инженерство“ – преобразяването на другите планети, за да ги приспособим за живот на хората. Ами ако предположим, че други същества се опитват да приспособят за себе си нашата Земя? Да речем на тях им е необходима повече вода и те искат да разтопят полярните ледени масиви с помощта на парниковия ефект? Искат да увеличат съдържанието на серните окиси и да унищожат всички форми на морския живот – от планктона до китовете? Да съкратят числеността на човечеството с помощта на рака, белодробния емфизем, инфарктите и дори войните?

И двамата погледнаха безжизненото лице на лежащия в ковчега.

– Вижте само – тихо казал Карл – с какво се занимаваше той: въглища, нефт, нефтохимия, хранителна промишленост, реклами – всичко това или само изменя средата, или помага на тези, които я изменят...

– Виждам, че не го обвинявате много за това.

– Разбира се, той имаше милиони доброволни помощници.

– Но вие сигурно не смятате, че е искал да осакати цялата планета, само за да му бъде на него единствено удобно да живее тук?

– Не, не смятам. Ето че стигнахме до главното, което искам да кажа. Не зная дали на Земята има и други такива същества, както него и Ъпстайн, но мога да предположа: ако промените, които се извършват днес, продължат и се ускорят, тогава ще можем да очакваме много такива гости.

– Какво искате всъщност? – запитал Уилър. – Да мобилизираме човечеството на борба срещу поробителите?

– Нищо подобно. Аз само бих дал бавно и без шум обратен ход на всички промени. Щом нашата планета в своето естествено състояние е непригодна за тях, бих се постарал да я запазя същата. Не мисля, че ще се наложи да ги гоним. Те просто няма да дойдат...

– Или ще се опитат да постигнат своето по друг начин.

– Едва ли – казал Карл. – Ако се надявах, че ескадрите от космически кораби и всякакви супербомби ще им помогнат, те биха постъпили точно така. Не, те имат свой метод и ако той у нас не успее, ще потърсят друга планета.

Уилър съсредоточено задърпал долната си устна.

– За това всъщност не се иска много: ясно разбиране на целта, повечко пари и умна глава, която разумно и с печалба ще ги хвърли в работата. Ако искате, те са могли дори търпеливо да насочат живота на някой човек по определен сценарий, за да го изградят такъв, какъвто им е нужен.

И без да даде възможност на Уилър да отговори, Карл вдигнал нагоре скалпела.

– Ще ви помоля да направите нещо за мен – казал той рязко, със съвсем друг, повелителен тон, типичен по-скоро за Уилър. – Искам вие да направите това, защото на мен ми е противно, дявол да го

вземе, да съм единствения човек на света, на когото се е паднала тази чест.

Като се навел над главата на умрелия, той направил напречен разрез по горната граница на челото от едната до другата вежда. После, като опрял лактите си в страничните стени на ковчега и стиснал скалпела с две ръце, направил разрез от средата на челото през носа, устните и брадата до самото гърло.

Изправяйки се, Карл заповядал:

– Поставете ръцете си на бузите му.

Уилър се намръщил за миг, позабавил се – с него вече много отдавна никой не бил разговарял така! – и се подчинил.

– Сега силно притиснете дланите и раздалечете ръцете си.

Разрезът се разширил и изведнъж кожата под ръцете му се смъкнала леко надолу. От изненада Уилър едва не се стоварил върху ковчега и лицето му се оказало на няколко дюйма от страшното одрано лице на трупа.

Както белите дробове и бъбреците очите също се сливали в едно око малко по-стеснено в средата. Зеницата била овална: дългата ос на овала минавала напречно. Кожата имала бледолилав цвят, кръвоносните съдове по нея били жълти, а на мястото на носа имало дупка с космати краища. Устата била кръгла, зъбите, неравни, разположени безредно, брадичката едва се откроявала.

Без да мърда, Уилър затворил очи. Минали едва-две секунди, докато накрая той смело ги отворил. С два скока Карл заобиколил ковчега и с едната си ръка подхванал Уилър през кръста. За миг Клиф се отпуснал тежко върху ръката му, но веднага се изправил и я блъснал.

– Вие не трябваше да ме карате да правя това.

– Не, трябваше – отвърнал Карл. – Вие бихте искали да бъда единственият човек на света, който е изпитал всичко това и да не мога дори да разкажа никому.

Тук вече Уилър успял дори да се засмее. А после, казал:

– Натиснете копчето.

– Дайте капака.

Уилър послушно донесъл капака и те затворили ковчега. Карл натиснал копчето и той плавно се плъзнал в излъчващата жар паст на пещта...

\* \* \*

Джо Трилинг имаше съвсем необичайна професия. Печелеше от нея добре, макар да нямаше и помен от парите, които би могъл да натрупа в големия град. Но живееше в планината, на половин миля от живописно селце, на чист въздух, наоколо горички – бор, бреза, планински лавър... А най-главното – беше си сам господар. Конкуренти почти нямаше.

Джо се занимаваше с изготвяне на анатомични мулажи на различни части на човешкото тяло. Главните му купувачи бяха военните, но много поръчки постъпваха и от медицинските учебни заведения, от киностудиите, а понякога и от частни лица, при което в такива случаи Джо не задаваше излишни въпроси. Той можеше да изготви модел на кой да е вътрешен орган, на коя и да е част от човешкото тяло. Правеше модели, които не можеха да се отличат от истинските органи с просто око, на пипане, по мирис и по какъвто щете още белег. Можеше да изобрази гангренозна язва... от която се носи миризма на труп. Можеше да прави уникални екземпляри и

цели партии. С две думи доктор Трилинг беше първия човек в Щатите в професията си.

– Истински шедьовър – каза Карл (при много по-благоприятна обстановка от предишната им среща, и вече денем, а не през нощта и с халба бира в ръка) – беше твоето хрумване с лицето. Първокласна работа, дявол да го вземе.

– Глупости. Всичко беше в идеята ти да го накараш да сложи ръцете си върху лицето.

– Не те разбирам.

– Спомних си случайно за това – каза Джо. – Ти вероятно сам не си си давал сметка какъв блестящ ход е било това. Да устроиш на човека такова представление само по себе си е умно, но да го заставиш да се докосне със собствените си ръце – ето това е гениално. Как да ти обясня...

А, ето ти един пример. Веднъж, още като малък, връщайки се от училище, се хванах за училищната ограда. А там имало залепнала хрочка, обикновена хрочка – той показва дланта на дясната си ръка и с отвращение я тръсна. – Колко години изминаха от тогава, но и досега не съм забравил усещането. Годините не са го изтрили, никакъв сапун, никакви четки не са могли да го изстъргат. И това стои не в мозъка, не в психиката, то не е само памет за един неприятен епизод. Струва ми се, че съществува някакъв запаметяващ механизъм в самите клетки, особено в клетките на ръката. Именно той действа... Разказах ти това, защото Уилър до края на живота си ще усеща как кожата се е хлъзнала от черепа на мъртвеца под натиска на дланите му и ще си спомня как едва не си е ударил носа в него. Не, мили братко, гений си ти.

– Хайде, стига. Ти знаеше какво правиш, а не аз.

– Не ме баламосвай – Джо се изтегна в шезлонга си и през дъното на халбата можа да види слънцето.

Като следеше лениво как в бирата се издигаха нагоре мехурчета газ и въпреки закона за перспективата нарастваха, отдалечавайки се от него (просто защото по-близо до повърхността на течността те се разширяваха), той промърмори:

– Карл...

– Да.

– Чувал ли си за „Бръснача на Окам“<sup>1</sup>?

– Хм-м... Отдавна... Мисля, че има някакъв философски принцип. Или от логиката? Чакай, чакай... Една минута... Да, точно така. Ако са дадени следствието и редица възможни причини, най-вероятната, истинската причина ще бъде най-простата. Така ли беше?

– Не е съвсем точно, но доста близко до истината – каза Джо. – Хм-м, ти и аз знаем, че човешката алчност и лекомислие сами по себе си са напълно достатъчни да разрушат нашата планета. Но ние смятахме, че за хора като Клив Уилър, които разполагат с реални възможности да пресекат този процес, тези причини са неубедителни и изфабрикувахме за него един чуждопланетянин, който диша смог. Той не би почнал да прави нищо за спасяването на света, докато не му подхвърлихме довод, убедителен за него. Измислихме и му го подхвърлихме.

– Да, но измислихме, оправдавайки това с всички достъпни данни... В същност за какво намекаваш?

– Така... Знаеш ли, нашата хитроумна афера по същество е много проста, защото свежда всичко до една единствена причина. „Бръснарят на Окам“ точно на това учи – явленията да се свеждат до най-простите причини. Казвам ти всичко това, защото много вероятно е единствените причини да са и истинските.

Карл тупна халбата си на масата.

– Дявол да го вземе, досега не се сещах за това! Много бях зает. Ами ако ние сме били прави?

Те се гледаха в очите съвсем изумени...

<sup>1</sup> Уилям Окам (роден около 1300 г., умрял около 1350 г.) – английски философ и богослов.

В този разказ авторът използва игра на думи, наричайки хирургическия скалпел на Трипинг, който разкрива пред Уилър уж чуждоземния произход на неговия бос, „скалпелът на Окам“.





## **Еди**

### **Фантастичен разказ**

Иван Въргов

Разказът е отличен на конкурса за научнофантастични разкази, организиран от списание „Наука и техника за младежта”

СРЯДА

– Мамо, мамо! Пък аз знам нова приказка, много е хубава и страшна. Искаш ли да ти я разкажа?

– Искам, разбира се, само че се обличай по-бързо, вече си голяма. Кажй сега за какво е приказката.

– Ами... как един смешен човек има повече очи, двете стоят така, а пък още едното око стои ей-така, много интересно и много страшно, и като гледа с тях, те правят като лампички, свет-свет, а пък устата му...

– Какво устата му?

– Ама не ме прекъсвай, де! Устата му такава... като на патето от книжката...

– Като човка ли?

– ...като човката на патето...

– Чакай, чакай! Кой ти разказа тази приказка?

– А, не-е, аз спях тогава. Слушай сега! Устата му като човката на патето...

– Ти сънувала ли си?

– Какво значи сънувала ли съм?

– Владо, моля те, ела веднага! Това е просто невероятно! Еди е сънувала много особен сън.

– Грандиозно! Само че сега нямам време за сънища, закъснявам за работа.

– Не, ти само чуй! Еди е сънувала някакъв човек с три очи, които просветват като лампи. И с уста като човка. Е. добре! Аз сънувах същия този тип и мога само да добавя, че ушите му приличаха на грамофонни фунии от едно време, а лицето му имаше отвратителен син цвят.

– Е, пък мамо, не е син, ами зелен! Аз зная по-добре, нали мога да рисувам с водни боички!

– А дрехите му бяха направени от станиол, така ли?

– Татко, какво е станиол? Те не бяха от станиол, ами лъскави!

– Един момент! Владо, ти откъде знаеш, че дрехите му, бяха направени от станиол?

– Ясно откъде. И аз го сънувах. Освен ако снощи не сме гледали заедно някаква глупост по телевизията.

– Владимире, телевизорът е повреден от два дни! Благодарение на твоята небрежност...

– ...и пословична безотговорност, поради която всичко в тази къща се руши... Лена, съкровище, ти си права, както винаги, само че сега става дума за съня. Не е възможно и тримата да сънуваме едно и също нещо, освен ако не сме...

– Какво ако не сме? Мислиш ли, че това е опасно? Да не е някаква болест?

– Татко, не искам да ми слагат инжекция-а-а...

– Престани да ревеш! Моментално престани да ревеш, чуваш ли!  
Лена, кой беше телефонът на доктора?

## ЧЕТВЪРТЪК

– Хм. Все пак, да опитаме още веднъж. Еди, моето момиче, ето боичките. Ти си една чудесна художничка! Просто не мога да повярвам, че тази картина на стената е твоя. Сега ще рисуваш балончета, звездички и къщички, а мама и татко ще се мъчат да познаят какво точно си нарисувала. Татко – в кухнята, мама – в спалнята. Вратите отворени... Така, започваме. Владимире, Лена, съсредоточете се! Затворете очи! Представете си детската ръка, която държи четката и рисува... Какво рисува, Лена?

– М-м-м... балонче, може би...

– Мама не позна, мама не позна!

– Владимире, а ти какво си представяш?

– Честно ли, докторе?

– Що за въпрос, Владимире! Разбира се, че честно, иначе какъв експеримент ще е това!

– Да ти кажа право, не е балонче или къщичка. Не е рисунка въобще.

– И татко не позна, и татко не позна!

– Съвсем точно си представям една пържола, докторе, даже миризмата ѝ усещам. Отдавна е време да вечеряме, струва ми се.

– Владимире, Лена, елате тук! Край на опитите. Всъщност, резултатът е съвсем категоричен и това е радващо. Никаква семейна телепатия, както си мислех отначало. Не съм изненадан,

съвсем не. Имам много колеги, които смятат парапсихологията за шарлатанство. Нищо чудно и аз да се присъединя към тях някой ден. Хм. Ще имате ли нещо против, ако тази вечер остана да спя у вас!

– Толкова ли е сериозно, докторе? Не е ли по-добре да отидем всички в болница?

– Лена, ти се шегуваш! Просто искам да опитам вашите сънища. Може и аз да имам късмет да видя човека с трите очи и уста като клюн.

– Не е като клюн, не е като клюн, ами като чавка! Също като на патета от книжката. И дрехите му са лъскави!

## ПЕТЪК

– Добро утро, докторе.

– Утрото е по-скоро странно, Владимире. Хм. Мисля си, че няма да те изненадам много. ако запитам нещо. В началото те бяха само трима, нали?

– А! Значи...

– Да, Владимире, именно. Три симпатични момчета, зелени на цвят, в лъскави дрехи. И непрекъснато тракаха с човки. Хм... Пълна фантазмагория, която някой ти прожектира право в мозъка. Кой е този някой? Как така право в мозъка?

– Докторе, страх ме е за Еди.

– Да не преувеличаваме, Владимире! Да не мислим най-лошото. Тя може и да не е сънувала.

– Ами чудовищата, които нахлуха после! Настръхвам при мисълта, че подобен кошмар може да се присъни на едно малко дете... А, ето ви и вас!

– Владо, скъпи! Докторе! По очите познавам, че и вие сте ги сънували! Това беше по-интересно от телевизия!

– Татко, ти видя ли смешните човеци? Ами докторът видя ли ги?

– Видях ги, детето ми. Сънувах ги. Я ми кажи сега, кой от смешните човеци ти се видя най-интересен?

– Най-интересен, най-интересен... Ами онзи с многото ръце, дето все правеха така-така... И още ми се видя най-интересен този, дето имаше крилца и дълга опашка. Нали го помниш, татко?

– Помня го, как не. Може ли да се забрави такава опашка!

– Владо, ти си ужасно несериозен! А пък аз забелязах най-важното. Те бяха много странни, разбира се, и съвсем различни... но си приличаха по това, че искаха да видят нещо. Просто се блъскаха, всичките.

– Онзи чичко с крилцата даже хвърчеше върху другите. Нали, мамо?

– Права си, Лена. И аз забелязах това. Доста чудна история, наистина. Хм... Помислете си само – четирима души сънуваме едно и също нещо. А то е с три очи, или с крила, или с пипала, и се блъска да разглежда друго нещо, може би нас? Чиста фантастика, книжки за деца и юноши! Летящи чинийка и всичко останало...

– Хо, колко спешно! Чинийките летят, тра-ла-ла-ла!

– Може би е някакъв излъчвател, въобще нещо техническо...

– Точно така, Владимире. Само че аз не съм силен в тази област. Искате ли да се обадя, на когото трябва? Те са умници с ей такива

глави и имат всякакви апарати. Веднага ще изяснят всичко. Най-добре е вие през това време да идете някъде.

– Искам при баба, искам при баба! Ще ѝ занеса най-хубавата рисунка, дето е на стената. Може ли, мамо?

– Владо, мисля, че докторът е прав. Нека разберат какво точно става и да кажат, че не е опасно. Ще бъде жалко обаче, ако телевизията подуши нещо, а на ни няма. Представяш ли си – ние тримата по първа програма!

## ПОНЕДЕЛНИК

– Владо, телефонът пак не работи! И от крановете в банята удря ток.

– Защото къщата е под високо напрежение. Има даже надписи, виж!

– Да знаеш още, че и днес сме на сандвичи. Кухнята е заета от онзи шкаф с многото циферблати, който непрекъснато бръмчи. От него мирише на изгоряло, да не стане пожар?

– Ще стане, разбира се, но преди това ще се побъркам! Ще ме побъркат тези уреди, които цъкат навсякъде! И за какво е всичко това, пита се? Никой нищо не сънува повече!

– Владо, успокой се! В края на краищата, сами поискахме да изследват всичко. Успокой се съвсем! Това ще ти е нужно, защото...

– Само не ми казвай, че ще ни накарат да спим с електроди на главите!

– Не, Владо, не е това. Просто получихме писмо от майка ти. Искаш ли да го прочета? Сигурна съм, че ще ти се види интересно. Ето:

*„Здравейте, Лена, Владко и мое скъпо внуче Еди!*

*Аз съм стара жена и не е хубаво да ме тревожите, като не ми се обаждате. Защо не ви работи телефонът? Как се прибрахте онази вечер? Бяхте доста особени и май че криехте нещо от мен. Дано да си измислям!*

*Еди, закачила съм твоята рисунка над леглото. Наистина е хубава. Да ти кажа право, не разбирам само защо слънцето е виолетово. Като дойдеш другия път, трябва да ми обясниш съвсем точно.*

*Аз съм добре и тези дни съм намислила да приготвя един голям буркан с любимото сладко на Еди. Може да ви се види смешно, но ме тревожат само сънищата. Цяла нощ съм сънувала някакви зелени хора с три очи и човка. Имаше други с много пипала вместо ръце, а също и такива, които можеха да хвърчат. Съседката казва, че това сигурно е от черния дроб. Дали пък да не отида на лекар? Много ми е симпатичен докторът, който идва понякога у вас. Ще взема да го запitam за тези сънища.*

*Извинявайте, че ви занимавам с бабешките си грижи. Целувам Еди по нослето, ако не е изцапано пак с водни бои. Да ми се обадите!”*

## ВТОРНИК

– Владимире, Лена, просто се учудвам, че ми показвате това писмо чак сега! Хм. Тук има някакъв феномен, не разбирате ли?

– Татко, какво е феномен?

– Човек с три очи, детето ми. Или нещо подобно.

– Приятели, положението изисква повече сериозност! Тази загадка трябва да се изследва веднага! Ние поемаме отговорност пред науката! Къде точно живее майка ти, Владимире?

– Милост, докторе! Онези с уредите щяха да побъркат мен, какво остава за една стара жена! Пък и, виждаш ли, работата не е в това...

– А в какво, в какво? Продължавам да си мисля, че се държите лекомислено!

– Всичко е по-сложно, докторе. Или по-просто, не знам. Вчера намерихме още едно писмо, ето го. Еди го намери в блокчето си.

– Нали е лъскаво и гладко! Татко, а докторът видя ли, че буквичките светят?

– Странно, наистина. Хм. Хартията е твърде особена, ако това изобщо е хартия. И буквите светят, ти имаш право, момичето ми. Може ли да го прочета?

– Разбира се, докторе! Уверявам те, че си заслужава.

*„Приятно ми е да ви съобщя, че рисунката „Виолетовото слънце“ получава първа награда на конкурса за детски творби. Моля да приемете извинения за неприятностите, които по всяка вероятност са ви причинени. Имам предвид контакта с журито и посетителите на изложбата поради резонансно съвпадане на сънните ви биоритми с полето на пространствения – – – Тази досадна случайност се дължи на грешка при монтирането на – – – в изложбената обсерватория. Виновните са наказани.*

*Сигурно ще ви бъде интересно да научите, че наградената рисунка привлече вниманието на най-широката общественост към вашата планета, която досега беше обект на – – – от*



ограничен брой специалисти. Ще се радвам да връча наградата на младата лауреатка и родителите ѝ в междувездния център за детско изкуство. Вие можете да посетите центъра без каквито и да е неприятни усещания или значителна загуба на време. За целта е достатъчно да застанете пред включен телевизор и да залепите на екрана му настоящето писмо. Всички останали процедури се осигуряват от нашия — — — — —

Моля да вземете предвид, че преводът на някои специални термини и наименования бе затруднен поради несъвместими особености на земните езици и приетия в нашата звездна агломерация — — — —

Очаквам да ви приветствувам лично в най-близко бъдеще.

Искрено ваш:

— — — — —

председател на журито"

— Владимире, Лена, това е мистификация! Признавам, буквите светят, някой го е направил много ловко, но всичко останало е невъзможно! Нали сте съгласни с мен?

— Всъщност, докторе, дошли сме да те помолим за нещо.

— Да дам ли писмото за изследване?

— О, не! Можем да решим въпроса много по-просто. Твоят телевизор работи ли? Защото нашият пак нещо...

— Какво общо има това! Вие да не сте решили...

— Ами да! Нали забеляза колко лесно е всичко? Заставаме пред включен телевизор и залепваме на екрана настоящето писмо.

– Писмо, писмо! Вас просто ви разиграват, не разбирате ли! Още по-лошо е, ако има нещо вярно. Как се решавате да вземете Еди със себе си?

– Но, докторе, всъщност не Еди е с нас, а ние сме с нея. Там е написано толкова ясно!

– Владо, мили, смяташ ли, че ще ни покажат по тяхната телевизия! Сложила съм си жълтата рокля специално за цветно предаване.

– Татко, татко! А пък аз съм взела новата рисунка. Там има как един смешен човек е с повече очи, а друг смешен човек хвърчи и си размахва опашката!



## **Аз победих, въпреки че загубих**

### **Фантастичен разказ**

Илия Димитров

Разказът е отличен на конкурса,  
обявен през 1978 година

Ослепително горещ летен ден. Прохладно, полутъмно заведение. Изпотени чаши на масата.

И за какво бихте си говорили в тази обстановка с едно прекрасно и нежно създание?... За това?... Хм, но не и с моята Мая. Някаква не съвсем научна, но напълно популярна статия за тайните на човешкия мозък я беше развълнувала дотолкова, че поне за месец напред си имахме тема за разговор.

Та седяхме си ние и кротко бъбрехме за безкрайните възможности на разума и структурата на душата, когато от съседната маса се надигна някакъв възрастен субект с чаша коняк в ръката и с едно небрежно „Може ли“ се настани на масата ни.

– Извинявайте, не исках да бъда нахален, но вашият разговор силно ме интересува. Като гледам колко погрешни представи има младежта за разума и душата, просто не мога да се въздържа. За да разберете тяхната същност, ще ви разкажа какво се случи с мен наскоро...

Странна личност, нали. Отпи от коняка, намести се по-удобно на стола и със замечтан глас започна. А ние с Мая учтиво слушахме.

\* \* \*

Това се случи на 18 ноември, събота, преди три години. Тогава бях млад – на 22 години, здрав, силен, хубав, умен, студент втори курс – изобщо светът бе мой...

Този ден се прибрах малко по-рано у дома, изключих телефона и се заех с подготовката на тази радостна и малко тъжна вечер. На другата сутрин трябваше да направя решителна стъпка в живота си – да се оженя. Затова исках да прекарам сам и на спокойствие последните си ергенски часове.

Червеният полумрак в стаичката ми ритмично се поклащаше между стереоколоните. По стените мързеливо плуваха ликовите на известни поп, рок, кино, секс и прочее футболни звезди от двата пола. Протърканото старо кресло бе станало меко като бебешко задниче. А на масичката тайнствено проблясваше съдържанието на тумбеста бутилка с вносен етикет.

Блаженно отпуснал се в креслото, аз се опитвах усърдно да постигна същността на предстоящата промяна в семейното ми положение. Но мислите ми най-безотговорно отказваха да се занимават с интелектуална дейност и се криеха в дупките си. Накрая махнах безнадеждно с ръка и ги оставих да правят каквото си искат. Те нададоха радостен вой и се заеха с хобитата си – едни заспаха в движение, други се отдадоха на сладки мечти, а трети лекомислено се запиха... Всички грижи и нерешени проблеми бяха позорно изгонени зад вратата на студено, поне за тази вечер.

И се понесох в един мой свят, свят, в който всички мечти и желания са осъществими, където избирането на една възможност не означава зачеркването на десет други. А когато се появи

реалната опасност да се пръсна от умиление, от устата ми неволно се изтръгна:

– Ех, животът е чудесен, дявол да го вземе!

Споменатият господин не закъсна да се появи...

В средата на стаята избухна лилав пламък със зеленикави оттенъци, замириса на сяр а и някакво аморфно тяло с мъчително скърцане се заматериализирва във въздуха. За да придаде на картината завършеност, тялото си пусна чифт контешки рогца, лачени копита и сресана на път опашка. Още няколко щрихи и пред мен се изправи в цялото си величие един расов дявол.

Всичките ми мисли моментално се разбяха. Но нещо трябваше да се направи и затова улових една за ушите и я издърпах. Ужасно нелепа мисъл, но кой ти гледа в бързината.

– Ваде ретро, Сатана! – изрекох с възможно най-страшен глас и несръчно прекръстих госта си.

Ала дяволът изглежда или беше добър християнин, или не разбираше латински, защото вместо да пропадне с диви вопли, той се усмихна под мустак и седна спокойно на леглото. Най-странното в случая бе, че мустакът се появи само за усмивката и после пак изчезна.

Тази малка подробност ме довърши окончателно. Здравият ми смисъл изключи и аз бях вече готов за делови разговор с моя гост.

– Кажи, Сатана, за какво си дошъл? Ако искаш да ми предложиш вечна младост срещу душата ми, имай предвид, че съм убеден атеист и тези не ми минават.

– Ха, ха, ха – сатанински се изсмя дяволът, – ще ме умориш с тези човешки глупости. Аз ще ти предложа истинска сделка, за

която ще си ми благодарен во веки веков. Предлагам ти вечна душа срещу твоята младост! Какво ще кажеш на това, а? Ще направя жалката ти душица безсмъртна.

– Според теологията душата и без това си е безсмъртна, а според останалите науки душа няма.

– Млъкни, слепецо! Душа има и тя се разпада с материалния ѝ носител.

– Ти пък откъде знаеш? Я ми кажи, какво е това душа? – аз потрих самодоволно ръце. Ще се поизпоти опашатият, докато ми обясни необяснимото.

– Много си бил наивен, ако мислиш да ме засечеш с такива елементарни въпроси. Слушай: тази кашица, която носиш в черепа си, има свойството да задава локална структура на пространствено-временния континуум. Именно тази структура, в термините на вашия език, е душата. Тъй като вие сте ужасно примитивни, с изчезването на мозъка като функционална цялост, изчезва и съответната структура. Аз пък ще направя душата ти независима от материята, тоест напълно автономна система, като ти генерирам една поддържаща псевдоструктура по временната ос на континуума. Доволен ли си от отговора?

– Напълно! – ококорих се смаян. – Изглежда вече всички вие там имате висше образование.

Ръката ми посочи в неопределено направление, тъй като не бях съвсем сигурен къде се намира това „там“.

– Ей, момче, не си прави неуместни шеги! – разгневи се не на шега дяволът. – Знаеш ли кой стои пред теб? – многозначително

запита той и се изпъчи величествено. Гърдите му се издуха и заеха цялата стая, та трябваше да се посместя малко.

– Пред теб стои Представител на Висшия Разум във Вселената!!!

– Нима? Пък аз си помислих, че си обикновен дявол.

– Аз съм спокоен, аз съм спокоен, аз съм спокоен – свиваше нервно юмруци представителят, докато опашката му плющеше като камшик. – Слушай: аз съм само една съвършена структура, разбираш ли – структура. Аз не съм материално тяло. Всичко, което виждаш, ти се привижда...

– Тъй си мислех, аз спя.

– Спиш, значи – моят гост стана изведнъж подозрително спокоен. С нежна усмивка се приближи до мен и ми отвъртя такъв шамар, който и мъртвец би събудил. Този аргумент изпълни блестящо своята функция.

– Много мощна била вашата цивилизация – констатирах съвършено буден, опипвайки пламналата си буза.

– Тоя пак започна... – въздъхна огорчено събеседникът ми. – То се е видяло, че без лекция няма да се размине. Първо, ти не спиш, въпреки че моят образ, моите думи, моите действия – всички те са плод на твоя преемоционален мозък. Той просто така си реагира на структурата ми. Второ, аз не съм представител на някаква си там цивилизация, а на Висшия Разум във Вселената! Усети ли разликата? Цивилизации – много, а Висш Разум – само един.

Дяволът с уморен, но доволен вид седна обратно на леглото.

– Ура, ура, ура – унило възкликнах, – контактът се състоя. И то не с някаква цивилизация, а със самия Висш Разум. Жалко, че не знаех космическия етикет – изпъсках демонстративно с ръка на

бузата, – иначе не бих се дал толкова лесно, както знам карате и джудо.

– Нищо, нищо – бащински ме успокои представителят, – не преживявай толкова, защото контактът изобщо не се е състоял.

– ??!

– Нашият разговор е съвършено конфиденциален и не засяга останалите хора. При това вие сте една примитивничка цивилизация технологика вулгарис клас Я и поне засега не представлявате никакъв интерес за нас.

– Я не обиждай на цивилизация – рекох да се засегна, но бързо съобразих. – Вие изглежда спазвате принципа за ненамеса в развитието на цивилизациите.

– Напротив – мерзко се захили дяволът, – ние свято спазваме принципа за активна намеса в развитието на цивилизациите, но не на всички, хе, хе, а само на заслужилите. Може да се каже дори, че това е нашата професия. И ние план гоним.

– А премиални дават ли? – глупашки се заинтересувах аз.

– Шегаджия – ласкаво ме заплаши дяволът с пръст, а след това с внезапно освирепяла физиономия процеди. – Е, на някои това не им харесва, но толкова по-зле за тях!

Аха, появи се и интрига! Значи и при висшите не всичко е наред.

– Извинявай много, но с какво се занимавате, бидейки толкова висши?

– Казано с две думи – стремим се към абсолютния разум.

– И по точно?

– Борим се с ентропията в най-общ смисъл.

– А как?



– Структурираме пространствено-временния континуум и подобряваме съществуващите структури.

– По-какъв начин?

– Който много знае, бързо остарява! – кипна дяволът, но като поразмисли малко, продължи. – Извинявай, сега ще ти обясня. Всеки от нас си отглежда няколко цивилизации от клас А, Б или В, докато съответната им пространствено-временна структура достигне определени количествени и качествени показатели. Тогава ние я правим самоподдържаща се, тоест безсмъртна и я интегрираме към себе си. Така по пътя на количествените натрупвания се развиваме качествено. Например аз започнах от една проста структура на цивилизация клас А, а сега съдържам още три парчета клас А, 20 – клас Б и 106 – клас В.

– Виж ти колко било лесно! – искрено се удивих. – Ами ако някоя цивилизация не иска да се интегрира с теб?

– Аз съм по-висш, следователно знам по-добре какво иска тя.

– Искаш да кажеш, че си по-силен?

– То е едно и също.

– Ами ако някой друг представител на Висшия Разум поиска теб да интегрира към себе си?

– Има всички права да опита. При нас съществува пълна свобода на интегрирането! – с нескривана гордост заяви дяволът. – Това е и основната движеща сила на Висшия Разум. По-висшия интегрира по-низшите, докато абсолютно целият континуум бъде обхванат от абсолютната структура на най-висшия разум. Това вече ще бъде Абсолютния Разум!!!

Налях си от вносното питие и пих:

– За здравето на Абсолютния Разум!

– Ти май се подиграваш? – заплашително се надигна дяволът.

– Опазил ме господ – побързах да го уверя и бързо смених темата на разговора. – Извинявай, но аз не разбрах защо ти е притрябвало да се занимаваш с благотворителна дейност към един нищожен представител на някаква жалка цивилизация от клас Я?

– Много си прав – въодушевено ме подкрепи събеседникът ми, – това си е чиста благотворителност, дължаща се на нежната ми душа и симпатиите ми към теб...

– Давай по същество – защо ти трябва моята младост и как мислиш да ми я отнемеш?

– Какво отношение, ц, ц... Аз сърцето си отварям, а той напира. Добре, щом настояваш...

– Единственото, за което настоявам, е да се махнеш веднага. Утре се женя и затова трябва да си почина.

– Ама много си припрян. Така сделки не се сключват. Слушай сега. За съжаление във Вселената обитават и представители на Полувисшия Разум, които са наши политически и идейни врагове. Те имат наглостта да отричат основния ни принцип – свобода на интегрирането, както ние го разбираме. Та тези недоносчета са ми устроили подла клопка във вашата галактика, като се надяват да ме пипнат и дезинтегрират на съставните ми цивилизации. Но ние с теб ще им натрием носа, нали така, хе, хе.

Ако имаше нечий нос, който бих желал да натрия в момента, то това бе само неговия хищен клюн. Без да дочака отговор, онзи продължи:

– Сега аз ще ти генерирам сервизната псевдоструктура, както ти обясних в началото. На първо място душата ти ще стане вечна, а на второ... – той заговорнически ми смигна, – ще трансформираш около 40 години локално време в около 40 парсека в посока към най-близката ни база. Ще ти покажа как става това, много е лесно. А по-нататък аз си знам работата.

Ръката му легна на моето рамо и той така ме погледна в очите, че едва се преборих с желанието разплакан да падна на колене пред него.

– Поколенията ще са ти признателни за тази твоя благородна постъпка. Гордей се!

Трудно, но все пак успях да се противопоставя на грубия натиск върху психиката ми.

– Разбра ли сега как ще използвам младостта ти – продължи след известна пауза дяволът, – ще остарееш в един миг с четиридесетина години.

Няма що, чудесна идея! Аз утре се каня да се женя, а този глупак иска да ме превърне в солиден 62-годишен господин с незавършено висше образование и без каквито и да е солидни документи.

Трябва да си призная, в този момент разсъжденията ми бяха дребнави и егоистични. Липсваше ми елементарно величие, каквото изискваше историческият момент. В ръцете си държах изгода от един двубой между висшите вселенски сили, а се притеснявах за образованието си.

А дяволът, отпуснат небрежно върху леглото, ме наблюдаваше с иронична усмивка как кипя вътрешно. Когато налягането ми се повиши достатъчно, той ласкаво заговори:

– За да ти спестя духовните терзания, искам да те предупредя, че нямаш много богат избор – или ще ми помогнеш и срещу младостта си ще получиш вечна душа, или няма да ми помогнеш, но... но аз пак ще отнема младостта ти без да получиш нищо. Само недей да си мислиш, че съм отмъстителен и злобен. Правя го, за да те предпазя от погрешен избор. Много ми си симпатичен.

Взех да чувствавам как ме обхваща истерия. Ситуацията бе налепа до крайност, толкова нелепа, че бе направо невъзможна. И все пак срещу мен седеше нещо и ме заплашваше с някакви абстрактни измислици.

– Защо не отидеш при някой друг? – взех да се гърча, почти повяравал в кошмара.

– Защото единствено твоите параметри могат да ми свършат работа. Хайде, стига недостойни за един хомо сапиенс колебания. Дай да си стиснем ръцете, че полувисшите скоро ще нахълтат тук.

Думите „хомо сапиенс“ ме срязаха като ледена вода. По дяволите, та аз бях действително човек разумен, а разсъждавах като тревопасно. Сега ще му дам да разбере на този космически империалист. Бойният ми дух започна да се разгаря, дланите ми се овлажняха от вълнение, забележете, именно от вълнение, а не от страх. Тежката артилерия на философските принципи забуха в помощ на егоистичната човешка пукотевица и позорните пасивност и нерешителност бяха разбити на пух и прах. Изправих се и с леко трептящ от възбуда глас заявих:

– Интегрирането на по-слабия против волята му е престъпно насилие и няма нищо общо с истинската свобода. Затова аз ще

застана на страната на твоите врагове и няма да ти помогна...  
Умри, Сатана!

Онзи изглежда разбра, че си губи времето с мен и побесня. В стаята загърмя и затрещя, замириса на сяр, изви се огнен ураган. Основите на пространството и времето се затресоха. Накрая Вселената избухна...

Изведнъж всичко стана пак нормално. В непокътната стая дяволът се кикотеше истерично и ме сочеше с пръст. Огледах се и, о ужас, вместо себе си видях един сгърчен, поолющен, със смешно увиснали джинси гражданин в безметежната пенсионерска възраст. Вцепених се...

От тъпото самосъзерцание ме извади някакъв странен шум отгоре. Неволно повдигнах очи и без особена изненада забелязах един едър, добре развит ангел с огнен меч и изпепеляващ поглед да виси под тавана. Около него, като дребни рибки около акула, пърхаха малки розовобели ангелчета. Дяволът, напълно видиотен, надавайки диви вопли, започна да ги замерва с разни предмети.

Че тогава оня ми ти ангел като замахна с меч... Затворих очи, защото от малък не понасям подобни гледки. Чу се едно тънко „с-с-с-с“, последвано от звучно „храс“. Клането свърши. Отворих очи. Съсеченият труп на дявола се дезинтегрираше с добро темпо на съставните си части, които, както съвсем не е трудно да се досетите, представляваха розовобели ангелчета. Появяването на всяко едно от тях бе приветствувано от другите с буен цвъртеж. Накрая от трупа остана едно черно, рошаво създание, приличащо на мокра гарга. Архангелът протегна мощна десница и го спипа с два пръста. После го пхна в неизвестно откъде появила се клетка

и цялата дружина се разтопи във въздуха. Преди да изчезнат съвсем, ми помахаха с ръце за сбогом.

\* \* \*

Чичкото гаврътна на един дъх останалия коняк и поучително вдигна пръст:

– Както виждате, аз буквално отдадох младостта си в борбата срещу космическата реакция. Не, почести не искам, но хубаво е младите да знаят цялата истина за душата и разума. А разни там взеха, та ме обвиниха, че пиша слаби научно-фантастични разкази с религиозен уклон...

– Да-а-а... – съчувствено запълних възникналата пауза.

– А какво стана с вашето момиче? – запита потресената Мая със сълзи в очите.

– Взе, че се ожени за най-добрия ми приятел – скръбно поклати глава чичкото и оборен под тежестта на спомените, се захлупи върху масата.

Оставих върху сметката нужната сума и ние тактично се измъкнахме навън. Мая примижа на слънцето и замечтано обобщи:

– Колко тъжна история!



## Лошият пример

### Научно-фантастичен разказ

Клифърд Саймък

*С някои доста деликатни задачи могат да се справят само роботите – задачите са от такова естество, че тяхното изпълнение не бива да се възлага на нито едно човешко същество...*

Тобиас, олюлявайки се, се мъknеше по улицата и мислеше за тежкия си живот.

Джобовете му бяха празни и барманът Джо го изгони от кръчмата „Веселата клисура“, без да му позволи както трябва да си накваси гърлото. Сега той имаше един път – към пустата колиба, която наричаше свой дом, а пък ако се случеше нещо с него, ничие сърце нямаше да трепне. Защото Тобиас е безделник и жалък пияница – мислеше си той, обзет от пиянска жалост към себе си. Просто да се не начудиш, как изобщо го търпи градът.

Смрачаваше се, но улицата все още беше оживена и Тобиас забеляза, как старателно го избикалят погледите на минувачите.

Така трябва да бъде, каза си той. Щом не искат да го гледат, значи всичко е наред. Защо им е да го разглеждат. Нека се отвързват, ако така са по-спокойни.

Тобиас беше позор за града. Срамно петно в неговата репутация. Тежък кръст за жителите му. Социално зло. Тобиас беше лошият пример. Нямаше друг като него, защото на малкото градче стигаше един отцепник – двама нямаше къде да се развъртят.

Преплитайки крака, Тобиас унил и самотен се влачеше по тротоара. И изведнъж видя, че на ъгъла стои Елмър Кларк, градският полицай. Стои и гледа към него. Но Тобиас не заподозря в това никаква хитрост. Елмър бе славен момък и съобразяваше това-онова. Тобиас се спря, после се приближи, понапери се и се насочи към ъгъла, където го чакаше Елмър, без особено да се отклонява от курса.

– Тоуб – рече му Елмър. – Да те закарам ли? Тук наблизко е колата ми.

Тобиас се изправи с жалко достойнство на безделник.

– За нищо на света – запротестира той, джентълмен от глава до пети. – Не ми е адет да ви създавам толкова грижи. Премного благодаря.

Елмър се усмихна.

– Добре, добре, успокой се. Но сигурен ли си, че ще стигнеш до вкъщи на двата си крака?

– За какво става дума! – отвърна Тобиас и забърза нататък.

Отначало му вървеше. Така мина благополучно няколко квартала.

Но на ъгъла на „Трета“ и „Кленова“ му се случи беда. Спъна се и се просна с цял ръст на тротоара под носа на мисис Фроубишър, която стоеше на верандата и отлично видя, как той шляпна. Тобиас не се съмняваше, че утре тя не ще пропусне да обрисова това



позорно зрелище на всички членки на Дамското благотворително дружество. А пък те презрително ще свият устни, ще закудкумят тихичко помежду си, призовавайки всички светии. Та нали мисис Фроубишър беше образец на самата добродетел. Мъжът ѝ беше банкер, а синът ѝ – най-добрият играч в Милвилския футболен отбор. Отборът се канеше да спечели първото място в шампионата, организиран от Спортната асоциация и всички възприемаха това със смесено чувство на гордост и изумление, защото мина доста време, откакто Милвилският футболен отбор за последен път бе завоювал купата на асоциацията.

Тобиас се изправи на крака, суетливо и неловко отупа прахта от дрехите си и зави зад ъгъла на „Трета“ и „Дъбова“. Седна на ниската каменна ограда пред фасадата на баптистката църква. Той знаеше, че пасторът на излизане от кабинета си в сутерена непременно ще го види. А пък пастора, рече си той, ще му бъде от особена полза. Може би такава картинка най-после ще го накара да излезе от кожата си.

Тобиас се безпокоеше, че в последно време пасторът се отнася с него прекалено благодушно. Много гладко вървят работите на пастора и той сякаш започва да потъва в затлъстяло самодоволство: жена му е председателка на местния отдел на Дружеството на дъщерите на американската революция, а дългокраката им дъщеря прояви изключителни музикални способности.

Тобиас търпеливо седеше на оградата, очаквайки пастора, когато чу тътрене на крака. Вече се бе стъмнило и едва когато минувачът се приближи, той видя че е училищният чистач Анди Донован.

– Добър вечер, Анди – рече той. – Какво ново?

Анди спря и го погледна в упор. Поглади поникналите си мустаци и плювна на тротоара с такова изражение, че страничният наблюдател, ако имаше такъв наблизо, би оценил това като израз на най-дълбоко отвращение.

– Ако чакаш мистър Хелворсън – каза Анди, – напразно си губиш времето. Няма го в града.

– Аз пък не знаех – смути се Тобиас.

– Достатъчно си безобразничил днес – ядосано каза Анди. – Тръгвай към къщи. Преди малко ме спря мисис Фроубишър. Тя смята, че е време да се заемем с теб сериозно.

– Мисис Фроубишър е стара клюкарка – промърмори Тобиас, като едва се държеше на краката си.

– Не отричам – съгласи се Анди. – Но е напълно порядъчна жена. Той внезапно се обърна и се затътри нататък.

Олюлявайки се, но не така забележимо както преди, Тобиас закрета в същата посока, измъчен от съмнения и горчиво чувство на обида.

Защото се смяташе за жертва на несправедливост.

А нима е справедливо, че му се падна да бъде ето такъв пияница, когато от него би могло да излезе нещо съвършено друго? Когато неговата личност – този сложен комплекс от емоции и желания – неудържимо се стремеше към нещо друго?

Не е за него това, мислеше си той, да бъде съвестта на това градче. Достоеен е за по-добра участ, създаден е за по-високо призвание, хълцайки мрачно се убеждаваше той.

Разстоянието между къщите постепенно се увеличаваше, тротоарът свърши и Тобиас, като се препъваше, се помъкна по неасфалтирания път към колибата си, сгушена на самия край на града, на хълмчето над блатото, близо до мястото, където пътят, по който сега вървеше, пресичаше 49-то шосе. Тобиас честичко седнаше пред къщата и наблюдаваше минаващите коли.

Но в този час шосето беше пусто, над далечната горичка изгряваше луната и светлината ѝ постепенно превръщаше селския пейзаж в сребристо черна гравюра.

Краката му безшумно потъваха в прахта, а от време на време до него достигаше крясък на разтревожена птица.

Каква красота е тук, помисли си Тобиас, каква красота, а колко е усамотено. Но какво от това, дявол да го вземе? Той винаги си е бил самотник.

В далечината се чу рев на двигател на препускаща с голяма скорост кола и той мислено наруга тези отчаяни шофьори.

Спъвайки се едва ли не на всяка крачка, Тобиас креташе по прашния път и сега вече виждаше приближаващите се от изток светлини.

Той вървеше и вървеше, без да сема очи от тези светлини. Когато автомобилът налетя на кръстопътя, спирачките неочаквано изпищяха, колата рязко зави към пътя, по който се движеше той и в очите му блеснаха светлините на фаровете.

В същия миг лъчът светлина се вдигна, очерта в небето дъга и когато с пронизително скриптене триещите се о асфалта гуми се занесоха, Тобиас видя слабото сияние на габаритите. Бавно, като

че с налягане, колата се обърна настрана и се катурна в крайпътния ров.

Тобиас изведнъж осъзна, че бяга, бяга презглава на укрепналите си в един миг крака. Чу се тих плясък на вода, колата се опря на противоположната стена на рова и сега лежеше неподвижно, само колелата ѝ още се въртяха.

Тобиас се хвърли към вратичката на автомобила и започна яростно да дърпа дръжката. Но вратата се запъна, стенеше и скърцаше, но упорито не желаше да отстъпва. Той я задържа с всички сили и тя се притвори само джойм. Тогава се наведе, пхна пръсти в образуващата се цепнатина и веднага усети остър мирис на горяща изолация. Тук разбра, че остават броени минути. И изведнъж се сети, че от другата страна на вратата като в клетка отчаяно се блъска живо същество.

Някой му помогна, като натисна вратата отвътре. Тобиас бавно се изправи, без да престава с всички сили да тегли дръжката и накрая вратата с голяма неохота се поддаде.

Отвътре се чуха тихи жалостиви хлипания и миризмата на изгоряла изолация се засили. Тобиас забеляза, че под калъфа се мятат огнени езици.

Вратичката щракна и се отвори по-широко, но наново се запъна. Този път обаче отворът позволяваше на Тобиас да се пхне в колата. Хвана нечия ръка, понапъна се, дръпна я към себе си и измъкна от там един мъж.

– Там е тя – задъхано проговори мъжът. – Там е и тя...

Но Тобиас вече шареше напосоки в тъмната вътрешност на колата. Към миризмата на изгоряла изолация се прибави и дим на

кълбета. А под калъфа в ослепително червено петно се разливаше пламъкът.

Той напипа нещо живо, меко и съпротивляващо се, улучи подходящ миг и измъкна изнемоощяла, уплашена до смърт девойка.

– По-бързо! – завика Тобиас и с такава сила тласна мъжа, че оня отлетя и падна, но бързо изпълзя от рова на пътя.

Тобиас вдигна момичето на ръце, скочи подир него, а зад тях излетя във въздуха обхванатата от пламъци кола.

Препъвайки се те се устремиха нататък, подгонени от жегата на горящата кола. Малко след това мъжът освободи момичето от ръцете на Тобиас и я сложи на крака. Съдейки по всичко, тя беше цяла и невредима, ако не се смятаха раничките по челото ѝ при корените на косите, откъдето се стичаше тъмна струйка кръв.

Към тях бързаха хора. Някъде далече хлопаха вратите на къщите, чуваха се развълнувани викове, а те тримата, леко оглушени се спряха нерешително насред пътя.

И едва тогава Тобиас се вгледа в лицата на своите спътници. Мъжът беше Ренди Фробуишър, кумирът на футболните запалянковци, а момичето – Бети Хелворсън, музикалната дъщеря на баптисткия свещеник.

Тичащите по шосето хора бяха съвсем наблизо, а стълбът от пламъци над горящата кола намаля. „Тук вече нямам работа – помисли си Тобиас – трябва да си плюя на петите, защото допуснах непростима грешка. Наруших забраната“.

Той се обърна рязко, сгуши се и бързо, едва ли не бегом, тръгна назад към кръстовището. Стори му се, че Ренди вика нещо подире

му, но дори не се обърна, като ускори крачка, за да се отдалечи колкото може по-бързо от мястото на катастрофата.

Премина кръстопътя и се заизкачва по пътеката към своята развалина, самотно стърчаща на хълма над блатото.

И дотолкова се забрави, че престана да се препъва.

Впрочем, сега това беше без значение: наоколо нямаше жива душа.

Обхванат от паника, Тобиас буквално се тресеше от ужас. С тази си постъпка можеше да провали работата си.

\* \* \*

Нещо белееше в разядената от ръжда и очукана пощенска кутия, която висеше до вратата и Тобиас много се учуди – той изключително рядко получаваше нещо по пощата.

Измъкна от кутията писмо и влезе в къщи. Напила лампата, запали я и се отпусна на люлеещия се стол.

„Сега съм господар на времето си – помисли си той. – И мога да се разпореждам с него по собствено желание.“

Работният му ден беше свършил.

Стана, свали орфаното си сако, окачи го на облегалката на стола и разкопча ризата си. Напила на гърдите си плочката, натисна я, и под пръстите му тя се плъзна встрани. Зад нея се криеше ниша. Приблужи се до мивката, измъкна контейнер от нишата и плисна изпитата през деня бира в умивалника.

\* \* \*

Седеше неподвижно на стола, изключил мозъка си, като изтриваше от паметта си изминалия ден. След малко започна внимателно да го съживява и създаде друг мозък – мозък, настроен

за този негов личен живот, в който не беше нито пропаднал пияница, нито съвестта на града, нито лошият пример.

Но тази вечер не успя да забрави напълно преживяното през деня и на гърлото му отново заседна буца, познатата мъчителна буца на обидата от това, че го използват като средство за защита на човешките същества, населяващи градчето, от собствените за хората пороци.

Работата беше там, че във всяко малко градче или селце можеше да живее само една отрепка. По някакъв необясним закон на човешкото общество за две или повече беше тясно. Тук безобразничеше Стария Бил, там Стария Марли или Стария Тоуб. Същинско наказание за жителите, които с отвращение търпяха тази измет като неизбежно зло. И по същия закон, според който на всяко малко население се падаше не повече от един такъв отцепник, този единствения съществуваше винаги.

Но ако се вземе робот, първокласен робот-хуманоид, който по нищо на външен вид не се отличава от човека, ако се вземе такъв робот и му се поръча да се прави на градски пияница или градски глупак, този закон на социологията може да се заобиколи. И човекоподобният робот в ролята на пропаднало пиянище беше много полезен. Роботът-пияница избавяше града от човека-пияница, снемаше излишното позорно петно от човешкия род, а изместеният от такъв робот потенциален алкохолик неволно ставаше пълноценен член на обществото.

За човека-пияница това е ужасно, но за един робот е абсолютно нищо. Защото роботите нямат душа. Роботите не важат.

И най-лошото е това, помисли си Тобиас, че трябва да играеш тази роля непрекъснато: никакви отстъпления, никакъв отпих, ако не се смятат кратките периоди като този сега, когато си сигурен, че никой не те вижда...

Но тази вечер той за няколко минути излезе от този образ. Принудиха го обстоятелствата. На карта бяха поставени два човешки живота, и другояче не можеше да постъпи.

Впрочем, каза си той, не е изключено всичко да се размине. Тия нещастници бяха в такова състояние, че може би дори не забелязаха кой ги е спасил.

Но ужасното беше друго: изведнъж той разбра, че страстно желае да са го познали. Защото в структурата на неговата личност се беше появило нещо човешко и това нещо неудържимо се стремеше да се прояви, жадуваше за признание, което би го извисило над оня отчаян пияница, какъвто беше в очите на хората.

Но това не е честно, упрекна се той. Такива мисли са недостойни за един робот. Това посяга на традицията.

Тобиас си наложи да седи спокойно, да не диша, да не се движи и се опита да събере мислите си и без да театралничи и без да се крие да погледне истината право в лицето.

Къде по-лесно щеше да му бъде, мислеше той, ако не чувствуваше, че е способен на повече, ако ролята на лош пример за жителите на Милвил изчерпваше неговите възможности.

А по-рано така си и беше, спомни си той. Така стояха нещата на времето, когато го завербуваха за тази работа и подписа договор. Но това е вече минал етап. Сега беше узрял за изпълнението на по-сложни задачи.



Защото порасна, както малко по малко по загадъчен начин порастват роботите.

И защо е длъжен да понася тази служба, когато вече може да изпълнява по-сложни задачи. Но положението е непоправимо и безизходно. Няма към кого да се обърне за помощ. Невъзможно е и да напусне поста си.

Само един-единствен човек знаеше, че той е робот и пазеше това в най-строга тайна. Всички други го приемаха за човек. В противен случай неговата работа би загубила всякакъв смисъл.

Затова всичко оставаше в неведение, дори кметството, което явно неохотно плащаше членския си внос в Дружеството за прогреса и усъвършенствуването на човешкия род, не знаеше къде отиват тези пари. Но въпреки това не се решаваше да откаже, защото не всяко кметство беше удостоено с честта да се ползува от особените услуги на ДПУЧР. Ако не заплати членския внос Милвил трябваше доста да чака, докато му се усмихне щастието отново да стане член на това Дружество.

И ето заседнах тук, помисли си Тобиас, вързан за ръцете и краката с десетгодишен договор, за съществуването, на който градчето и не подозираше, но това не променяше нещата.

Той знаеше, че няма дори с кого да се посъветва. Нямахме човек на когото да разкаже всичко откровено, защото ако се разкрие, целият му труд отива на халос, той безсъвестно ще подведе града. На това няма да се реши нито един робот. Не е честно.

Опита се логически да обоснове причината на такова непреодолимо влечение към точното изпълнение на всичко, което му е наредено, причината за тази неспособност да наруши

задълженията по договора. Но логиката тук нямаше нищо общо – всичко това съществуваше в него само по себе си. Така са устроени роботите. Това е един от многото фактори, от чието съчетание се определя тяхното поведение.

И така, нямаше изход. По условията на договора му предстоеше още десет години да пие от горчивата чаша, в неугледен вид да се мъкне по улиците, да играе ролята на оглупял от всекидневно пиянство, пропаднал човек, за когото всичко на света е все едно. И той бе длъжен да разиграва тази комедия, за да не стане някой от гражданите подобен изрод.

Но колко е обидно да пилееш силите си за такава дреболия, като знаеш, че си способен да изпълняваш по-квалифицирана работа, като знаеш, че сегашния ти разряд ти дава право да се заемеш с творчески труд за благо на обществото.

Той сложи ръка на масата и чу как под нея нещо изшумоля.

Писмото. Съвсем го беше забравил.

Погледна плика, видя, че на него няма обратен адрес и веднага се досети от кого може да е.

Извади от плика сгънат наполовина лист и се убеди че предчувствието му не го е излъгало. Най-отгоре на страницата стоеше печатът на Дружеството за прогрес и усъвършенствуване на човешкия род.

В писмото пишеше следното:

*Драги колега!*

*Ще Ви бъде приятно да разберете, че от последния анализ на Вашите способности е установено, че сега сте подходящ за длъжността координатор и експедитор при организиращите се*

*колонии от хора в една от усвояваните планети. Ние вярваме, че заемайки тази длъжност Вие ще допринесете голяма полза и сме готови, при отсъствие на други съображения, незабавно да Ви предоставим тази работа.*

*Но Ви е известно, че още не е изтекъл срокът на сключения от Вас договор и може би в дадения момент смятате за неудобно да поставите въпроса за преминаване на друга работа.*

*Ако положението се промени, бъдете любезен незабавно да ни уведомите.*

Под писмото стоеше някакъв неразбираем подпис.

Тобиас старателно сгъна листа и го сложи в джоба си.

И той ясно си представи, как там на другата планета, където някаква друга звезда наричат слънце, той помага на заселници да основат колония. Ще се труди заедно с колонистите, но не като робот, а като човек, истински човек, пълноценен член на обществото.

Свършено нова работа, нови хора, нова обстановка.

Ще престане най-после да играе тази отвратителна роля. Никакви трагедии, никакви комедии. Никакво кривене. И с всичко това ще бъде веднъж завинаги свършено.

Той стана от стола и закричи напред-назад по стаята.

„Как е объркано всичко – помисли си той. – Защо трябва да стърча тук още десет години? Нищо не дължа на този град, тук нищо не ме задържа... само задължението по договора, което е свещено и нерушимо. Свещено и нерушимо за робота.“

И става така, че той е плътно прикован към тази мъничка точка от Земята, когато би могъл да бъде един от онези, които ще сеят между далечните звезди семената на човешката цивилизация.

Заселниците ще бъдат съвсем малко. Вече отдавна се отказаха от многолюдните колонии. Сега усвояването на нови планети ставаше от малки групи хора, свързани помежду си със стара дружба и общи интереси.

Тобиас си помисли, че такива заселници по-скоро приличаха на фермери, отколкото на колонисти. Дори някакви селца изпращаха на другите планети малки отреди от свои жители, също както в дълбока древност общините изпращаха на Изток към дивия неусвоен Запад кервани с фургони.

И той също би станал един от тези знаменити търсачи на приключения, ако можеше да наруши условията на договора, ако можеше да избяга от това градче, да се избави от тази бездарна и унизителна работа. Но този път за него беше затворен.

На вратата се почука и той поразен замря на мястото си. На неговата врата никой не беше чукал вече много години и това можеше да означава само надигаща се беда. Значи там на пътя са го познали – а той вече беше започнал да свиква с мисълта че все пак е успял да се измъкне сух от водата.

Тобиас бавно се приближи до вратата и я отвори. Бяха четирима: местният банкер Херман Фроубишър, мисис Хелворсън, съпругата на баптисткия свещеник, Бад Андерсън, треньорът на футболния отбор и Крис Ламбърт, редактор в Милвилския седмичник.

По техния вид той веднага разбра, че работата му е лоша. Неприятността беше толкова сериозна, че от нея нямаше спасение.

Лицата на влезлите изразяваха искрена преданост и благодарност с оттенък на малка неловкост, каквато изпитват хора, когато осъзнават своя грешка и си дават дума да я поправят, та ако ще и света да се обърне.

Фроубишър решително, с преувеличено дружелюбие протегна към Тобиас своята пухкава ръка.

– Тоуб – каза той, – вече не зная как да ви благодаря. Не намирам думи, за да изразя как дълбоко сме трогнати от вашата днешна постъпка.

Тобиас се опита да се отърве с бързо ръкостискане, но банкерът афектирано му стисна ръката и не искаше да я пусне.

– А после взехте та избягахте! – зацвърча мисис Хелворсън. – И не почакахте, да покажете, какъв чудесен човек сте. Убий ме, но не разбирам какво ви прихвана.

– Дребна работа – промълви Тобиас.

Банкерът накрая му пусна ръката, но тутакси я овладя треньорът, сякаш само това и чакаше, да му се отдаде тази възможност.

– Благодаря ви, Ренди е жив и във форма – започна той. – Утре е мачът за купата, а ние без него по-добре да не излизаме на терена.

– Трябва ми вашата снимка, Тоуб – каза редакторът. – Имате ли снимка? Аз пък – откъде ли ще я имате? Нищо, утре ще ви снимаме.

– Но първо – каза банкерът – ще ви преселим от тази колиба.

– От тази колиба? – попита Тобиас, изплашен вече не на шега. – Мистър Фроубишър, та това е моят дом!

– Не, вече не е ваш, баста! – извика мисис Хелворсън. – Ние ще се погрижим да ви дадем възможност да се поправите. Такъв шанс

още не сте имали в живота си. Имаме намерение да се обърнем към АОБА.

– АОБА? – отчаяно повтори след нея Тобиас.

– Анонимното общество по борбата с алкохолизма – надутото обясни съпругата на пастора. – То ще ви помогне да се излекувате от пианството.

– А ако Тоуб изобщо не иска да стане трезвеник? – предположи редакторът.

Мисис Хелворсън раздразнено скръцна със зъби.

– Той иска – заяви тя. – Няма човек, който да не...

– Стига – намеси се Фрубишър. – Не всичко наведнъж. Ние ще обсъдим това с Тоуб утре.

– Аха – зарадва се Тобиас и дръпна вратата към себе си – да отложим нашия разговор за утре.

– Е, не, така не става – каза банкерът. – Сега ще дойдете с мен. Жена ми ви чака на вечеря, за вас е приготвена стая, и докато всичко се уреди, ще живеете у нас.

– Какво особено трябва да се уреди? – запротестира Тобиас.

– Как така, какво? – възмути се мисис Хелворсън. – Нашият град и пръста си не е мръднал, за да ви помогне. Държахме се настрана и спокойно наблюдавахме, как вие едва ли не на четири крака се влачите покрай нас. А това е лошо. Аз сериозно ще поговоря с мистър Хелворсън.

Банкерът дружелюбно прегърна Тобиас през раменете.

– Да тръгваме, Тоуб – каза той. – Към вас имаме неизплатен дълг и ще направим всичко, което е по силите ни.

Тобиас лежеше в легло, застлано със снежнобял скриптящ чаршаф и беше покрит със също такъв чаршаф. А когато всички заспаха, той крадешком се запъти до тоалетната, за да пусне в клозетната чиния храната, която го накараха да изяде на вечерята.

Не му трябваха белоснежни чаршафи. Изобщо нямаше нужда от легло. В неговата развалина имаше креват, но само за замазване на очите. А тук лежи сред бели чаршафи, а пък Фроубишър го накара да вземе вана, което между другото бе тъкмо навреме, но как се развълнува той от това!

Животът ми е омърсен, мислеше си Тобиас. Работата ми е пусната в каналната тръба. Всичко се провали по глупашки. Сега вече няма да тръгне с шепата избрани да усвоява нова планета, дори ако окончателно се откачи от сегашната си работа. Ще му възложат още по-срамлива задача, и той ще се забодее още двадесет години и навярно отново ще сгреша, защото си има вече една слабост, а пък от нея няма отърваване.

Но пък от друга страна, трябваше ли да остави двама души да загинат в горящата кола?

Той лежеше в чистите бели чаршафи, гледаше проникващата през прозореца чиста бяла светлина на луната и си задаваше въпрос, на който не можеше да отговори.

Наистина оставаше още една надежда и колкото повече мислеше, толкова по-розово си представяше бъдещето: малко по малко на душата му стана по-леко.

Още може да спечели играта, казваше си той. Трябваше само да се натряска до забрава, или по-точно да се престори на пиан, защото никога не е бивал истински пиан. И тогава, така ще се

развърти, че подвизите му ще влязат в историята на градчето. В негова власт беше да се опозори непоправимо. Можеше демонстративно и просташки да се откаже от предоставената му възможност да стане порядъчен. Можеше на всички тези достойни хора, с техните добри намерения да зашлеви такава звънка плесница, че да им се стори стократно по-отвратителен от преди.

\* \* \*

Лежеше и мислено си рисувахе как ще изглежда това. Идеята беше отлична, непременно ще я осъществи... но имаше смисъл да се заеме с това малко по-нататък.

Такава хулиганска постъпка ще направи по-голямо впечатление, ако почака малко, ако поне една седмица бъде кротичък. Тогава неговото грехопадание така ще ги шибне, че... Нека сега се поглезят в лъча на собствената си добродетел, нека вкусят от висшата радост, смятайки, че са го измъкнали от калта и са го насочили към истинския път. Нека да се затвърди надеждата им и точно тогава, с иронична насмешка ще се повлече пиан обратно към своята колиба над блатото.

След една-две седмици. А може и по-късно...

И изведнъж прозря: порази го една мисъл. Той се опита да я прогони, но тя, бистра и ясна не си отиваше. Разбра, че лъже сам себе си. Не искаше да стане отново такъв, какъвто беше до тази вечер.

С него се беше случило точно това, за което мечтаеше. Той отдавна мечтаеше да завоюва уважението на своите съграждани, да ги разположи към себе си, да почувствува най-после вътрешна удовлетвореност.



След вечерята Фроубишър подхвана разговор за това, че трябва да се намери на Тобиас някаква постоянна работа. И сега лежейки в кревата, той разбра как жадува за такава работа, как страстно желае да стане скромнен и уважаван гражданин на Милвил.

Каква ирония на съдбата: излиза, че провалът на работата е негова заветна мечта, а сега когато се е осъществила, той е загубил играта.

Ако беше човек, щеше да заплаче.

Имаше нужда от нечия помощ. За първи път през живота си изпитваше нужда от другарска подкрепа. Само на едно място можеше да отиде и то в краен случай.

\* \* \*

Тобиас почти безшумно намъкна дрехите си, промъкна се през вратата и на пръсти се спусна по стълбата. После се понесе с всички сили, гонен от страха, който летеше по петите му.

Утре е мачът, оня решаващ мач, в който ще покаже класата си спасеният от него Ренди Фроубишър и сигурно Анди Донован ще работи до късно, за да бъде свободен за утре и да отиде на стадиона.

Интересно, колко ли е часът, помисли си Тобиас и се сети, че може би е много късно. Но Анди сигурно още се занимава с почистването, не може да си е отишъл.

Стигнал до целта, Тобиас изтича по криволичещата пътека към тъмнината, където неясно се очертаваше училищната сграда.

Забеляза светлина в един от прозорците на сутерена, там където беше складът и разбра, че всичко е наред.

Вратата беше заключена и той забарабани с юмрук по нея. Почака малко и пак зачука.

Накрая чу, как някой тътрейки подметки, бавно се качва по стълбата, а след една-две минути зад стъклото на вратата се мярна колеблива сянка.

Издрънкаха ключовете, ключалката щракна и вратата се отвори.

Някаква ръка бързо го вкара в къщата. Вратата след него хлопна.

– Туб! – възкликна Анди Донован. – Колко добре, че дойде.

– Анди, аз я свърших една!

– Зная – прекъсна го Анди. – Всичко вече ми е известно.

– Не можех да ги оставя да загинат. Не можех да не им помогна. Нямах да бъда човешко.

– Щеше да бъде в реда на нещата – каза Анди. – Ти не си човек.

Той пръв започна да слиза по стълбата като се държеше за перилата и уморено тътреше крака.

Чистачът влезе в килера и седна на един празен сандък, като посочи на робота другия.

Но Тобиас остана прав. Нямах търпение по-скоро да оправи положението.

– Анди – заговори той. – Всичко обмислих. Ще се напия така че...

Анди поклати глава.

– Нищо няма да оправиш – рече той. – Ти неочаквано извърши добро дело и стана герой в техните очи. Гражданите ще помнят това и ще ти прощават всичко. Каквото и да направиш, те никога няма да забравят какво си направил за тях.

– Така значи... – произнесе Тобиас с оттенък на въпрос.

– Ти изгоря – каза Анди. – Тук от теб няма да има никаква полза.

Той замълча, като гледаше втрещено напълно разстроения робот.

– Ти прекрасно се справяше с работата си – отново заговори Анди. – Време е да ти го кажа. Трудеше се без да щадиш силите си. И повлия благотворно на града. Нито един от жителите му не се реши да стане такава измет, като теб презрения и отвратителния...

– Анди – със страдалчески глас проговори Тобиас, – престани да ми окачваш медали.

– Искам да те поободря – каза Анди.

И тук въпреки отчаянието си, Тобиас почувствува, че го напушва смях, неуместен, страшен смях от мисълта, която внезапно му хрумна.

И този смях ставаше все по-неудържим – Тобиас се смееше на гражданите: какво ли ще кажат, ако узнаят, че добродетелите си дължат на две такива нищожества – училищния чистач с провлечена походка и долния пияница.

Самият той, като робот в такова положение, знаеше малко. Но човекът... Изборът се падна не на банкера, нито пък на търговеца или пастора, а на чистача. На него бяха поверили тайната, той беше назначен за свръзка. Той беше най-важното лице в Милвил.

Но гражданите никога нямаше да узнаят за своя дълг, нито за своето унижение. Те отвисоко ще гледат чистача. Ще търпят и пияницата, или по-точно този, който ще го замести. Защото с пияницата е свършено. Той изгоря. Така каза Анди Донован.

Тобиас инстинктивно почувствува, че освен него и Анди в склада имаше още някой.

Той стремително се обърна и видя пред себе си непознат.

Оня беше млад, елегантен, с вид на неглупав младеж. Косите му бяха черни и гладко сресани, а в погледа му имаше нещо хищно, от което чак ти прилошава.

– Твоят заместник – усмихвайки се леко каза Анди. – Той е съвършен негодник, можеш да ми вярваш.

– Но като го гледаш така, няма да кажеш...

– Нека външността му да не те заблуждава – предупреди го Анди. – Той ще бъде много по-лош от тебе. Последното изобретение. Още по-гнусно от всичките свои предшественици. Тебе никога не са те презирали така, както ще презират него. Ще го ненавиждат от цялата си душа и нравствеността на жителите на Милвил ще се повиши до такава степен, че повече не можеш и да сънуваш. Те ще излизат от кожата си, но няма да заприличат на него и всички до един ще станат честни – дори и Фроубишър.

– Нищо не разбирам – разтреперан промълви Тобиас.

– Той ще открие в града кантора, това подхожда на такъв енергичен млад бизнесмен. Застраховки, различни видове сделки, покупко-продажби и наеми на движими и недвижими имоти, ипотечни операции, накратко, всичко с което може да се забогатее. Без да наруши нито един закон, той ще ги оскубе до грош. Жестокостта си ще маскира с лицемерие. С обаятелна искрена усмивка, той ще окраде всички и всеки, при това спазвайки свято всеки параграф на закона. Няма да се посвени от никаква низост, няма да се погнуса от най-подлата уловка.

– Нима е възможно! – изкрещя Тобиас. – Аз бях пияница, но бях честен.

– Наш дълг е да се погрижим за благополучието на цялото човечество – тържествено заяви Анди. – Позор за Милвил ще бъде, ако в него някога се прояви човек, такъв като него.

– Вие по-добре знаете – каза Тобиас. – Аз си измивам ръцете. А какво ще стане с мен?

– Засега нищо – отвърна Анди. – Ще се върнеш при Фроубишър и ще се подчиниш на естествения ход на събитията. Постъпи на работа, каквато той ти намери и живей мирно и тихо като порядъчен и достоен за уважение гражданин на Милвил.

Тобиас изстина.

– Искаш да кажеш, че окончателно сте ме отписали? Че повече не ви трябва? Но аз се стараех с все сили! А вчера просто нямаше как да постъпя по друг начин. Вие не можете така просто да ме изхвърлите.

Анди поклати глава.

– Ще ти кажа една тайна. По-добре щеше да бъде да я разбереш по-късно, но... Виждаш ли, в градчето се говори, че ще изпратят част от жителите в Космоса, за да усвоят една неотдавна открита планета.

Тобиас се изпъна и напрегнато замря. В него светна надежда, но тутакси угасна.

– А аз имам ли нещо общо? – каза той. – Няма да пратят такъв пияница като мен я?

– Сега ти за тях си нещо по-лошо от пияница – каза Анди. – Много по-лошо. Когато си обикновен алкохолик, си им ясен. Те знаеха наизуст всичките ти номера. И винаги си представяха какво могат да очакват от тебе. А като оставиш пиенето, ще им объркаш

картите. Те непрекъснато ще те следят, ще се опитват да отгатнат какъв ли сюрприз ще им скроиш. Ще ги лишиш от спокойствие и те ще започнат да се съмняват, че позицията им е правилна. Ще обремниш съвестта им, ще им късаш нервите и те ще живеят под вечния страх, че един прекрасен ден така или иначе ще докажеш, че си ги правил на глупаци.

– С такова настроение те никога няма да ме включат в групата на бъдещите колонисти – произнесе Тобиас, прощавайки се с последната сянка от надежда.

– Грешиш – възрази Анди. – Аз съм уверен, че ти ще полетиш в Космоса заедно с другите. Добродетелните и слабонервни жители на Милвил няма да пропуснат случая да се избавят от тебе.



## Първият ден от Епохата на възраждането

### Фантастичен разказ

Роман Фурман

1.

– Време е...

– Казахте ли нещо? На мен ли говорите?

– Не. Аз изобщо... Казвам, че е време...

– Отдавна е време. Какво още се бавят?

– Сверяват по списъците. Всичко трябва да съвпада.

– Че ние не сме толкова много. Цяла бюрокрация завъдиха.

Щуротии...

– Редът си е ред.

– И въпреки това пак нещо ще оплетат. Сигурно ще забравят някого.

– Във всеки случай не бива да допуснат това. Има заповед на Администрацията – да се приберат всички, до един. Всички...

– Значи това е последният? Ами ако не стигнат местата?

– Те могат да поберат и сто пъти повече, и хиляда пъти. Нима не виждате какво огромно нещо е корабът! Дъхът ти секва.

– А нима всички? Ами ако някой не успее? Или просто реши да остане? Какво ще стане тогава?

– Да остане ли? Тук? Че за какво?

– Кой знае, всичко се случва. Ще поиска и толкоз.

– Значи е луд. Вие нали не искате? Или искате?

– Аз?! Да не би нещо да ме свързва с този проклет пъкъл?

– Именно. Всички разсъждават така. Никой не иска да пропадне в този ад. Нищо, скоро ще бъдем там и ще забравим всичко, ще си починаем. А после ще започнем да живеем...

– Вече наистина започват. Видяхте ли, пуснаха първата група.

– Просто не ми се вярва... След около два часа ще дойде и нашият ред.

– А пък аз кой знае защо се страхувам. Вие знаете ли дали не е опасно? Какво говорят?

– Не зная. Лично аз не се тревожа. Само да се измъкна веднъж от тук. На всяка цена. Нямам вече какво да губя...

– Но все пак, какво ще направят с нас? Какво ще почувствуваме?

– Нали ви казах, не зная. Какво значение има дали ще ни изсушат, замразят или разтворят!

– Б-р-р-р!... Ама че чувство за хумор имате! Аз ви питам съвсем сериозно.

– Стига сте ме занимавали с глупости. Попитайте самите тях, а мен оставете на мира. Ето там вървят двама – Капитанът и първият помощник. Те ще ви разкажат всичко. Хайде, тичайте.

– Вие подигравате ли ми се? Аз и без друго едва се държа на краката си. А кой от тях е Капитанът? Широкоплещестият ли?

– Да. Той има дванадесет рейса досега. Чух, че първият помощник е за пръв път тук. Новак. Той дори се е родил там.

– Ех, върви им на хората.

– Вярно, всеки с късмета си. Родителите му попаднали в първите рейсове. Вие още не сте се били появили на бял свят.

– Аз ли? Възможно е. Впрочем, аз по своему съм знаменитост.



– Вие? Не бих казал това, като ви гледам. И с какво сте знаменит, ако смея да попитам?

– Тук няма по-млад от мен, макар че съм вече на четиридесет и две години. Аз съм последния, комуто е било разрешено да се роди. Последният, разбирате ли? След мен Администрацията взела решение – нито една душа повече.

– И съвсем правилно. Трябвало е много по-рано да сторят това. Иначе и след още десет години не биха извозили всички от тук. И все пак живеем в най-мръсната епоха. Епохата на бягство от самите себе си.

– Попаднахте точно в целта. По-голяма мръсотия не можеш измисли... Пуснаха още една група. Работата потръгна. Бавно, но сигурно.

– Моят ред е тръгнал от четиринадесет години. Свикнал съм. С движението...

– А защо не сте се записали по-рано?

– По-рано... Всички ние, както се казва, сме жертви на стадното чувство. Отначало никой не искаше, първите тръгваха насила. Разбира се, имаше и доброволци, но те не влизат в сметката. Масата, тълпата... Глупаци, и аз съм същият... Вече съм на петдесет и девет. Кой знае още колко ми остава да живея. Но дори и година-две, да поживея човешки, а не така, както сега. Или да умра, все ми е едно...

– Не, не, аз не съм съгласен да умирам. Животът е едно чудо, дори и тук. Най-великото чудо, което е останало още у човека.

– О-хо, вие сте бил философ! Поет! Стихове ли съчинявате?

– Оставете подигравките... По-добре погледнете какво се вижда там.

– Къде?

– Почти до хоризонта. Необикновен зелен цвят. По` на дясно от дюните, виждате ли?

– Кой го знае. Сигурно някакъв камък. Отместете се, сега можем да застанем под навеса. Май че почнаха да работят по-бързо.

– Странно, много странно.

– За какво говорите?

– Ами че за зеленото. Вчера там май нямаше нищо. Вие не забелязахте ли?

– Мен ми е все едно. Приемете го за мираж.

– Не бих казал, че е мираж.

– Тогава изтърчете да разберете какво е. После ще разкажете на всички.

– Ей пък вие, да не би да ми е нужно повече от останалите? Просто между другото...

– Ето я типичната философия на потребителя.

– Като че ли вие не сте потребител. Намери се един творец! Точно такива като вас предизвикаха този кошмар!

– Омръзнаха ми вашите празни приказки. Хайде по-добре да помълчим, отколкото напразно да си чешем езиците.

– Моля. Само че според мен вие пръв почнахте. Да, вие. Казахте...

– Какво казах? О, какъв досадник сте!

– Моля, моля... подбирайте изразите си!

– Вървете по...

– Какво, какво?!

– ...!

– ...!!

## 2.

И млъкнаха.

Пък и за какво да се говори?! След някой и друг час тях и цялата върволица от хора в прозрачни ципи ги очаква дълбок сън, едва ли не смърт – дългосрочна топлохимическа консервация на организма. И какво значение има какво мислят един за друг и за всичко наоколо?

Всеки седем минути малка групичка хора влизаше в пропускателната камера на огромния космически кораб. Там хората вземаха приспивателно и се настаняваха в пластмасовите капсули. Останалото не зависеше от тях. Те заспиваха с надеждата, че след шест години – светлинни години – ще оживеят, но вече там на четвъртата планета на звездата на Бертолд...

На тази планета, която преселниците нарекоха Малката Земя, М-Земя, а в разговорната реч Емземя, имаше съвсем приемливи условия за живот, почти такива, каквито е имало на напуснатата Земя през мезозойската ера. Така Човекът, Венецът на Творението, се отскубна най-после от своята земна люлка и закричи по етажите на мирозданието с вида на победител, надничайки безцеремонно във всичките му стаи, тършувайки из кюшетата и опразвайки килерите. Защото, какво друго още му оставаше да прави? Само да побеждава. И да жъне плодовете на своите победи...

А засега последните хора напущаха Земята. Редицата намаля до една трета – върволица от странни фигури в прозрачни ципи на стартовата площадка под палещите лъчи на слънцето. Хората заминаваха без багаж и в пропускателната камера оставяха всичко, което беше върху тях, дори и контактните лещи за очи. Една старица се опита да пренесе под ципата си коте. Само след миг ръката на робота го изхвърли навън. Обреченото животно, гърчейки се върху нажежения пясък в разредения въздух, прекрати жалкото си съществуване пред очите на безучастната тълпа, сякаш напомняйки, че от тук трябва да се бяга, и то колкото може по-бързо.

Двама души от екипажа проверяваха по списъците всяка група, а Капитанът и първият помощник се разхождаха бавно из градчето. По време на полета всички членове на екипажа също заспиваха, но едва след като корабът поемеше начертания курс. Законсервираше ги самият Капитан. Той оставаше последното бодърстващо същество на борда – роботите не се смятаха.

И на четирите посоки се откриваше унила гледка: безкрайни пясъчни дюни под ослепителното небе, безформени каменни грамади, полуразрушени постройки от метал и пластмаса. Нищо тук не радваше окото, върху всичко лежеше печатът на смъртта. Гола и обезводнена, готова да изпусне последния си дъх, последния си жив вик, Земята стана изминат етап за този, който я бе тъпкал, и, както му се струваше, благоустроявал...

И само едно нещо привличаше вниманието – зеленото петънце до хоризонта. Какво беше това? И защо зелено? Капитанът искаше да научи и с ръка предложи на помощника си да го последва.

### 3.

– Къде отиваме, Капитане?

– Отиваме... Имаме още малко време. Ти нали сам поиска да бъдеш включен в този рейс?

– Да. Искях да видя всичко с очите си.

– Тогава гледай и запомняй.

– Че какво интересно има тук? Само пясък и камъни.

– Именно. Цялата работа е там, че ние вървим по дъното на океан.

– Шегувате се.

– Уви, не. Това е дъното на бившия Атлантически океан. Чувал ли си? Ето, това е той.

– Нима?

– Нещо повече. Някъде под тези грамади от пясъци се крие най-старият континент – Атлантида. Смята се, че тук се е зародила човешката цивилизация.

– Тогава това просто е забавно. Последният човек си отива от там, където се е появил първият...

– Ти не можеш да разбереш. Родината ти не е тук, а вече там.

– Моята родина е целият свят, Космосът.

– Грешиш. Твоята родина е там, където си направил първите си крачки, където са живели майка ти и баща ти. И където и да ходиш, тя винаги е с теб...

– Емоции, Капитане. Ние с вас сме мъже.

– Да, разбира се...

– А вие?

– Какво – аз?

– Вие напуцате завинаги родината си. Какво ще остане от нея у вас?

– Споменът. И съжалението.

– Съжаление? За какво? За тази пустиня?

– За това, което сме направили. За това как се изхитрихме да обърнем всичко в прах.

– Извинете, но вие сте идеалист! Нима сте имали друг изход? Всичко е закономерно, щом обичаш да се пързаяш, бъди добър да си теглиш нагоре шейничката.

– Не зная – отвърна Капитанът. – Може би е имало изход. За съжаление това е извън възможностите на един човешки живот и дори на едно цяло поколение. Но ние и сега не сме се научили да мислим за потомците...

– Нима искате да кажете, че същото бъдеще ни очаква и там, на Емземята?

– Кой знае, кой знае...

– И какво трябва да направим?

– Аз знам само какво не трябва да правите.

#### 4.

– Че влизайте де, какво се запънахте?

– Влезте вие първи, аз се страхувам...

– Е, не треперете толкова, няма да ви убият. Събличайте се, дявол да ви вземе, по-бързо. Иначе този робот ще се заеме с вас. Тогава няма да се зарадвате.

– Какво ще направи с мен той?

– Това, което прави и с другите, които не изпълняват заповедта. Ще ви съблече гол с железните си ръчища и ще ви напъха в капсулата.

– Наистина ли? Тогава по-добре аз сам...

– Точно така. И по-весело, по-весело.

– И все пак, знаете ли... Когато гледам тези пити с бивши хора... Честна дума, струва ми се че съм в крематориум.

– Охо, и вие не сте лишен от чувство за хумор!

– Напразно издевателствувате. Съвсем напразно. Сега вас самия ще ви изпекат в тази тръбичка като пирог с плънка. Всичко е лъжа! ... От нас се отърват, ние сме излишни, ненужни никому!

– Нещо с нервите не сте добре... Срамота е.

– Срамота било, казвате? А аз не искам да умирам! Чувате ли, та това е смърт!

– Успокойте се, нищожество! Мен ми е все едно, можете да останете. Ваша си работа.

– Да, да остана... Да живея в ципа сам, както си искам... Но да живея! А вие ще бъдете покойници, всички...

– Слушайте. Махайте се от тук, живейте си. Само не ни играйте по нервите! Не помрачавайте тези тържествени дългоочаквани минути!

– Ще си отида, веднага! А вие останете... Кажете на този глупав робот да махне ръцете си.

– Ей, пусни този психопат. А пък аз на прощаване ще му кажа две думички, ще му обясня нещичко. Та, любезни, знайте, че след шест часа Земята ще бъде взривена. Цялото кълбо ще стане на пух и прах! Ясно ли ви е?

– Откъде измислихте това?

– А нима вие не знаехте? И какво ли изобщо знаете? Ето, четете, виси под носа ви. Или да ви го прочета? „За сведение на преселниците“... Така, къде е мястото, аха, ето го... „За научно-приложни цели...“

– Къде? Тука ли?... „Не представлява повече практическа ценност... Ще бъде анихилирана...“ Не вярвам на очите си! Защо? Как така!

– О, нима не си отивате? Решихте да останете с нас ли? Умник!

– Престанете. Сякаш това не ви засяга!

– Именно – не ме засяга! Не ща и да зная!... Ще се пъкна в капсулата и ще си нанкам. Без сънища. Ако ми провърви, ще се събудя, ще стана нов, свободен човек на прекрасна планета. А тук нека всичко се провали вдън земя... На парченца!

– А на мен пък ми е жал.

– Я стига. По-добре вземете таблетката и я сдъвчете. Сега влезте в капсулата. Ето така, до мен, тук. С краката напред.

– С краката напред...

– Така! Не ви ли е тясно? Чувате ли ме?

– Чувам. Сбогом.

– Е, не така. Само „довиждане“. Трябва да бъдем оптимисти... Впрочем, как се казвате?

– Не е ли все едно? На тази братска могила имена не се пишат. Номер на структурната схема и това е всичко...

– Е, е, не падайте духом. Ще мине... Спи ли ви се вече?

– Да.



– Съгласете се, че така свободно отдавна не сме спали. Без тези проклети ципи, голички, в приятна атмосфера... Ех, че животец ще настъпи сега! Знаете ли какво ще направя най-напред? Ще се изкъпя. Със студена вода. Дори с ледена. Ще лежа във ваната цяла седмица, не, цял месец... Да се поохладя от тази проклета горещина. После ще се просна някъде върху зелената тревичка. Вие спомняте ли си какво беше това? А? Не ме чува. Вече спи. Интересно, а съседът ми от дясно? Също спи. Всички спят, само аз... Хм! Странно. Защо не ми действа? Ей, робот, не мога да заспя! Почакай, не включвай. Дай още една таблетка. Почакай де, на тебе говоря! Чуваш ли ме, желязна катуно? Чакай, не вклю...

## 5.

– Извинете, Капитане, но ми се струва безсмислено.

– Кое именно?

– Нашият поход. Вашите търсения. Нищо интересно няма да намерим там.

– Умори ли се? Лошо ли ти е?

– Не. Но съм свикнал да губя силите и времето си по-рационално. А там просто няма нищо. Нищо такова, каквото се надявате да видите.

– Възможно е, но аз трябва да се убедя.

– Но в какво? Че животът тук е нереален? Та това е очевидно. Нима вие самият не виждате?

– Ти можеш да се върнеш. Тръгвай.

– Не, няма да ви оставя сам. Всичко може да се случи...

– Тогава побързай. Мини по` на ляво, ще заобиколим тази котловина.

– По-внимателно, да не се спънете. Какво е това? Кабел?

– Да. Тук е една от шахтите с взривния материал. Една от шестдесет и трите хиляди, разположени по цялата повърхност на Земята.

– Внушително число! Според мен успехът ще бъде сигурен, ако изчисленията са верни. Вие как мислите?

– Трудно е да се каже. Може би.

– А вие като че ли не се радвате на експеримента.

– Х-м, голямо чудо – да унищожиш. Повод за възторзи!

– Зависи какво унищожаваш. И в името на какво. Тази стара развалина отдавна трябваше да отиде на бунището. Отслужила си е своето – стига... Какво изключително зрелище ще бъде! Тържество на най-дръзката научна идея.

– Тържество?

– Извинете, Капитане, но не мога да ви разбера. Защо се съгласихте да пътувате? Никой не ви е принуждавал.

– Разбира се. Но... впрочем, на кого са нужни сега всички тези приказки? Може би наистина аз трябваше да откажа.

– Имам една молба към вас...

– Да?

– Само да не я изтълкувате превратно. Бих искал... За мен това е много важно... С една дума, моля ви да отстъпите правото на мен...

– Не ви разбрах.

– Да взривя...

– А, а. Хм. Какво значение има кой ще натисне копчето? Не е там работата, не е там...

– Толкова по-добре – щом на вас ви е все едно. Право да си кажа, съгласих се да летя тук само заради това.

– Виж ти!

– Надявам се, че не виждате в признанието ми нищо такова... Аз бях на десет години, когато научих за подготовката за взривяването. И от тогава...

– Всеки е свободен да се стреми към целта си. Ти към своята, аз... Добре, ще помисля. Има още време.

– Не чак толкова много. Чакайте, по този склон ние няма да можем да се изкачим. Пясъкът се движи като жив.

– Да опитаме от дясно. Макар че и там не е по-добро. Попитай как върви товаренето.

– Веднага... Завършват след двадесет и пет минути. Трябва да се връщаме.

– Да, жалко. Нищо не може да се направи. А на теб не ти ли се струва, че петното стана по-ярко?

– Зрителна измама. Капитане. Мисля, че това е някакво атмосферно явление. Нещо от този род.

– Е, хайде, да вървим към старта...

– Връщам се с надежда, Капитане.

– С надежда? Аха, да.

## 6.

Да се взриви планетата? Защо? За да се отмъсти на Земята? Не, всичко беше и по-просто, и по-сложно. Очакваше се, че взривът ще

предизвика смущения в Слънчевата система и може би ще измести орбитата на Венера. Тя ще заеме мястото на изчезналата Земя и ще можем да се върнем в къщи, при родното Слънце, на свежа, още неизтощена планета. А ако не успеем – няма какво да губим, никой няма да пострада...

Всичко е готово. Живият товар – концентрат от човешка субстанция – лежеше в пластмасовите килийки на хранилището. Отвън до стълбата се издигаше планина от хвърлени вещи: прозрачни ципи, дрехи, детски играчки... Капитанът даде знак на подчинените, а самият все още стоеше долу и гледаше.

Той, последният гражданин на планетата, който я напускаше, не можеше да се реши и направи последната крачка. Стоеше подпрян до рамката на вратата и гледаше. Но какво може да отнесе в паметта си? Пясъци до хоризонта, скални грамади, постройки – последното убежище на хората. И отново пясъци... Синевата на небето, разсечена от стълбовете на черни смерчове. А ето и него, това загадъчно нещо – зеленото, там в далечината. Какво е то? Нима е растителност, като по чудо оцеляла в пустинята? Но тогава там трябва да има и вода, която да я храни. Жалко, че не успя да стигне до мястото.

Време е да пристъпи към работа. Бързешком, сякаш отрязваше пътя си назад, Капитанът пусна вратата-гилотина и веднага се озова в друг свят. Членовете на екипажа чакаха в креслата в пилотската кабина. Мислено те бяха вече у дома и вече гледаха телетранслацията от там – живописните, както някогашните земни пейзажи, блестящи градове, веселите, безгрижни и доволни хора...

Капитанът зае мястото си и пръстите му напипаха нужните клавиши на пулта. Той се замисли... После потърси с помощта на видеоекрана загадъчното зелено петно и увеличи мащаба на изображението.

Видя зелен оазис. Съвсем мъничък – няколко храстчета бяха заобиколили тясна ивица вода. Растенията изглеждаха беззащитни – и пред палещите отгоре слънчеви лъчи, и пред настъпващите пясъци. Но само изглеждаше така. Мълчаливо и упорито растенията се бореха за своя живот, като хвърляха сянка върху поточето, а то им даваше безценната влага.

Край. Огромният кораб стремително и беззвучно се издигна над Земята и направи прощален кръг.

Самотното голо кълбо на напуснатата планета започна бързо да намалява – само след няколко минути то ще се превърне в светла точка върху черното небе на вселената. В искра, която всеки миг ще угасне.

Вцепенен, Капитанът на кораба гледаше към видеоекрана.

## 7.

– Капитане, съвземете се. Болен ли сте?

– Аз ли? От къде ти дойде тази мисъл?

– Видът ви е такъв, сякаш... Може би искате да ви сменя? Да починете?

– Благодаря, не се тревожи. Всичко е наред.

– Остават пет и половина минути и ще видим феерично зрелище... Впрочем, искам да ви напомня молбата си.

– Какво? Не! В никакъв случай!

– Жалко... Толкова се надяхах. Е, нищо, подчинявам се. Ще се задоволя и с ролята на наблюдател. Ще има какво да разказвам... Останаха две минути. Ще ми позволите ли поне да сменя пломбата от копчето. Капитане?

– Пломбата? Още е рано...

– Мислите, че няма да се сдържа и ще го натисна ли? Вие вече можахте да се убедите, че аз съм дисциплиниран човек. Интересно, дали ще ни разтърси леко и нас?... Ама ще почне едно хоро по цялата планетна система! Впрочем, какво ще стане с Луната? Къде ще бъде отхвърлена?

– Не зная.

– Може би ще стане спътник на Венера? Или ще се превърне в самостоятелна планета, а някакво парче от вашата Земя ще ѝ бъде нейното нощно светило? Ех, грандиозна работа!... И така, започвам отброяването. Десет, девет, осем... Две. Едно! Нула! Контакт. Контакт!... Какво правите, Капитане? Чувате ли ме? Тогава аз, моля, разрешете...

– Не!

– Махнете ръката си.

– Не!!!

– Какво значи това, Капитане?

– Заеми мястото си. Взрив няма да има.

– Какво-о? Защо?

– Ние няма да направим това.

– Но ние сме длъжни! Длъжни сме! И изобщо ако вие... сте болен, моля да ми предадете управлението. Незабавно!

– Успокойте се, здрав съм. Със здрав разум и трезва мисъл.

– Имайте пред вид, Капитане, аз не желая да нося отговорност за нарушаване на инструкцията! Заради вашата... Сантименталност!

– Няма да ти се наложи да отговаряш. Ще имаш оправдание.

– Бих искал да зная какво? Че съм се поддал на минутна слабост? На вашите уговорки?! Ето инструкцията. Къде има една само точка в нея, която да сваля от мен отговорността?

– Сега ще ти покажа... Ето, тридесет и шеста... „В случай, че на Земята доброволно, по собствено желание остане група хора или дори един човек...“

– Извинете, но там няма никого! Аз лично проверих... Всички до един са на борда. Побързайте, Капитане. Още не сме излезли от зоната на радиокомандите, Не всичко още е загубено!

– Да, още не всичко... Чуй какво ще ти кажа. Аз се връщам. Не ме гледай така!

## 8.

Пръстите легнаха върху клавишите на пулта и на видеоекрана всичко тръгна в обратен ред. Малката точка започна да расте и се превърна в кълбо. Земята се приближаваше...

Разбра ли той на какво се обрича? На самота и лишения... Какво пък, право на всеки е да избира пътя си. Но в какво виждаше смисъла на своята постъпка? Просто в нищо. Оставаше надеждата. Надеждата, че там, в далечния и благополучен свят все някога ще научат за безразсъдната му постъпка. И тази вест, мислеше си той, ще развълнува душите на онези, в които е жив още споменът за Земята. И все някои, макар и малцина, ще поискат да се върнат, може би, за да възродят своята Земя; а това вече значи нещо... Не,

той не иска да предсказва далечното бъдеще, важно е да се реши на първата крачка, най-трудната. И най-отговорната.

Корабът се приземи на същото място, откъдето неотдавна бе стартирал.

Цареше утринна тишина. Слънцето се показваше на хоризонта. Потокът се провираше из пясъците. Около него се бяха струпали групи самоотвержени растения. В сянката им набираше сили млада зеленина.

Природата правеше своите първи крачки, отглеждайки вечното семе на живота.

Първите крачки към нея правеше и Човекът. Той се бе върнал.





## **Времето е пари**

### **Научно-фантастичен разказ**

Джак Уудхъмс

Ълсуик Ханси се натряска. Заливаше се от смях.

– Хубав буламач! – Ханси замаха с ръка. – Келнер! Келнер! Още едно шампанско на тази маса!

Сефен се усмихна. Цели три дена той се подмазваше на Ханси. И ето, те вече са близки приятели. Скоро Ханси ще бъде съвсем готов.

– Ъл, ти май почна много да се хвалиш. Ако човек те слуша, излиза, че разработваш собствена златна жила.

– А? А?... Хитро казано! – Ханси се засмя. – А може би е точно така? – Той се ухили самодоволно, допря пръст до носа си и намигна. – Златна жила!

Проснат на масата, Ханси се задъхваше от смях. Настроението му беше отлично.

На масата отново се появи шампанско. Ханси започна да налива сам, като махаше с ръце и се шегуваше. Момичетата пицяха, а мъжете се чукаха.

Сефен плати сметката, без да слуша възраженията на Ханси.

– Плащам за удоволствието – обясни той. – Като гледам колко си щастлив и на мен самия ми става по-весело. Не всеки ден можеш да срещнеш човек, който умее да живее и да се наслаждава на живота.

– Че как иначе? Така и трябва. Щом животът е хубав – наслаждавай му се. Право ли казвам? – Ханси отпи от шампанското, замахна с чашата и плисна остатъка. – Щом ще живееш – живей поне както трябва! Какво са парите? А? – И той отново хитро намигна. – Какво нещо са парите? Светът е пълен с тях! Ето, виж... – наведе се и повика с пръст Сефен. Порови в джоба си, извади няколко монети, метна ги върху масата и високо изхълца. – Вижте...

Изпреварвайки другите, Сефен се наведе бързо над масата. Недоумяващ повдигна рамене.

– Какви пари са това?

– А? Какви ли?... Ами че гвинеи, глупако. Златни гвинеи. – Ханси се усмихна широко и замига. – Ако искаш, вземи ги. Там има още много. – И доволен от щедростта си, той се обърна към момичето, което търкаше носа си в шията му. – Хайде, мойто момиче, пий! Че иначе цялата нощ няма да ни стигне – и взе нова бутилка.

Устните на Сефен бяха разтегнати в усмивка, но очите му студено се присвиха, а пръстите му здраво стиснаха златните монети.

\* \* \*

– Какво се знае за него?

– Дошъл някъде от източните щати. Познавате ли Уоткскънси, който се занимава с наркотици? Той го знае добре. – Сефен, съвсем трезвен, въртеше между пръстите си една гвинея. – Дребен крадец. Едно време Брекер и неговите момчета го използвали – май че го вземали понякога като шофьор при операциите си. – Гвинеята

подскочи нагоре и падна в шепата му. – Дребосък. Но сега като че ли работи сам. И не се оплаква.

– Да, да – замислено каза мистър Чано. – Много любопитно... Златни монети, значи...

– В дома си има цяла торба, около двеста парчета. И се хвали, че всеки момент може да ти донесе колкото искаш.

– Да не би да е открил старо съкровище?

– Не зная. Щом почнеш да го разпитваш и прибира рогчетата си.

– Сефен отново подхвърли монетата и я хвана. – Има нещо. Усещам го. Нищо криминално няма, казва. От лесно по-лесно. По-трудно е да отнемеш биберона на някое бебе. И едва ли не умря от смях.

Мистър Чано приглади веждата си.

– Интересно.

Протегна ръка и Сефен сложи гвинеята в дланта му. Мистър Чано я повъртя между пръстите си.

– Много интересна работа. Мисля, че ще трябва да поговорим с мистър Ханси по-официално, а? Да обсъдим внезапното му забогатяване и... да проверим няма ли никакви възможности за изгодно влагане на капитал.

\* \* \*

На Ълсуик Ханси не му харесваха много двамата намръщени субекти, които стояха от двете му страни. Не му харесваше и промяната, която настъпи с приятеля му Сефен. И съвсем не му харесваше необходимостта да разговаря с мистър Чано. Накратко казано, много-много не му харесваше положението, в което бе попаднал.

– На нас просто ни е любопитно, мистър Ханси, любопитно и нищо повече. – Мистър Чано бе самото олицетворение на добродушието.

Челото на Ханси се покри с потни капки. Само това му липсваше! Нима трябваше така да си развърже езика! И ето, от него се заинтересуваха истински професионалисти!...

– Аз само така, нищо особено – измърмори той. – Допълнителен приход. За дребни разходи. Това е всичко.

– Ах, така ли... – Мистър Чано подряза пурата си, Сефен му предложи запалка. – Ами че и ние винаги търсим допълнителен приход. Нещо новичко. – Димът от пурата се заизвива на колелца. – Не е изключено да можем да ви подпомогнем. Ние имаме връзки и канали. Ако сте се натъкнали на нещо, което си струва парите, ще ви помогнем да извлечете от него всичко, което може. Разбрахте ли ме?

Ханси разтърка мокрите си длани.

– Това нещо е съвсем просто. На мен малко ми провървя. Това е всичко. Аз... Аз съвсем не съм богат. Ех, малко се поизсилих... Прииска ми се поне веднъж да поживея истински.

– Ах, така значи... – Мистър Чано изпусна дима и изсипа върху масата съдържанието на една малка торбичка. – От къде ги имате?

Ханси разкопча яката си.

– Това... е наследство. Една моя леля умря и ми ги остави.

– О! – Мистър Чано пхна палеца си в блестящата купчинка. – Английски монети, сечени в началото на седемнадесети век. И отлично запазени. – През дима на пурата очите му се впиха в

неспокойните очички на събеседника му. – От къде ги имате, мистър Ханси?

– Аз... Аз ви казах. Аз... – Ханси погледна нагоре, вляво и вдясно, към Сефен и отново към мистър Чано. Не видя нищо утешително. Това не бяха хора от неговия ранг. Зле се излъга с този Сефен. А може би... Ханси конвулсивно преглътна. Май здравата загази.

– Ние искаме да знаем истината, мистър Ханси. – Мистър Чано се усмихна. – Можете да ни се доверите. Всичко ще запазим в дълбока тайна.

– Аз... – От лицето на Ханси се посипаха като дъжд капки пот. Той би дал всичко, само да бъде далеч от това място. – Аз не мога. Това... Това е тайна. – Думите му прозвучаха крайно убедително.

– Мистър Ханси, аз съм зает човек. Не ме карайте напразно да губя времето си. Вие сте открили някакъв източник на златни монети. И това ме интересува особено много. Искам да ги купя и ще ви дам добра цена, но трябва да зная с кого имам работа и доколко сте надежден човек. С други думи... – Той се наведе напред и кресна: – Крадено ли е това злато?

– Нищо подобно! – извика Ханси. – Тук съвсем... – И млъкна. Защо ли се напъха в тази работа? Сега вече мъчно ще се отърве. Ханси извади носната си кърпа и избърса лицето си.

– Всичко е законно, бога ми!

– Да не би да са взети от някой потънал кораб? Или да не са откраднати от музея? От някой сейф? От някоя мила старица, която сте измамили?

– Какво говорите! Всичко е редовно! Нищо не може да се открие.

– Тогава от къде сте ги взели? Намерихте ли ги? Изкопахте ли ги от някъде?

– Не, какво говорите! Моля ви, чакайте – умоляващо призова Ханси. – Вие си мислите нещо съвсем друго. Имам само купчинка монети, които... Аз... аз ги колекционирам. От много години.

– Според думите на Сефен вие сте казали, че знаете къде има още много от тях. А истинският колекционер не пилее с шепи парите, дори когато е пиан. Така или иначе, вие ще сътрудничите с нас, мистър Ханси. – Тонът на мистър Чано стана толкова заплашителен, че Ханси трепна. – Струва ми се, че за вас би било по добре да работите с нас, а не против нас. Тези, които изпитват търпението ни, живеят малко и доста трудно.

И Ханси разбра, че няма избор. Той облиза устни. Сам си е виновен! Ще трябва да им каже, няма къде да се дене. Нямаше друго правдоподобно обяснение. И макар че приличаше на бълнуване, все пак...

– Добре, ще ви кажа – промърмори Ханси. – Но вие няма да ми повярвате. Знаете ли, има един тип и...

\* \* \*

Колата спря, но облаците прах продължиха да се издигат и да закриват всичко наоколо още почти цяла минута. Хората, които бяха вътре, напразно напругаха очи и се опитваха да разгледат през стъклата какво има навън.

– Какво, тука ли е? – Мистър Чано бе разочарован.

Климатичната инсталация в колата бе включена с пълна мощност, но Ханси бе потънал в пот. Той се потеше вече три дена – от минутата, в която мистър Чано бе пожелал да се запознае с него.

– Тук е – каза Ханси, като си даваше кураж. – Той сигурно ни чака. А по-нататък той ще си реши. Аз ви казах всичко.

– Мисля, че ще успеем да го убедим – мистър Чано кимна с глава. Вратичките се отвориха и пътниците излязоха, бяха петима: Сефен, мистър Чано, двамата му телохранители и Ханси.

Прахът се бе разнесъл и сега те можеха подробно да разгледат унилия каньон, редките храсталаци и покритите с прах скали. От горещия вечерен въздух устата им пресъхнаха. Видяха едноетажна грозна бетонна постройка, залепена към отвесната стена на каньона и почти сливаща се с нея. Да се види постройката от самолет беше практически невъзможно, както и да се намери пътя до нея.

– Е, да вървим – каза мистър Чано.

– Две крачки само и всичко ще е наред. – Ханси се мъчеше да си дава кураж, но съвсем не успяваше. – Вратата е там, от онази страна.

Другите тръгнаха след него. Стъпките им вдигаха облачета червен прах. Мистър Чано бе със сако и шапка. Връзката му бе вързана безупречно. Другите бяха оставили саката си в колата и под мишниците им се виждаха кобурите на пистолетите им. Освен железната врата в бетонната стена нямаше никакви отвори.

Ханси се усмихна нервно, другите не мръднаха. Протегна ръка към продълговата издатина и натисна звънеца.

Стояха и чакаха.

Чакаха дълго.

– Там няма никого – каза Сефен. Той не бе виждал през живота си такъв затънтен край.

Мистър Чано не отговори, но от погледа му по гърба на Ханси полазиха ледени мравки. На мистър Чано не можеше да му хареса, че го караха да пътува кой знае къде, за да се полюбува на едно изоставено скривалище, неизвестно от кого и за какво построено.

Отчаян, Ханси отново натисна копчето на звънеца.

– Може би звънецът не работи? – каза Моук, един от телохранителите и заплашително се озъби. – Или стопанката е отишла до магазина?

– Той е там – възрази Ханси. – Повиках го по собствената му линия. Там е, зная.

Карл, вторият телохранител, извади пистолета от кобура си и краката на Ханси се подкосиха. Но той хвана пистолета за цевта и се приготви да удари вратата с дръжката му.

В този момент се чу рязко щракане и на вратата се отвори малко прозорче.

– Кой е там? Кой е? – чу се сърдит глас. – Минутка спокойствие нямам. Какво искате? – Блестящите студени очи в прозорчето забелязаха Ханси. – О, вие ли сте... Трябваше да се сетя. – Гласът стана още по-сърдит. – И не сам, ами с приятели! Вие какво си мислите, че при мен се водят краткосрочни курсове ли?

Ханси съвсем се обърка.

– Професоре, тези... Те се интересуваха много от вашия проект. – И бързо добави – Готови са да заплатят богато.



– Хм... Как не! Вие мислите, че не зная какво им трябва ли? Според вас аз съм глупак, нали? Сякаш нямам друга работа. – Очите на говорещия ги оглеждаха с явно неодобрение.

Ханси отново се изпоти.

– Чуйте, професоре. – Той почти захленчи. – Вие не искате властите да научат за това място, нали?

Професорът му хвърли един изпепеляващ поглед и сърдито изфуча. Прозорчето се затвори с трясък.

За миг можеше да се помисли, че професорът смята разговора за приключен. Но желязната врата бавно се отвори. Професорът отстъпи встрани с недоволна гримаса.

– Е, хайде, щом вече сте тук, влизайте. Но не пипайте нищо, чувате ли!

Гостите влязоха. Мистър Чано присви очи.

\* \* \*

Професор Лейър имаше сърдит глас като на учител, който не може да търпи обяснения, още повече да ги повтаря.

Небръснатата от три дена брада и изцапаният халат не смекчаваха израза на лицето му.

– Това съвсем не е машина на времето, а апарат за изместване на пространството и времето. Движението в пространството и времето е строго координирано. По желание аз мога да преместя дадено тяло от точка А в точка Б, макар че, разбира се, много неща зависят от точността на настройката.

Мистър Чано все още бе склонен да смята, че зад всичко това се крие някакво шарлатанство, но все пак... Той погледна дебелиите кабели, които се извиваха по пода.

– А зад тази врата какво има? Силовата ви инсталация ли?

– Да – отрязва Лейър. – Не искате ли да видите? С удоволствие ще ви я покажа. Може би ефулгенцията ще ви действа отрезвяващо.

– Ефулгенцията ли?

– Ами да, радиацията – избухна Лейър – Мислите, че съм включен към градската мрежа ли? С какво според вас се занимавам тук? Мислите ли, че ми стига нищожното напрежение на мрежата? – И той злобно изсумтя. – Непрекъснато подаване на енергия – това е задължително условие и рискът от каквото и да е прекъсване трябва да бъде напълно изключен. Той посочи към стената с не до там чистия си пръст. – То е там, на половин миля от тук. Екранира се от дебелия пласт земя.

– Какво, да не би сам да сте изкопали тунела? – осведоми се Сефен.

– Много сте остроумен! – унищожително каза Лейър. – Това е изоставен златен рудник и някои шахти и галерии бяха подходящи за моите цели.

Мистър Чано огледа внимателно камерата на апарата за изместването. Той още веднъж си отбеляза на ум диаметъра на кабела, който се скриваше зад дебела плътно затворена врата.

– На пръв поглед нищо особено – каза Чано. – Но това е така да се каже, един айсберг, нали? Вижда се много малко.

Лейър изкриви устата си.

– Е, доста трудно ще бъде да се намери прилика с айсберг. Макар че количествено... може би.

– А енергията постоянно ли се подава? И може ли да се използва всеки момент?

– Полето се поддържа постоянно. И как иначе? Достатъчно е само да се изключи или намали напрежението и контактът ще бъде нарушен непоправимо. Това не мога да допусна и затова системата изобщо няма прекъсвач. Ако искаш да затриеш някого в миналото, би трябвало да унищожиш цялата инсталация. Но, вярвайте ми, не си струва.

– И наум не ми е идвало такова нещо – каза мистър Чано. – Ако инсталацията наистина работи, аз в никакъв случай не бих искал да въздействам на енергетичното поле.

– Не ще и дума! – Лейър сне очилата си и ги изтри с някаква страшно мръсна кърпичка. – Зная какво ви трябва – каза той злобно. – Това, което искат и всички други – лесна печалба.

На лицето на мистър Чано се изписа добродетелно възмущение.

– Лесна печалба ли? Не, аз преди всичко съм любител на историята. – Той посочи хвърлените в ъгъла мебели, масата, отрупана с изящни украшения. – Макар че, да си призная, ме интересуват също и... антикварните неща.

– Ха-ха-ха! – саркастично се усмихна Лейър и посочи с пръст телохранителите. – Затова ви е нужна въоръжена охрана? И какво има в това куфарче? Малък арсенал, предполагам.

– В куфарчето има някои предмети, които сме взели в случай, че ни потрябват. – Мистър Чано се мъчеше да говори с леден глас. – Оръжието, което вие забелязахте, е предназначено изключително за самоотбрана, ако стане нещо непредвидено.

– Ха-ха – отново се изсмя Лейър. – Какво си мислите, че аз съм кръгъл глупак ли? Че не зная кои сте – от един дол дренки с този. – Пръстът му посочи Ханси. – Жалки мошеници, които само мислят как да намажат нещо. Мен какво ми влиза в работата! Дори и да застреляте някого, все едно, те гният в гроба вече четири-пет столетия. Така че разликата не е много голяма. Ако искате да намажете нещо – моля. Но не мислете, че аз ще ви помагам заради черните ви очи.

– Вие изпращахте ли там... други свои приятели? – запита Сефен.

– И още как – изсъска Лейър. – И все затова, защото съжалих едно нищожество. Спасих го, а се оказа, че се крие от полицията. От тогава нямам мира от приятелите му. И почти всички дават обещания, които веднага нарушават. – Той хвърли към Ханси унищожителен поглед.

Ханси се обиди.

– Аз си платих, нали? Пито – платено. Гвинеите са по-скъпи от доларите.

Лейър сухо се усмихна и с рязко движение намести очилата си.

– Не споря. Но те привличат вниманието на твърде много хора, а за разлика от вас аз никога не съм се посвещавал на изкуството да пласирам краденото. – Той сърдито изсумтя. – Ако ви се е прищяло да ограбите някоя банкерска кантора от осемнадесетия век, това е ваша работа. Но аз искам да ми бъде платено в долари. – Обръщайки се към мистър Чано, той добави сърдито: – И в предплата!

На свой ред сега мистър Чано изсумтя презрително.

– От къде да знаем, че вие наистина можете да уредите това нещо, а не ни баламосвате? Ами ако при проверката не излезе нищо, какво ще правим тогава?

– Ако стане така, то ще бъде заради собствената ви глупост – отрязва Лейър. – Слушайте, омръзна ми. Имам вече няколко десетки такива като вас, които бяха там: обещават половината, но предварително не дават и цент. И какво в края на краищата получавам? – Той изпадна в ярост и махна с ръка към старинните мебели. – Макар че се връщат, бутат в ръцете ми разни боклуци. Аз не съм вехтошар! – Гласът му премина в негодуващ крясък. – Но стига вече! Ако смятахте да се възползвате от моя апарат, не ви провървя. Стига! Мен вече ми стига! Оставям тази работа. – Имаше вид на луд.

– Вие казахте „ако те се върнат“ – бързо вметна мистър Чано. – Значи някои не се връщат?

– Точно така. – Лейър го изгледа свирепо. – Вие разбирате ли какво значи минало? Какви предимства крие то? Съвременният човек там е крал. Дори ако няма друго оръжие освен пистолет тридесет и осми калибър. Той практически е непобедим. Да, да! Наслушах се на всякакви обещания. И нима имам полза от тях? Изхвърлят диска за обратна връзка и не ги е грижа за нищо. Казвам ви: стига ми толкоз. – Гласът му отново премина в крясък.

Дори мистър Чано леко побледня.

– По-кратко, по-кратко, професоре – каза той внимателно. – За мен вие можете да бъдете абсолютно спокоен. Аз не съм никакъв си дребен апаш. Аз имам големи планове. Ако всичко това е истина,

ние ще съумеем да се споразумеем, изгодата ще бъде взаимна. Ще се погрижа никой повече да не ви досажда.

– Това вече съм го чувал – иронично отвърна Лейър. – Всички сте от един дол дренки. Обещания, обещания и нищо повече от обещания. Аз съм до тук! Или платете предварително, или си обирайте крушите. Както искате. До гуша ми дойде от използвачи.

– Успокойте се, професоре. Успокойте се – каза мистър Чано. – Аз съм представител на богати делови хора и ние ще се радваме да ви предложим необходимия капитал.

– Ще повярвам, когато видя с очите си – скептично отвърна Лейър. – Не се хващам на тази въдица. Чистотата на подбудите и намеренията ви не ме интересуват. Всички тези разговори са съвсем излишни. Или парите на ръка, или позволете да ви пожелаая всичко най-хубаво.

Мистър Чано се замисли, после погледна Сефен. Той отвори куфарчето и извади дебела пачка долари. После втора, трета, четвърта. И четирите пачки Сефен сложи на една масичка, която би красила всеки кралски дворец.

– Цената ви, ако се не лъжа, е двадесет хиляди долара на глава. – Мистър Чано изгледа Лейър изпитателно. – Тези пари ще стигнат, за да се плати за прехвърлянето на двама. Ако всичко бъде наред, можете да разчитате на по-нататъшно заплащане. И няма да искаме отстъпка. – Чано очаквателно замълча.

– Хм... – професор Лейър отиде до масичката, взе пачките, поопипа ги и понечи да ги сложи в джоба си.

– По-кротко, професоре. – Сефен го стисна здраво за лакътя.

– Това пък какво е? Стори ми се, че парите са предназначени за мен! – озъби се Лейър. – Или ще платите, или не. И стига сме си губили напразно времето.

Мистър Чано направи знак на Сефен да се дръпне.

– Вземайте, вземайте, професоре. Те са ваши. Но преди да изпратите някого в миналото, иска ни се да ни демонстрирате как става това.

– Как става това ли? – Лейър сякаш се посмути. – Какво имате пред вид? – Той напъха последната пачка долари в джоба на халата и намести очилата си. – Щом вие самите опитате, какво друго ви е нужно?

– Първо изпратете някой друг... Е... – Мистър Чано замислено изгледа телохранителите си. – Ето, например Карл... И го върнете тук. Ако той потвърди, че вие наистина можете да пращате хора в миналото и да ги връщате от там, тогава ние ще обмислим как по-добре да използваме тази възможност. Струва ми се, че това е съвсем разумно.

Лейър повдигна рамене.

– Никакви безплатни демонстрации. Ако искате да погледате кое как става, ще трябва да заплатите като за пълно прехвърляне.

– Но това е много скъпо – запазари се мистър Чано. – На нас ни трябва само той да провери дали наистина апаратът ви работи. За това ще е нужен само половин час.

– Ваша работа – сухо каза Лейър. – Вие заплатихте за две прехвърляния и аз ще ви организирам две прехвърляния. Но аз не нося никаква отговорност за това как прехвърленият ще се държи там.

– Какво, какво?

– Нали вече ви казах. Съвременният човек, попадайки в миналото, започва да гледа на нещата по новому. Дори днешният глупак знае много повече от тогавашните хора. И пред него се откриват куп възможности. Власт... Вие не си представяте колко е съблазнително това.

– Значи според вас Карл ще поиска да остане там? – Мистър Чано издаде напред брадичката си. – Че той не е толкова глупав. Ще направи това, което му заповядат. Нали знае какво го очаква в противен случай?

– Охо, така ли? – насмешливо каза Лейър. – Ами какво ще може да му направите, ако ви разделя разстояние от няколко стотици години? Нима ще почнете да хвърляте на вятъра и парите, и времето си, пращайки хора да го търсят в миналите епохи? Имате ли такива връзки? И къде всъщност ще го търсите? Пък и къде ви е гаранцията, че вашите копои няма да последват примера на този, за когото ще ги изпратите? Знам си аз. Имам вече опит. За съвременния човек миналото представлява съвсем незавоювани територии. И там не е трудно да направиш някоя услуга на влиятелен човек, да спечелиш благоразположението му. Съвременният човек, всеки съвременен човек може спокойно да разчита на това, че там ще стане важна клечка. При мен идваха... – той замълча и мислено преброи, – точно деветнадесет души да направят кратко пътешествие в миналото. А се върнаха само трима. Включително с него – Лейър посочи Ханси.

– От къде знаете, че са останали там доброволно?



– Ами че те привързват диска за обратната връзка към ей такива боклуци. – Лейър злобно кимна към мебелите. – Маси, столове, украшения... според тях, изглежда, че това звучи остроумно. – Той нервно тръгна из стаята. – Те май си въобразяват, че аз се храня с въздух. Не, стига вече! Повече не рискувам.

– А вие можете ли да ги върнете против волята им?

– Като действувам само от тук? Не. Нали дискът трябва да бъде сложен по определен начин. Да се носи през цялото време е неудобно, пък и видът му е доста странен. Затова обикновено го снемат и го скриват някъде. А аз чакам тук условния сигнал. И когато накрая го дочакам, в камерата намирам някаква такава незавършена статуя от средновековна Флоренция например. Това съвсем не е толкова лесно и просто, както може да ви се стори на пръв поглед.

Мистър Чано замислено извади една пура, отхапа края ѝ, пхна я в устата си, намръщи се и запали от запалката, която му поднесе Сефен. Под неговия втренчен поглед Карл явно се чувствуваше неудобно. Най-после мистър Чано заговори:

– С други думи, вие нямате средство да гарантирате, че пътешественикът ще се върне, че той ще поиска да се върне?

– Средство има. – В очите на Лейър блесна дяволска подигравка.

– Мислил съм над това много и все нещо съм измислил.

Отиде до старинно бюро, отвори едно от чекмеджетата му и извади една пластмасова тубичка.

– Ето! Едно такова хапче убива човека за шест часа. За пълното поемане на отровата от организма е нужен един час и още един час трябва за всеки случай. Остават четири часа – съвсем достатъчни

на някой доброволец да надникне в миналото. Но ако се забави там, ще умре, защото противоотровата остава тук.

Мистър Чано дръпна силно от пурата и забрави да издиша дима.

– Х-м, х-м... Не е лошо, не е лошо – каза накрая той с видимо удоволствие.

Но Карл погледна Лейър без всякакво удоволствие. Явно този план съвсем не му хареса.

– Аз няма да глътна отровата – предупреди той.

– Карл! – строго каза мистър Чано. – С теб няма да се случи нищо лошо. Ще се върнеш тук след два-три часа, ще вземеш противоотровата и всичко ще е наред.

– Как не! Отрова аз няма да глътна – повтори Карл. – Ами ако внезапно ми се случи нещо? Ако ме чукнат по тиквата? Или ако загубя този диск? Не, много се извинявам, мистър Чано, но номерът няма да мине.

Мистър Чано се огорчи, дори леко почервеня, но все пак разбра, че няма да успее да разколебае решимостта на Карл. Той си сложи едно на ум за него в бъдеще и заяви:

– Е, добре, Карл. Значи ще тръгне Моук. Чуваш ли, Моук?

Моук проверяваше магазина на пистолета си. Той дори не вдигна глава.

– На мен тази работа също не ми харесва, мистър Чано. Пък и религията не ми позволява.

Мистър Чано се опъна като струна. Не беше свикнал с такова нагло неподчинение. Скриха се в пустинята и вече си мислят, че могат да правят каквото си искат! Едва не избухна от ярост.

– Сефен! – Гласът му бе станал рязък.

Сефен също не искаше да гълта отрова, но изрази това свое нежелание по-дипломатично.

– Не е ли по-добре да изпратим човек с опит, който знае всичко за там и ще избегне по-лесно грешките?

Другите проследиха посоката на погледа му.

– Какво? – Ханси подскочи от изненада. – Чакайте, чакайте! Аз нали съм бил вече там? Защо отново трябва да отивам? Нали всичко ви разказах?

– А може би ние искаме да ви чуем още един път – мазно отвърна мистър Чано. – И да видим как става при вас всичко.

– Моля ви... – Ханси изглежда отчаян всички. – Защо ви е нужно това? Аз съм бил там, знаей, че няма нищо опасно. Защо ще ме изпращате още веднъж? Какво ще ви докажа?

– Искане да видим механиката – така да се каже процедурата. И вие сте съвсем подходящ за това.

Ханси нервно задърпа колана си.

– Не, аз не съм подходящ. По-добре нека Сефен... провери. Щом вие не вярвате на думите ми, по-добре... ще бъде да е някой друг.

– Ние изобщо не смятаме, че сте лъжец, мистър Ханси – с упрек забеляза мистър Чано. – Ние ви вярваме. Но защо ви вълнува мисълта за още едно пътешествие? При това само за два-три часа?

Ханси изтри потното си чело и криво се усмихна.

– Ами защото няма никакъв смисъл. Аз бях вече там. Нека сега някой друг отиде – той се обърна към Лейър. – Нали по-добре ще бъде ако... ако отиде Карл? Или Сефен. Тоест...

– На мен ми е съвсем безразлично – отрязва Лейър. – Разберете се сами. Когато решите – кажете ми.

Ханси още веднъж огледа новите си приятели. И капитулира.

– Е, добре. Според мен това е съвсем глупаво, но щом искате, съгласен съм. Само че отрова няма да взема.

– Но иначе не може – ласкаво каза мистър Чано. – Това е гаранцията за вашето благополучно завръщане.

– Но защо? – Ханси отново потъна в пот при мисълта само как се бе подредил. – Аз се върнах... тогава аз се върнах. Миналото не ми действа. Изобщо не искам да оставам там.

– И все пак, мисълта за противоотровата може да послужи като юзда за желанията ви, ако срещнете например някоя хубавица – меко забеляза мистър Чано. – Само една невинна предпазна мярка против изкушението. Заради самия вас. Не виждам защо трябва да възразявате.

– Отрова няма да взема – отсеке Ханси.

Раздаде се неприятно изщракване на пистолетните предпазители и телохранителите на мистър Чано се приготвиха да обкръжат Ханси с другарско внимание.

Ханси бавно изтри дланите си в панталоните.

– Не – измърмори той едва чуто. – Не.

Но му се наложи да отстъпи на желанието на болшинството.

Дискът за обратната връзка бе прикрепен към лек метален обръч, който се нахлузваше през главата. Тънки проводници водеха до сигналния диск, закачен на гърдите. Още няколко проводника бяха свързани с гривните, нахлузени на краката. Бедният Ханси, нареден така, трябваше само да влезе в камерата за прехвърляне в пространство-времето.

– Поляризацията играе голяма роля – обясни Лейър. – Честотният диференциал на тези сплави е уникален и неповторим. Макар че тези гривни не са толкова красиви, но те служат като идеален репер за идентифициране във времето и в пространството.

Той хвана Ханси за лакътя и тръгна с него към кръглата камера. Лицето на бедния Ханси блестеше от пот.

– Така, по-близо до центъра. Краката събрани. Стойте изправен. Важно е да се запази определен минимум разстояние между контактните ленти – обясни Лейър на слушателите си. – Гривните се слагат под колената, но могат да се използват и като стремена. А обръчът на челото... като лавров венец – допълни той със студена усмивка. – Разстоянието трябва да бъде толкова, нито по-голямо, нито по-малко. В никакъв случай нито при отиването, нито при връщането не бива да държите гривните в ръце. А също в никакъв случай не бива да се навеждате. Ако главата се приближи до краката, полето ще се изкриви и ще стане катастрофа. Засега още никой не се е опитал да направи експериментална проверка. Пък и аз самият не препоръчвам да се правят подобни опити. Гривните и обръчите са по-здрави отколкото изглеждат. Те могат да се завият и сложат в джоба. А това – Лейър посочи един малък диск – е сигналът за връщане. Като пристигнете, отворете го и натиснете копчето веднъж. Това ще означава, че сте стигнали благополучно. Ако моментът или мястото са неподходящи, копчето трябва да се натисне два пъти, след което пътешественикът веднага се прехвърля в алтернативната временна ивица. Двойният сигнал освен това може да се използва за прехвърляне от една седмица в друга. Но за тази сума може да станат не повече от три

прехвърляния. Четвъртият двоен сигнал без допълнително заплащане се равнява на тройния сигнал и означава, че пътешественикът желае да се върне.

Лейър огледа критично Ханси и се убеди, че всичко е в пълен безпорядък, освен неговата екипировка.

– Като решите да се върнете, натискате копчето три пъти. Но преди това вижте дали сте сложили гривните правилно и дали сте заели стойка „мирно“. Това е достатъчно, за да ви се гарантира пълна безопасност.

Лейър извади малка кислородна маска и я подаде на Ханси, който без капчица радост я нахлузи.

– В момента на прехвърлянето могат да се появят затруднения в дишането, макар че според мерките на субективното време това може да бъде само за една-две секунди. За предотвратяване на неприятните усещания се дава тази маска с миниатюрен кислороден балон. Но това е допълнителна и незадължителна предохранителна мярка. Ако например маската се загуби, можете спокойно да се върнете без нея. В случай на някои непредвидени и абсолютно малко вероятни усложнения, тук имам всичко необходимо за реанимация. И така, мистър Ханси, готов ли сте? Чудесно. А сега, джентълмени, бъдете любезни да се отдръпнете от камерата.

Лейър се обърна към таблото за управление. Сне калъфа и пред очите на присъстващите се откриха внушителни редове от блестящи копчета и разноцветни лампички. Лейър щракна няколко ключа и на таблото замигаха червени огънчета. Той се вгледа внимателно в осветената карта на графствата в югоизточна Англия.

Щрак, трак – ръцете му действаха бързо, енергично и уверено. Панелът на силовата инсталация се плъзна на мястото си.

Ж-ж-т! Извитата врата на камерата скри от тях мокрия Ханси, който стоеше като истукан. От някъде се дочу пронизителен рев.

Лейър бе погълнат от работата. Гледаше циферблатите, натискаше копчета, дърпаше лостове, щракаше ключове. Затвори се вторият панел на силовата инсталация. Лейър навири глава и започна да оглежда гирляндите от изолатори и кабели под тавана на помещението. Видя искра и включи главния кабел.

Чу се оглушителен грохот, от който всички освен Лейър трепнаха. Воят премина в равномерно мъркане.

Мистър Чано спря пред индикатора за времето и видя, че цифрите на дните се сляха в една ивица, месеците бяха стремително, скачаха, сменяйки се една с друга, годините – 1948, 1947, 1946, 1945, 44, 43, 42, 41... Все по-бързо и по-бързо и скоро и те се превърнаха в неразлично блещукане.

Като гледаше картата, Лейър водеше малкото ярко петънце към северната граница на Мидлекс. После, без да сваля очи от селектора, с едната си ръка обърна дръжката, а с другата дръпна поста. Движенията му както преди бяха бързи и уверени.

Върху индикатора за времето отново можеха да се различат цифри и думи. Движението на барабаните намаляваше все повече и повече... 1683... 1682... декември, ноември, октомври, септември, август... 22, 21, 20, 19, 18, 17, 16... Ръцете на Лейър затанцуваха над клавишите. Бавно пропълзя „трети август“ и се превърна във „втори август“.

Минутите замряха. Лейър прехвърли лоста. Погледът му се плъзна по дебелиите пръстени на антената зад пулта за управление. Нейният връх светна оранжево. Угасна. Отново светна.

– Дявол да го вземе! – Лейър завъртя прекъсвачите, измени настройката, натисна някакви копчета.

Мистър Чано видя как датата се промени – трети август, четвърти, пети... и така до десети. Лейър отново дръпна лоста и погледна към антената. Тя светна оранжево. Един път.

– Е, много добре! – облекчено въздъхна Лейър и като се наведе над панела включи на автоматично приемане.

Б-з-з-з – извитата врата на камерата се отвори.

Сефен влезе вътре и се огледа. Замириса му на нещо странно. Ханси бе изчезнал безследно. Сефен усети как по кожата му пълзят мравки, но се съвзе и се върна при другите да чуе обясненията, които мистър Чано доста мъчно изтръгваше от устата на Лейър.

*Продължава в бр. 11*





## Времето е пари

### Научно-фантастичен разказ

Джак Уудхъмс

*(Продължение от кн. 10)*

По обувките на Ханси полепна гъста кал. Краката му прогизнаха, дори панталоните му бяха мокри до коленете. Кал. Ще се изцапа от главата до петите. Ханси тихо изруга. Отрови, противоотрови – не, това не е работа за него. Ами ако се случи нещо... На Лейър също не бива много-много да му се вярва. Да се мотае тук цели четири часа! И какво всъщност да прави? Този глупав кафтан му стяга под мишниците. Но все пак е по-добре, отколкото без нищо. Тук лесно можеш да вкочаняваш. Ханси се огледа.

Все пак, хубаво си е да живееш в такъв век. Неизчерпаеми възможности. Тези хора ще повярват на всичко, каквото им кажеш. Добри парички можеш да натрупаш.

Четири часа. Остават още малко. Четири. Този Чано не се шегува. Да, колко по-добре би било, ако можеше да не се връща там! Пък нека професор Лейър се занимава с тях, това си е негова работа.

Ханси размърда премръзналите си пръсти в тесните обувки. Скоро ще потегли обратно.

\* \* \*

– Сами виждате колко съм затруднен. – Лейър се беше поотпуснал и черпеше гостите си с кафе в най-различни чашки със

съмнителна чистота. – Моите първоначални... м... м... фондове се изчерпаха, когато главната част от работата бе завършена. Имам пред вид инсталацията. Но напоследък липсата на средства ми връзва ръцете. Апаратурата трябва да се усъвършенствува, а за това е нужно скъпо оборудване и трябва да си призная, че се радвам да получа най-после известна сума на ръка. Предшествениците ви явно смятаха, че това тук е благотворително заведение и ме хранеха само с обещания.

– И кои бяха те? – запита мистър Чано. – Спомняте ли си как се казваха?

– Имам някъде записано – отвърна Лейър. – Наизуст не ги помня. Май че бяха Уилям Клайфилд и... а... Сидни Уайнбаум. Хм, да и един избягал каторжник. Как го казваха? Фелч или Уелч?

– Сидни Уайнбаум? – учудено повтори мистър Чано. – Виж ти, къде е изчезнал!

– Мистър Уайнбаум? Да-да. Избрах му специален маршрут из Франция през седемнадесетия век. И за това получих тези две столчета стил Людовик Четиринадесети.

– А Уили Боксър? – попита Карл. – Какво стана с него?

– Кой е пък този Уили?

– Ами че Клайфилд, Уили Клайфилд. За къде тръгна той?

– А, той ли? Трябваше му сигурно скривалище, докато шумът около него позатихне – струва ми се, че така се изрази тогава.

– А това, което беше взел от банката, със себе си ли го отнесе?

– Имаше някакво куфарче. И за разлика от другите той ми плати нещичко предварително. Кълнеше се, че ще се върне след две седмици и ще ми даде останалото. Но не се върна.

– За къде тръгна той?

– В хиляда триста и петдесетата година. И досега си стои там.

– Кажете – започна мистър Чано, – защо трябва да чакаме толкова време тук, колкото човекът се намира там? Например Ханси. Защо просто не го прехвърлите тук, изваждайки четири часа от бъдещето?

– И на мен това не ми е съвсем ясно – призна Лейър. – Всъщност сега работя над тези проблеми. Разбира се, работата би се опростила много, но съществува постоянна и ненарушима взаимовръзка между хода на субективното време на този, който извършва прехвърлянето, и на този, който се подлага на него. Тоест, за да се прекарат там четири часа, е необходимо и тук също да изминат четири часа. На този проблем смятам да посветя по-нататъшните си изследвания. И още нещо, ще трябва да се осигури абсолютна точност, за да се попадне веднага не само в нужния месец и нужната година, но точно в определената секунда на дадения ден. И на нужното място. Възможностите са неизчерпаеми, мистър Чано. – Очите на Лейър светнаха с фанатичен огън. – Човек ще може да види как е бил поставен последния камък на Великата Пирамида, от хълма той ще види пожара в Рим, ще види кървавия набег на хуните, ще види как Микеланджело завършва своя Давид, ще види битката при Ватерло. Колко много ще може да види! С очите си, без да губи излишно време, само за няколко минути!

Зачервен, Лейър млъкна. Настъпи странна тишина.

Изведнъж той забеляза, че събеседниците му го гледат подозрително и тъпо. Оживлението му веднага изчезна, лицето му доби обичайния си намусен израз.

Сефен отпи глътка от отвратителното кафе.

– С това сигурно ще може да се спечелят добри пари – забеляза той.

Бзз-з-з... Вратата на камерата се затвори. Едно след друго последваха три оранжеви светвания. Пет секунди, Едно, две, три. Пет секунди. Едно, две, три...

Лейър приближи до пулта. Замяркаха се години. 1690, 1691, 92, 93, 94...

Монотонният тътен, с който те бяха вече свикнали, отново започна да преминава в пронизителен вой. В ушите им зазвъня... Но веднага воят премина в глух и нисък рев, а после съвсем замря.

Светна зелена лампичка. Погледите на всички бяха насочени към вратата на камерата.

Лампичката мигаше и те с все по-нарастващо напрежение очакваха кога най-после вратата ще се отвори.

Измина една безкрайно дълга минута, започна друга...

– Какво става? – извика мистър Чано. – Защо не се отваря?

– При изпращане в миналото не е задължително да се спазва точност до нищожна част от секундата – отвърна Лейър. – Но при връщането е нужна абсолютна точност. В противен случай могат да възникнат необратими разрушения. Също както асансьорът забавя движението си, за да спре на равнището на етажа. Готово!

Бзз-з-з! Вратата се отвори.

Ханси смъкна кислородната маска. На лицето му беше изписано неизразимо облекчение.

– Противоотровата! По-бързо ми инжектирайте противоотровата! Вече ми е лошо!

Подадох му столчето стил Людовик Четиринадесети и той седна, а професор Лейър невъзмутимо започна да пълни спринцовката.

Мистър Чано внимателно оглеждаше Ханси от главата до петите, отбелязвайки си на ум тъмните петна по коленете, като че ли от сочна трева, странната кройка на горната дреха, широкополата шапка, увисналото щраусово перо... Мистър Чано дори сам се наведе и прекара пръста си по подметката на обувката му. Калта беше още влажна. Всъщност Ханси беше съвсем мокър, периферията на шапката му бе подгизнала. От него миришеше на дъжд... и не само на дъжд.

– Вие пил ли сте? – с негодувание каза Лейър. – Идиот! Та нали сте могли да се нафиркате до козирката!

Ханси съблече кафтана и му подаде голата си ръка.

– Там беше много студено – измърмори той. – Изхвърлихте ме сред голо поле, а дъждът се лееше като из ведро. Изминах цяла миля, без да срещна жива душа.

Лейър разтърка кожата му с памуче, натопено в спирт, бодна иглата и вкара противоотровата.

– А не е ли вече късно? – тревожно запита Ханси. – Нещо ми е зле.

– Нищо няма да ви се случи – отвърна Лейър. – Какво още донесохте?

– Какво още ли? Та аз нямах време! Ами вие какво очаквахте? Когато ходиш отровен, няма да си позволиш много нещо.

Като сложи настрана кафтана и шапката, Лейър помогна на Ханси да смене обръча и гривните.

– Нима не видяхте нищо и абсолютно нищо не правихте?

– Че какво пък можех да правя? – озъби се Ханси. – Докато се приспособиш, докато си набележиш подходяща операция и подготвиш всичко, са нужни не по-малко от два дена. – Той разтърка коляното си. – А на мен едва не ми смазаха крака с една пейка.

В това време Сефен шареше по джобовите на кафтана – дантелена кърпичка, медна кутия за тютюн, увехнало букетче, голям железен ключ, кутийка с огниво, броеници, две смачкани писма, шепя медни пенсове и кожена торбичка с десетина гвинеи и сребърни монети.

– А това какво е? – запита Лейър и посегна.

– По-внимателно, струва ми се, че е зареден. – Ханси отпусна езичето и сне от кръста си кремъчен пистолет, който висеше редом със своя по-съвременен родственик. – Всъщност не исках да го взема, но нали разбирате, жалко е все пак да убиеш човека само защото ми беше нужен кафтана му. А да се мокря също не ми се искаше.

– Е, какво да се прави! – Лейър вдигна рамене и се обърна към мистър Чано. – Ето още един проблем: как да се изберат най-добрите метеорологични условия. Трябва, трябва да се работи, колко много още трябва да се направи!

Мистър Чано кимна.

– Да, да, разбирам – каза той, но очите му заблестяха някак странно.

\* \* \*

Препираха се кой да тръгне пръв. Ханси излезе, за да вкара колата под замаскирания навес.

Никой не се съгласяваше да вземе отрова. Нали бе казано, че за разузнаване и приспособяване към условията на миналото са необходими няколко дни.

Отначало решиха да изпратят Сефен с Карл и те охотно се съгласиха. Но мистър Чано помисли, помисли и започна сърдито да хапе долната си устна. Той и преди нямаше голямо доверие в Сефен, а Карл съвсем скоро допусна непростимо нарушение на йерархията. Да изпрати Сефен и Моук? Моук и Карл? Пресмяташе и така, и иначе, но всяка нова комбинация му харесваше по-малко от предишната.

– Три дни ще са достатъчни – обяви Сефен. – Ние ще разузнаем кое как е и ще подготвим всичко за една голяма операция като имаме пред вид търсенето. Пък и изборът ще бъде голям. А после спокойно можем да събираме плодовете.

Мистър Чано мръдна с пръсти, тръскайки пепелта от пурата си. Най-после бе взел решение.

– Ще тръгна аз, придружен от Карл. А вие ще следите тук всичко да бъде в ред.

– Но защо вие самият? – учудено запита Сефен.

– Това е голяма работа – каза мистър Чано. – И аз искам да видя всичко с очите си. Пропуски и грешки не бива да има. Трябва да се намери ефикасна форма на контрол на оня край. – Той изплю угарката от пурата. – Ще съм спокоен, само когато уредя всичко лично.

– Но, мистър Чано...

– Никакви „но“. Нали ще се върна. – Той се обърна към изобретателя. – Професор Лейър, ще можете ли да ме изпратите

заедно с Карл в някакво място, подходящо за организирането на постоянен пункт за прехвърляне на товари?

– Вие искате да се организират редовни връзки с някоя определена епоха? Така-а-а-а. Ако някой остане там за ориентир, съотношението ще бъде постоянно и аз ще мога да изпращам там всякакво количество хора.

Лейър започна да върти писалката между пръстите си.

– Тъкмо затова те винаги връщат обръчите и гривните. Без дисковете практически е невъзможно да бъдат открити.

– Е – каза мистър Чано, – моя диск вие няма да видите без мен. Затова се захващайте за работа.

– Както желаете. Според мен през хиляда шестстотин и четиридесетата година в Лондон е било много интересно. А, вие искате да тръгнете двама?

– Да. Аз и Карл.

– Превъзходно – каза Лейър. – Това ще ви струва още двадесет хиляди долара. Моля...

\* \* \*

– Ъгълчето на Карловия е отчупено. Няма ли да попречи?

– Съвсем не. Това е само калъфът. Влезте, влезте, джентълмени.

Карл и мистър Чано станаха, изпънаха се, допряха гърбове. Раздаде се „бз-з-з“ и вратата на камерата се затвори.

Чу се познатият вече пронизителен вой. Лейър дърпаше лостчетата, натискаше бутоните. Бум-м! Воят премина в равномерно мъркане. Карл и мистър Чано се отправиха в миналото.

\* \* \*



Мина един ден, после втори. После трети. Ханси отиде в града за продукти и да поръча специалните апарати, които бяха нужни на Лейър. Самият Лейър почти през цялото време седеше заключен в своята работилница и запояваше и презапояваше някакви жици. Сефен и Моук играеха на карти. Когато не се занимаваше с готвене и чистене, с тях играеше и Ханси.

В края на третия ден електрическото табло бе озарено от оранжево светване – един път, два пъти, три пъти. Сефен се юрна да търси Лейър, но го срещна по пътя. Сигналът се предаваше автоматично и в работилницата.

Бз-з-з! Лейър бързо и точно извърши обичайните движения.

Е, отваряй се де, отваряй се!

Струваше им се, че е минал цял век, но ето, вратата се отвори.

Камерата беше празна. Лейър се втурна към нея, но Сефен го изпревари. На пода лежаха гривни и обръч с диск, към който бе привързана сгъната хартийка.

Сефен хвана обръча, измъкна хартийката и я разгъна. По нея бяха полепнали песъчинки. Той прочете размазаните драскулки:

„Проф. Лер, излезе както казахте вие, с мистър Чано се случи беда, той се удави. Не изпращайте никого, не ме търсете. Всичко е наред. К. М.“

– Какво?... Как?... – объркано бърбореше Сефен.

Лейър взе бележката и започна да я чете, а Сефен заразглежда диска. Да, краят е отчупен, това е дискът на Карл.

– А-ха – Лейър равнодушно му върна бележката. – Така става то. Добрите стари времена, какво да се прави. Живеейки там, можем да бъдем сигурни в бъдещето. Известно ни е какво ще стане със

света и след сто, и след двеста години, а наоколо има предостатъчно всякакви удоволствия.

– Мистър Чано се удавил? – с недоумение повтори Сефен. – Карл не би посмял!

– Нещастен случай – забеляза Лейър. – А може би Карл не е бил доволен от конкуренцията. Или просто не му се е харесало, че му забраняват да къса ябълките, които сами му се навират в ръцете?

– А, така ли? – изръмжа Сефен. – Е, тогава ще види...

И се запъна – не беше лесно да се добере до Карл.

– Ако искате да отидете там, където е той, аз мога да се настроя по диска на мистър Чано. Може би Карл е решил, че във водата той няма да действа. Но това е абсолютно невярно.

– Няма ли да можете да върнете тук мистър Чано?

– Ако гривната е в джоба му, няма да стане нищо. При оптималния вариант ще получим само част от сакото му, нищо повече.

– Е, Карл ще си плати за това – каза Сефен и хвърли обръча.

– Всеки случай, докато дискът на мистър Чано работи, ние можем да определим ако не мястото, където се намира Карл, то поне времето, в което се намира.

– Ах! – Сефен удари с юмрук по дланта си.

Той имаше свои представи за вяност и лоялност. Кодексът бе непроситимо нарушен. Какво ще кажат водачите на другите организации? Сефен се замисли. Да, какво ще кажат те? Ще му повярват ли? Ами ако не му повярват? Той беше довереният помощник на мистър Чано... През ума му започнаха да минават най-неприятни предположения. Отговорност, пропуски. Карл на

свобода, цял и невредим. Това няма да им хареса. По кожата на Сефен полазиха тръпки. Той се нахвърли на Лейър с въпроси. Може ли да вземе Моук и запасния диск и да върне Карл жив или мъртъв? И мисълта: сигурен ли е Моук? Колко души трябва да изпрати там? И няма ли изпълнителите да се разбунтуват, когато се окажат извън границите на контрола му? Сефен тупна с крак. Бъдещето не му носеше нищо хубаво. Сега, когато неговият патрон, наставник и ръководител изчезна, от всички страни го заплашваха опасности. Как ще успее да отговори на въпросите? А в това време Карл сигурно му се присмива...

– Мислиш да тръгнеш да го търсиш ли? – запита Моук.

– Не – отвърна Сефен. И си спомни Елен. Винаги недоволна, непрекъснато все нещо иска. Той вече бе почнал да мисли, наистина повече на шега, как по-ловко да се избави от нея. И ето, Елен няма да я има, Шарлота също... Стига, омръзна му! Да започне всичко отново... А защо не? Нали другите са започнали. Щом и Карл е предпочел миналото, щом е решил, че то е по-добро от настоящето...

– Не – повтори Сефен. – Аз ще тръгна за там, само че в друго време.

Разбира се, вълнуващи приключения, съвсем нов живот! С неговия ум...

– А?! Ами аз какво ще правя?

– Каквото искаш.

Сефен взе куфарчето и го метна на пода пред Лейър.

– Ето пари за билета. – После се наведе, отвори го и извади две кутийки с куршуми. – Те ще ми потрябват. Ще се отправя в

миналото. Да речем в хиляда седемстотин и трета година – довърши той наслуки.

– Хей, почакай малко – навъсено се намеси Моук. – За никъде няма да се отправиш. Искаш да прехвърлиш цялата отговорност върху мен ли?

– Какво? Със себе си аз няма да те взема. Оправяй се както искаш.

– Така ли? – Моук вдигна пистолета. – Аз имам право на тези пари не по-малко от теб.

И в този момент се намеси Лейър, може би трогнат от чувствителното увеличение на своя капитал или може би съобразил, че престрелката едва ли ще бъде от полза за апаратурата му.

– Чакайте, не се карайте. Като вземам пред вид обстоятелствата, готов съм да ви обслужа и двамата срещу един хонорар. – Той пое дъх и като замахна с крака си, отхвърли куфарчето в ъгъла. – Разбирам прекрасно създаденото положение. Не ми е за първи път! Ще направя за вас двамата всичко, което е по силите ми. Кажете само къде искате да отидете...

Сефен реши, че хиляда седемстотин седемдесет и трета година ще му подхожда напълно. Моук си избра по-близка епоха. Стигаше му началото на сухия закон. Ех, че временце е било тогава!

После те един по един влязоха в камерата и изчезнаха в мрака на вековете.

\* \* \*

Ханси си живееше весело и охолно – Лейър с готовност му оказваше съдействие – нали винаги се връщаше!

И отново тъмни личности проследиха Ханси, подложиха го на разпит, принудиха го да разкаже всичко. И отново професор Лейър трябваше да прекъсне научната си работа, за да беседва с магнати от престъпния свят. Неговото оборудване се усъвършенствуваше все повече. Без да се стеснява той изразяваше огорчението си, че е принуден да прави услуги на хора, които са движими само от користолюбие, но... те плащаха веднага, плащаха с пари, без да искат разписки. И освен това мълчаха.

Но на всичко хубаво идва краят.

Банкнотите, които Ханси развали в Майами, се оказаха част от откупа, получен от похитителите на малката Береника Бернаузи. Така Ханси привлече вниманието на пазителите на закона. И всичко отиде на мястото си.

– Прехвърляне във времето и пространството? Фантастика! – Федералният агент Диксел внимателно оглеждаше инсталацията. От пулта за управление му намигаха блестящи циферблати, копчета, прекъсвачи, лостчета. – Като си помислиш само!

Гордън, вторият агент, внимателно надникна в камерата за прехвърляне и каза:

– Точно така. Това е нужно – бандитите да се изпращат в миналото. – И какво значение има методът, с който се отърваваш от тях? – добави той замислено.

Диксел с възхищение поклати глава:

– И всичко, до последната лампичка е сглобил със собствените си ръце – гений!

– По-добре би било, ако беше поставил гениалността си в служба на обществото – забеляза Гордън. – Впрочем, всичко зависи

от гледната точка. Още един клиент и тези, които е махнал от нашия свят, щяха да станат точно четиридесет. И минималната цена е била пет хиляди долара! Ей, ей, не пипай нищо! Аз не искам да се отправям за никъде!

Диксел се засмя и приближи до камерата.

– Не се безпокой, Джони, всичко е изключено. И ако ние се отправим за някъде, то ще бъде само в границите на нашето собствено време.

– На жена ми това не би харесало – отвърна Гордън. – Пък и как би могла тогава да получи застраховката?

– Какво е това? Наблюдателно прозорче? – запита Диксел, поглеждайки вътре.

– А? Прилича на такова – отвърна Гордън и прекара ръката си по извивките на серпантината, която минаваше под самия таван. – Сигурно така се нажежава, че не може да се докосне.

Сега обаче серпантината беше студена и можеше да послужи като стълбичка. Гордън се изкачи горе, бутна капака и забеляза, че той лесно се измества встрани. Като пхна главата си в отвора, той освети пространството вътре с фенерчето си.

– Е, какво има там? – запита Диксел. – Батериите на времето ли?

– Аха.

Като пошари още малко с лъча на фенерчето, Гордън се спусна долу и излезе от камерата, в която се чувствуваше твърде неудобно.

– Какво имаше там? Какво видя?

– Надувен дюшек, хладилник, водопроводен маркуч, две кофи, шперплатов шкаф, комплект гривни и обръчи с дискове и една

етажерка с криминални романи. Скривалището на нашия приятел Ханси. – Гордън обхвана с поглед лабораторията. – Великолепно. Машина на времето. Евтина и общодостъпна: ламарина, лампички и буйно въображение. – Изведнъж, станал сериозен, той се обърна и погледна към пода на камерата. – И люк, отварящ се над най-дълбоката от изоставените шахти на Аризона.



## Главното оръжие

### Фантастичен разказ

Игор Росоховатски

#### I.

Отначало ПУР Седми взе неизвестния обект за комета. Той излетя някъде зад рояка астероиди, които се движеха по причудливи орбити около Юпитер, и се насочи към базата.

ПУР Седми промени курса на своето редовно патрулно облитане на базата и се насочи към обекта.

Неизвестният обект зави наляво. Курсът му се измени само с едно цяло и две десети градуса.

Но ПУР Седми мигновено изчисли гравитационното отклонение, масата и скоростта на обекта и определи, че промяната на курса не може да се обясни с притеглянето на Юпитер. Причината беше в самия обект: или в него се извършваха някакви процеси вследствие на промяната на средата, или това беше насочена воля. Може би той избягваше срещата?

ПУР Седми постъпи така, както би постъпил всеки друг ПУР – патрулен универсален робот – на неговото място. Той осведоми базата за появяването на обекта. Едновременно с това издигна няколко антени, фокусира инфравизорите и се приготви, щом получи разрешение от базата, да започне подробното изследване на обекта.

В кристалния мозък на ПУР Седми шумолеше хронометър, който отчита милисекундите. Бяха изминали много милисекунди, но



отговор от базата нямаше. „Хората са умни, но бавни – мислеше ПУР. – Те са великодушни бавни господари.“

Патрулният отново включи предавателя и поиска контролния код...

Отговор нямаше. Базата мълчеше.

„Това не се е случвало досега – мислеше ПУР Седми. – Какво означава това? Хората могат да бавят, но да грешат те не могат. Това е изключено. Значи...“

## II.

– Мария – каза Олег, докосвайки ръката ѝ. Погледът му бе жалък и в същото време упорит. – При мен нищо не става...

Тя не го погледна. Дори не прибра къдрицата, която падаше на челото ѝ. Той чакаше: сега, под тази къдрица ще блесне студено сиво око. Но Мария не вдигна ресници – дълги, прави, гъсти. И без да го погледне, тя знаеше какво е лицето му. За година съвместна работа на спътника-база можеш да опознаеш човека по-добре, отколкото в продължение на тридесет години живот на Земята.

– Да, не си се променил – отвърна Мария. – И не е нужно. Не подражавай на програмата, която си създал за своите работи.

– Но колко ще трае това?

Мария мълчеше. По-добре да не дава поводи за разговор. Стара песен, омръзнала, ненужна.

Мария се протегна към вратичката на термостата. Ключалката щракна. Извади епруветка с някаква течност. Преди да я постави в автомикроскопа, погледна я на светлината. Течността бе потъмняла и имаше розов оттенък.

– Щамът е мутирал – каза тя. – Космосът го принуди да се измени.

Говореше без „подтекст“, но Олег се засегна:

– Съветваш ме и аз ли да се облъча? Да се изменя чрез ДНК? Да стана такъв, какъвто ти е нужен?

Мария тръсна глава. Златистата къдрица се люшна. Обърна се към Олег. В очите ѝ блестеше синкав лед.

– Нима не можеш да разбереш? Ти, признатият гений, изобретателят на Главното оръжие, конструкторът на патрулните роботи? Жалко само...

Той се опита да придаде на лицето си насмешлив израз и Мария завърши по-рязко, отколкото мислеше в началото:

– ...че не разбираш хората.

– Може би – подозрително бързо се съгласи Олег. – И как би ме посъветвала да се науча да ги разбирам?

Тя изтълкува отговора му по своему и побърза да се защити:

– На това ни учат в училище, като ни съветват да се интересуваме повече от художествена литература...

Олег сви острите си силни рамене:

– Но аз чета достатъчно. Не само по математика и по кибернетика. Ти знаеш...

– Е, да, разбира се, по биология – продължи тя. – По анатомия и физиология на човека...

Той прие предизвикателството. Без да чака покана седна и кръстоса крак върху крак. Сплете здраво пръсти и обхвана с тях коляното си.

– Наистина. По биология, по философия. В тях е основата на всичко, за което разказва художествената литература.

Той каза „разказват“, но можеше да се досети, че тя няма да му прости това.

– Образи на тигри и характери на змии. Това ли искаш да кажеш?

– Там има всичко, от което можеш да съставиш и образи, и характери, и варианти в поведението на хората. Елементарните блокове и механизми не са чак толкова много, дори може би са по-малко, отколкото буквите в езика.

– Ако те интересуват само буквите, ти никога няма да се научиш да говориш и разбираш това, което ти казват – отвърна Мария.

– Например аз знам, че твое главно качество е неотстъпчивостта. Но нима трябва непременно да знам всички форми в които се проявява?

– Най-сетне, разбрахме се – зарадва се тя.

Но Олег не си отиваше и погледът му бе достатъчно красноречив.

– Уморена съм – каза Мария. – Защо поне това не разбереш? Защо всички вие не искате да разберете това? Да, на мен ми харесват други хора, такива, като Петър. Защо не ме оставите на мира? Аз не съм гениална, но имам право на индивидуалност. Също като теб. Не чакай напразно. Не мога да се изменя. Не съм робот...

Ръката ѝ трепереше, когато слагаше епруветката в обектива на спектроскопа.

– Ние сме неизменни, както нашите гени – опита се да се пошегува Олег.

Тя се съгласи, но с тон, който изключваше всякакъв компромис.

– Да, ние сме неизменни. И в това има смисъл.

– Но няма мостче над пропастта...

Мария не отговори, тя съсредоточено набираше кода на програмата. Не видя как Олег бавно, сякаш все още размисляйки, стана и излезе. Вдигна глава, когато чу друг глас – рязък, остър, сякаш съставен само от обертонове...

– И все лак ще се наложи принцесата да стане по-снизходителна.

Този човек с дълго нервно лице и с остър пронизващ поглед бе за нея недостижимия и желан повелител. Но той нямаше нужда от робини.

– Длъжна ли съм да го обикна? – запита Мария. В смирения ѝ глас се чувствуваше предизвикателство.

– Нямах право да го нагрубяваш. Знаеш ли, аз не се страхувам да кажа думата „задължение“, макар че тя не се харесва на мнозина. Ти си длъжна да помниш колко сме тук, на базата, и колко сме далеч и от Земята, и от космическите селища.

Би могъл и да не говори за това. По-добре би било, ако кажеше нещо друго, мислеше Мария. Или ако мълчеше. А тя би си измислила заради него думите, които ѝ се искаше да чуе. О, тя би могла да ги измисли и да си ги каже с неговия глас и с неговия маниер. Но той говореше друго. За това, за което не ѝ се искаше да мисли и все пак, въпреки волята си, мислеше. Той само разбираше истините, които произнасяше, а тя ги знаеше наизуст, знаеше ги „върху собствения си гръб“, както би се изразил той, Петър. Дълги, твърде дълги и безоблачни часове на почивка. И мисли, мисли за забраненото... Разбира се, имаше приятели, предавания от Земята... И все пак не беше достатъчно. Казват, че човек преди

всичко има нужда от необходимото. Но „необходимост“ не е еднозначна дума. Това, без което някой може да мине лесно, за друг е съвсем необходимо.

Твърдят, че истински необходимото е това, без което не можеш да живееш. Глупости! Мария би определила необходимото като нещо, което го има у повечето хора. Ако го нямаш, животът ти се струва грозен. Ти започваш да завиждаш на един, на друг, на трети... Ти загубваш спокойствието си, уважението към себе си. От една страна, завистта е срамно чувство, а, от друга – силен стимул. Тя гони, кара те да бързаш.

На човек е необходимо да бъде „не по-лош от другите“ и в това има безжалостен, но дълбок смисъл. На човека е необходимо да има това, което имат другите. А повечето жени си имат „свой“ мъж. Какъвто и да е, но „свой“. На него можеш да разкажеш за стаеното в душата ти, да споделиш беди и грижи, дори ако той не слуша, дори ако в това време мисли за нещо съвсем друго. Ти не забелязваш това, ти знаеш, че той е длъжен да те слуша и ти съчувствува. Корените на това чувство се губят в далечните векове, когато мъжът е бил пчеловник и защитник. От тогава е останало нещичко. Сладки остатъци от чувство за собственост върху друг човек. И може би колкото по-голямо е разстоянието до Земята, до центъра на цивилизацията, толкова е по-необходимо да имаш „свой“ мъж.

И така, двама -- мъж и жена – скучаят и се измъчват поотделно. А не е ли по-добре да поскучат и се помъчат заедно? Ще стане ли тъгата на всеки от тях по-малка? Или, обратно, ще се увеличи с раздразнителност и злоба? И в края на краищата ще прерасне ли в ненавист?

Но може би двамата ще успеят да се променят, „да се огладят“, да заприличат един на друг, както това умеят да правят патрулните роботи, конструирани от Олег.

...През мислите ѝ, сякаш остър лъч през мъгла, премина погледа на Петър, намери зениците ѝ. И тогава тя изправи колкото може по-високо златистата си глава на дългата горда шия и каза:

– Състави уравнение, Сметачна машино (не случайно нарече Петър с неговия ученически прякор). Изведи зависимостта на степента на човеколюбието от разстоянието до Земята.

Петър не прие предизвикателството, дори не отвърна на шегата. Гласът му бе скърцащо-назидателен.

– Такава зависимост съществува. И отдавна се нарича съвместимост.

– Тъй ли? Къде и кога сме длъжни да се съвместим?

Ъглите на нервните му устни се отпуснаха уморено.

– Ти дори не искаш да се вгледаш в него.

„Разбирам какво искаш да ми кажеш, Сметачна машинке, – мислено отвърна Мария. – Той е по-добър от мен. По-надарен. По-интересен. Той е силен, красив човек. Според древните мерки – истински мъж. Но днес това вече е твърде малко за човека. И недостатъчно, за да го обикнеш. Ти живееш в миналото. Сметачна машинке. Всъщност всички вие, мъжете, мечтаете да върнете миналото. Но любовта към мъжа не може да бъде главното за мен. Срамно е, когато такава любов е главната в живота. Тя прави жената робиня. Мислейки, че действува по своя воля, жената само изпълнява една от най-неизменните програми на природата. Тя започва да прилича на кон, на тигрица, на змия. Срамно е да

приличаш на животно, Сметачна машинке! Ти трябва да разбереш това. Аз няма да се подчини на тази програма. За нищо на света. Ще обикне само този, когото ще уважавам, пред когото ще се преклони моят разум. Такъв, като тебе. Не по-лош...”

Високоговорителите изпукаха меко. Безцветният глас на автомата произнесе:

– Внимание. ПУР Седми вика базата. ПУР Седми вика базата.

Патрулният робот не би извикал базата за дреболии. Всички за миг се обърнаха към екраните за връзка. Кръглите прозорци мигнаха и се озариха със синя светлина. Върху синьото заиграха познатите разноцветни символи – позивните на ПУР Седми. Патрулният робот докладваше:

– В квадрат шестнадесет-а се появи нов обект. Считам действията му за заплашващи. Предавам информация за него. Размери...

Предаването се прекъсна. Сините прозорци светеха, но символи нямаше. Хората чакаха.

Измина минута, втора...

Петър тихо излезе, спря се зад вратата. После забързаните му крачки се чува в коридора. Отиваше към командирската каюта.

Зад гърба на Мария се чува други крачки, твърди и уверени. Тя преглътна с мъка сухата буца в гърлото си, без да откъсва поглед от екрана. Не се обърна. Той идваше винаги, когато смяташе, че става опасно. Предпочитани да е до нея, да бъде неин защитник. Освен това в даденото положение той имаше основание да се смята за главен на базата, да поеме върху себе си най-голямата отговорност.

Нали неговите създания – патрулните роботи – осигуряваха безопасността на базата според съставената от него програма.

Сега идването му не дразнеше и ядосваше Мария. Тя предчувствуваше, че всички техни нерешени проблеми, тяхната тъга далеч от Земята, скуката, дружелюбността и неприязънта един към друг, дори техния живот могат да се разнесат като дим в зависимост от това какво ще стане в квадрат 16-а.

### III.

Изминаха няколко секунди преди ПУР Седми да установи, че пространството около него се измени. Той се мяташе като в паяжина в някакво непознато за него силово поле. На всичко отгоре бе екраниран отвсякъде.

Полето излизаше от обекта. Без съмнение, той бе „паякът“. изтъкал енергетичната паяжина.

ПУР се обви в неутронна ризница, за да се изплъзне от полето. Но не успя. Едни от силовите линии отслабнаха, а други се засилиха. Като се преплитаха, те задържаха „жертвата“.

„Ще се наложи да пусна двигателите с пълна мощ – помисли ПУР. – Но тогава без да искам мога да причини вреда на обекта. И още не съм получил нареждане от базата!...“

„Ти не си получил нареждане, не си получил команди. Недей да самоволничиш!“ – се чу в мозъка на ПУРа.

Патрулният се усъмни, че има някаква измама. Действайки според инструкция № 3, той включи СВК – системата за висш контрол – и се опита да определи негови ли са тези мисли или са натрапени отвън. В кристалния мозък на работа на контролния екран, свързан със зрителния сектор, бавно се появи триъгълник,



разчертан и изпъстрен с цифри. Това бе контролният символ, обобщаващата схема за работата на мозъка в дадения момент. На пръв поглед изглеждаше, че равнобедреността на триъгълника не е нарушена, а това свидетелствуваше за изправност на основните блокове.

ПУР състави няколко уравнения, за да провери нормален ли е процесът на мисленето. Първите пет отговора съвпаднаха изцяло с дадените в програмата образци. Но шестият малко се отличава. Това сочеше, че функциите на мозъчния отдел, който управляваше органите за локация, инфравиждане и радиопредаване, са нарушени.

„Ще се наложи да се ремонтирам“ – с досада помисли ПУР Седми.

Остави включена СВК, за да има възможност постоянно да контролира работата на мозъка. ПУР вече разбра, че отговор от базата няма да дойде и ще трябва да действа самостоятелно. Той включи програмата „Запознаване с неизвестен обект, проявяващ признаци на управление“. В съответствие с нея предавателите му изпратиха към обекта код-запитване.

Обектът се раздвижи леко и измени формата си. „Опашката“ му се изви като опашка на скорпион и удари ПУРа с мезонен лъч.

На екрана на СВК в мозъка на патрулния заиграха цифри. Линията на основата на триъгълника започна да се изкривява. ПУР почувствува неприятни усещания едновременно на няколко места в мозъка и във възлите, разположени между филтрите и датчиците. При човека това вероятно би съответствувало на силно главоболие.

И все пак ПУР не се решаваше да включи двигателите с пълна мощност и да се измъкне от полето. Програмата „Запознаване с неизвестен обект, който проявява признаци на управление“ забраняваше всякакви действия, способни да причинят вреда на живо същество или на апарат, изпратен от разумни същества. Но сега, след раняването, патрулният имаше право да смени програмата със „Запознаване с неизвестен обект, който проявява признаци на агресивност“.

ПУР не се забави да стори това. После той пусна мезонен лъч и се опита да „види“ какво се крие зад защитната обвивка на обекта.

Опипването му позволи да получи някои сведения за структурата и напрежението в различни участъци на полето и за структурата на самата обвивка.

ПУР пусна втори лъч – по новата програма той имаше това право – и фокусира двата лъча в опашката на обекта.

В този момент започна да постъпва отговор на кода-запитване. Анализирайки го, можеше да се предположи, че обектът е разумен. От това за ПУР Седми възникнаха нови усложнения, трябваше да вземе нови предпазни мерки. Програмата изискваше категорично да се избягват всякакви действия, които могат да причинят вреда на разумно същество.

ПУР намали силата на лъчите. Той включи акумулаторите към другите сектори на мозъка и продължи да изпраща запитвания до обекта.

Обектът започна да се приближава бързо към ПУР и да източва опашката си.

Патрулният се опита да се измъкне, но многократно засиленият мезонен лъч го стигна.

На екрана основата на триъгълника се огъна. Това сочеше за едновременното нарушаване на кристалната структура в няколко сектора на мозъка. ПУР пусна допълнителните двигатели и се дръпна рязко от полето-паяжина. Едновременно с това той включи програмата „Защита на базата“.

Тази програма се различаваше твърде много от всички други, защото предвиждаше защита на хората. В нея имаше точка за Главното оръжие.

Тъй като Олег Митин и другите конструктори на ПУРове не можеха да предугадят всички възможни неприятели, с които патрулните можеха да се срещнат, те предвидиха у тях възможност за бързото им самоизменяне. ПУР можеше да променя формата си: ту остър като нож, ту обтекаем, ту кръгъл като топка. Той можеше да образува различни израстъци и крайници, да използва различни начини на движение. В програмата „Защита на базата“ се посочваше, че ако ПУР не успее да научи нищо съществено за неприятеля, за неговата сила и поведение, а неприятелят се придвижва към базата, той е длъжен да отговори на действията му с прости противодействия. Затова той може би ще трябва да приложи същото оръжие, което използва неприятелят.

Разбира се, нито един ПУР не знаеше, че по тази точка от програмата сред конструкторите и програмистите се водиха най-големи спорове. В края на краищата победи мнението на Олег Митин. С помощта на изчисления и моделиране на различни положения в паметта на изчислителната машина той успя да убеди

опонентите си, че изменчивостта на патрулните работи ще бъде универсалното и Главното оръжие против всеки предполагаем враг.

\* \* \*

В това време обектът започна да се надува и разширява полето, източвайки го във формата на примка. После се опита да хване в „примката“ ПУР Седми.

С остър завой патрулният се измъкна от „примката“ и се намери от лявата страна на неприятеля. Той също насочи мезонните лъчи във формата на примка. Периодично ПУР Седми изпращаше сигнали към базата, но отговор нямаше. Патрулният разбра, че радиоорганите му са повредени тежко.

Най-после ПУР успя да закачи в „примката си“ обекта.

Като анализираше всеки отрязък от пътя си, патрулният мислеше за неприятеля: „Той не е много ловък. Във всеки случай значително по-малко от мен. Значи е необходимо повече да маневрирам...“

Скоро патрулният успя да хване неприятеля с мезонната „примка“. Обектът се дръпна рязко, но не му стигна мощност, за да се измъкне. Очевидно той беше загубил много енергия, докато е „тъкал“ полето-паяжина. Започна да всмуква полето в себе си, бързайки да се зареди. Но „примката“, хвърлена от патрулния, му пречеше, задушаваше го, избутваше го в друг сектор на пространството.

„Улучих те!“ – мислеше ПУР и се учудваше на чувството, което тази мисъл предизвикваше у него. По-рано той не бе изпитвал подобно нещо.

Неприятелят образува два издатъка, подобни на криле, и стремително се нахвърли върху ПУРа, като се опитваше да го

обхване от двете страни. Тази уловка бе рискована. Но ако успееше, патрулният щеше да закъса. На дясната си страна той имаше едно много чувствително място – основата на четирите антени. Ако неприятелският лъч се докоснеше до него, част от органите му щяха да излязат от строя.

ПУР образува подобни израстъци и ги насочи срещу „крилата“ на неприятеля.

В същия миг неприятелят отскочи и започна бързо да се отдалечава. ПУР Седми се втурна да го гони, но забеляза навреме мините-капани.

У патрулния възникна нова мисъл. Той обезвреди една от мините, разедини взривателя и я зареди допълнително от акумулаторите си. Същото направи и с другите мини, а после съедини взривателите им по нов, измислен от него начин.

За тези неща му бяха нужни няколко секунди. И през цялото време на патрулния се струваше, че той е много бавен, защото всичките му механични части, независимо от съвършенството и универсалността си не успяваха да следват указанията на позитронния мозък, в който сигналите се предаваха със скоростта на светлината.

Като разположи мините, ПУР Седми започна да отстъпва по посока на базата.

Неприятелят тръгна след него, но трябваше да заобиколи минното поле. Нямаше никакво съмнение за намеренията му. Той искаше на всяка цена да прегради пътя на патрулния към базата.

ПУР мислеше: „Следователно той има намерение да нападне базата, хората. Може би той вече е уловил сигналите им. В такъв

случай той знае за тях повече, отколкото е знаел преди. Как ще се отрази това на агресивността и на плановите му? Първата точка от програмата гласи: „Хората са главната ценност. Те са най-великодушните същества във вселената. И те трябва да се защитават на всяка цена, каквото и да става. На всяка цена. На всяка цена...”

ПУР Седми смяташе, че в дадения случай той мисли съвсем самостоятелно. И би се учудил много, ако би научил, че тези негови мисли са предвидени в програмата. ПУР продължи пътя си, изчислявайки скоростта на движението си и сравнявайки я с постоянно изменящата се скорост на движение на неприятеля. Ярките избухвания на мезонните пъчи се появяваха ту отдясно, ту отляво, ту пред него.

ПУР Седми направи завой и удари с лъчите. Сега той имаше пълно право да отговаря на действията на неприятеля с подобни действия.

Неприятелят пусна два прикриващи облака и се скри зад единия от тях.

ПУР Седми образува същите облаци.

Противникът започна да го заобикаля.

ПУР промени посоката на своите облаци така, че врагът да не може да види позицията му.

Неприятелят, скрит зад облака, пусна торпедо.

ПУР Седми направи същото.

Внезапно неприятелят премина на картеч. Той произведе серия от залпове, като използваше дребни метеорити, които всмукваше от околното пространство. Колкото и да се пазеше, в ПУРа

попаднаха няколко парчета. Той установи повреди в два сектора на тялото си.

„Зле съм. Триъгълникът се разширява. Ромбът става квадрат. Следователно много съм зле. Но това не е важно. Главното е да защита базата и хората. Това е първата точка на всяка програма, започвайки от универсалната, която трябва да се научи от всеки робот в самото начало на обучението. Да се защитят хората. На всяка цена. На всяка цена.“

Патрулният фокусира огледалата-отражатели и насочи към врага поток космически частици.

Прикриващите облаци се разпръснаха. Врагът се виждаше като на длан. От опашката му непрестанно струеше тънък като игла мезонен лъч.

ПУР Седми образува същата опашка и премести мезонното оръдие в нея.

Неприятелят прибра „крилата“ и изостри носа си.

ПУР направи същото. Сега вече беше по-мъчно да бъде уцелен.

Врагът се обви с допълнителна защитна обвивка.

Веднага ПУР повтори действието му, за да не му отстъпи по нищо.

Външно те си приличаха като два близнака.

„Да се защити базата на всяка цена – мислеше ПУР Седми. – На всяка цена...“

Лъчът му засегна някакви важни центрове на врага. Чу се молба:

– Спри. Аз съм разумен. Изисквам уважение към разума.

ПУР Седми се смути. „Съвпадение? Случайност? Вероятността за съвпадение е крайно малка. Би ли могъл той да отгадае, без да

знае кода? А за да разшифрова кода, той би трябвало да научи поне ориентирите в потока от информация, да проникне в съдържанието и нагласата на човешката мисъл. Мен ме обучаваха на това самите хора. Обучаваха ме толкова дълго...”

Последната фраза на врага съвпадна с една от фразите, от традиционното приветствие на патрулните.

ПУР прибра лъча, измести напред и покри с калъф мезонното оръдие, което отговаряше на протегната за приятелско здрависване ръка.

Неприятелят незабавно се възползува от това. Удари го с ослепяващ лъч.

С органите на зрението у ПУР бяха свързани десетки изчислителни сектора в мозъка. Работата им се разстрои. Голям брой хаотични сигнали се насочиха от мозъка към датчиците и също ги разстроиха. За известно време ПУР стана безпомощна мишена. Замисли се и разсъжденията му се сториха самостоятелни: „Когато неприятелят бе в моето положение, той изхитрува. Ще се опитам и аз да се боря с врага със собствените му оръжия.”

Предаде на врага:

– Спри. Изисквам уважение към разума.

Врагът не промени посоката на лъча.

„Той е не само коварен, но и жесток. Той иска моята гибел. Желает ли ми злото? Или иска само да ме отстрани като препятствие? И в единия, и в другия случай за мен резултатът е един и същ. Тогава не е ли все едно? Не, не е все едно. Ако е вярно второто предположение, начините за борба са много повече. Но всички ли могат да се използват? Програмата гласи...”



Гибелта му приближаваше. Хаотични сигнали разтърсваха мозъка на ПУРа.

Конструкторът Олег Митин ме учеше: „Главното ти оръжие е изменчивостта, приспособяването към условията. Изменяй се в съответствие с действията на противника, отвръщай му с противодействия, превъзхождай го във всичко и ти ще победиш.”

ПУР направи нещо, което не му разрешаваше нито един от предишните параграфи от програмата. Той излъга:

– Няма да ти преграждам пътя повече.

Това подействува. Врагът прибра лъча и измени формата си, за да изпревари патрулния.

И тогава ПУР, като изчака неприятелят да се извие и застане с едната си страна към него, удари с удвоен по мощ лъч в слабозащитеното място.

Чу се вопъл:

– Спри! Аз съм твой приятел!

„Ти си коварен – и аз съм коварен. Ти си жесток – и аз съм жесток – мислеше ПУР и бодеше с лъча като с пика и сееше разрушения. Той чувствуваше как лъчът влиза в тялото на неприятели и отново и отново мушкаше, като избираше най-болезнените места. Струваше му се, че усеща и заради неприятеля: чуждата болка, чуждото отчаяние, но ги възприема обратно – като радост, като бодрост. Обхвана го ново, неизвестно му досега състояние. ПУР прехвърляше в паметта си познатите му човешки думи, но там нямаше нищо подходящо, което можеше да изрази чувствата му, да ги облече в обичайните пашкули на буквите и цифрите. Прииска му се да измисли нови символи. Той не знаеше, че хората отдавна бяха

дали име на подобно чувство – мъст, отмъстително ликуване, злорадство. Те просто не бяха сметнали за нужно да запознаят патрулния робот с тези изтъркани думи, защото предполагаха, че никога няма да му дотрябват.

ПУР довършваше неприятели, без да слуша молбите и обещанията му. Той действуваше в угода на своето ново чувство, задоволявайки го все по-пълно и по-пълно.

Внезапно врагът спря да моли пощада. Вместо това, като събра последните си сили, предложи:

– Добре, убий ме. Но преди това се поогледай, помисли какво чувствуваш и усещаш. Нима ти не си станал мой брат, близник! Ти си коварен – и аз съм коварен. Ти си жесток – и аз съм жесток. Защо трябва ние, братята, да се убиваме взаимно? Заради чуждите?

Само част от секундата бе нужна на ПУРа, за да се погледне и се сравни с врага. Той се полюбува на съвършената си форма, създадена сякаш за нападение, и съответно я оцени. В същото време мислеше: „Той е прав. Защо ние, братята, да се убиване един друг? Срегнах същество като самия мен. Свой брат. Това, което е нужно на него, е нужно и на мен.“

Чу радостен възглас:

– Ти си прав, братко! Това, което е нужно на мен, е нужно и на теб. Ние имаме обща цел!

„Но какво ще стане с първата точка – грижата за хората, осигуряването на тяхната безопасност?“

И веднага се чу гласът на новия брат:

– Ще ти помогна да забравиш за нея. Ще блокирам част от паметта ти. Само не се съпротивлявай. Довери ми се.

Само част от секундата бе нужна на новия брат, за да блокира в паметта на ПУРа първата точка от програмата.

ПУР стремително се обърна и полетя след новия си брат към базата, предвкушвайки радост от разрушението...

На пътя им се намираха още шест патрулни робота, които приеха сигналите на ПУР Седми.

#### IV.

На екраните се виждаше ясно как осем неизвестни обекта заобиколиха магнитните капани и срязаха с лъчите си кулите на радиофаровете. Дълги тела с остри носове, както у рибите-пили, и дълги извити опашки. И осемте си приличаха един на друг като близнаци.

Петър включи информатора. Но обектите не реагираха на нито едно запитване. Те разрушиха първата линия от уреди. Сега от базата ги отделяха само още две линии и резервните заграждания.

– Нима те са успели да унищожат всички патрулни? – запита Мария.

Никой не й отговори. С двамата асистенти Петър приготвите мезонното и фотонното оръдия. Олег настройваше магнитометрите. Останалите се намираха в другите сектори на базата и се готвеха за действията, предписани за подобни случаи от Устава на космическите бази.

– Ще дадем предупредителен изстрел – каза Петър. Той съвсем не можеше да се научи да командува.

Ярка игла се протегна през целия екран към един от обектите. На върха й пулсираше точка.

Обектът спря. Пространството около него започна да свети, но той се обви със защитна обвивка.

„Виж ти! Умеят да се защищават от лъча!“- учуди се Петър.

– Намеренията им не са още напълно ясни – неуверено каза той.

– Ако продължаваме да изясняване, няма да има кой да изяснява. Те стигнаха до входния радиофар. – Олег хвана ръчката на генхаса. За него тук всичко бе ясно. Той отговаряше за безопасността на базата.

На екрана ясно се откри син триъгълник. А после – четири точки. Това бяха позивните на базата.

Мария посегна към дръжката на настройката. Тя не се съмняваше, че базата е извикана от кой знае къде изчезналите патрулни роботи. Но вместо обичайните поздрави от високоговорителите се чу:

– Предлагаме ви да се предадете. Гарантираме живота ви.

По това как се предаваше кода, по подреждането на интервалите имаше нещо, което се стори познато на Мария. Тя бе сигурна, че някога е влизала във връзка с този радист.

– „Какво искате“ – диктуваше Олег и Мария послушно закодира думите му и ги вкара в предавателя.

– Ще научите после. Няма да ви причиним зло. Заедно с нас вие ще завладеете Земята. Даваме ви пет минути за обмисляне.

На екраните се видя как рязко, сякаш по команда и осемте остроноси „рибо-скорпиони“ спряха и увиснаха неподвижни.

Мария включи екраните за вътрешна базова връзка. От тях гледаха лицата на другарите ѝ, които се намираха в другите сектори

на базата. Седемнадесет лица, изразяващи тревога, учудване, решителност, объркване, упоритост, уплаха, страх...

Погледна тези, които бяха до нея. Петър седеше сякаш потънал в креслото, мускулите на лицето му играеха, адамовата му ябълка подскочаше, носът му сякаш се готвеше да клъвне някого. Долната дебела устна увисна още повече. Лицето на Олег бе непроницаемо спокойно и дори малко тържествено. Настъпил бе неговият час. Сега той, а не Петър бе истинският командир на екипажа, той вземаше решения и отговаряше за съдбата на хората. Може би отговорността е тежък, но едновременно с това и сладък товар. Защото обратната страна на това чувство е издигането в собствените очи.

Времето летеше. То изтичаше като вода в решето. Времето вилнееше. То се надигаше в далечината на страшни талази, готови да разрушат всичко по пътя си. И когато измина половината от определения срок, Олег отвори здраво стиснатите си устни и каза:

– Ще съобщим, че се предаваме...

Всички – и тези, които бяха в същия сектор, и другите, които гледаха от екраните – се обърнаха към него и кръстосаха погледи. В центъра бе неговата глава. Ето, тя рязко се изправи. Олег вдигна упорито брадичка:

– ...И когато те преминат през входните радиофарове и излязат на контролната линия, ще започнем да ги обстрелваме с всички лъчеви инсталации.

– Свиване на пространството? – с пресъхнали устни запита Петър.

– Това е изключителен случай. Той изисква изключителни мерки – отвърна Олег.

– А ако те вземат предпазни мерки? – запитаха от екрана.

Имаше и други въпроси, но ги задаваха вече с облекчение, защото се намери човек, който посочи решение и с това пое върху себе си отговорността, от която мнозина се страхуваха. Само Петър – Мария видя това по намръщеното му лице – се съмняваше в правилността на решението. Но време за съмнения почти не оставаше. Само толкова, колкото да гласуват. Петнадесет – „за“. Петър тежко въздъхна и се присъедини към петнадесетте.

– Аз съм против – припряно каза Мария, без да гледа към Петър. Тя още не беше анализирала причините за своето решение. Може би главната от тях беше не това, че обектите проявяваха признаци на разумност. – Техните позивни приличат на позивните на патрулните – допълни тя.

– Нямаме време за задълбочен анализ. Те вече ще атакуват базата – присвил очи напомни Олег. – Ние просто ще изпреварим действията им.

– Съгласен съм с Мария! – извика Петър, сякаш събуждайки се от някакъв сън. Той излетя от креслото като тапа от бутилка. – Ние нямаме право да мамим разумни! Нашите принципи...

Махаше с ръце и приличаше на древна вятърна мелница. Напомни до какво води уподобяването с неприятеля, говори за устава на базата.

– Да, да, лозунги! – крещеше Петър. – Наричайте ги както искате – догми или шаблони. Но да излъжеш някого друг, значи да предадеш себе си.

Петър си мислеше: „Да, това са старите, покрити с прах истини, които трябва просто да се помнят. Нашите принципи са нашето главно оръжие. Те са заплатени с кръвта и страданията на прадедите ни. Ако човек трябваше отново всичко да проверява през своя живот, човечеството не би мръднало от мястото си. Ние бихме останали неандерталци...”

И когато изтекоха отпуснатите им минути за размисъл, Мария предаде първата фраза от приветствието на космонавтите и патрулните:

– Изискваме уважение към разума.

Смъртоносните лъчи шибнаха защитното поле на базата. Мощността му не бе еднаква и на някои места лъчите стигнаха до целта. Пламна допълнителният блок, в който се намираше големият телескоп.

„Рибоскорпионите” се втурнаха към базата, размахвайки опашки. Те атакуваха най-слабите места на защитното поле. Линията за снабдяване с въздух бе повредена. Мария почувствува, че става задушно. Но тя отново предаде:

– Изискваме уважение към разума.

Броячите на космическите лъчения се задъхваха от неистово чукане. Червени огънчета мигаха по всички индикатори...

– Още минута и ще бъде късно – навъсено напомни Олег. Погледът му бе изпълнен с мрачна решимост. Мария със сила отблъсна ръката му от ръчката за пущане в действие на генхаса, но това бе излишно: инсталацията не работеше, бе блокирана от един насочен към нея лъч.

Лъчът проби защитата. Антените падаха... Мария чувствуваше, че губи съзнание. Но борейки се с пурпурния кошмар, тя предаде още веднъж:

– Изискваме уважение към разума.

## V.

На ПУР Седми се стори, че сякаш внезапно в мозъка му светна контролният екран и зазвуча нечий глас. ПУР не различаваше думите, но гласът бе познат. Той събуждаше спомени. ПУР Седми си спомни своята първа учителка, която залагаше в него V-програмата – универсален курс, изучаван от всеки робот – от детегледачката и чистачката до интегралния интелектуалец – преди да започне да се специализира. Не му се искаше да си спомня съдържанието на V-програмата, нещо повече, той знаеше, че тези спомени са блокирани, върху тях е наложена забрана. Но гласът прозвуча още веднъж и на ПУРа му се прииска да наруши забраната.

Това не се разрешаваше, но кой знае защо за първи път от съществуването му, колкото по-забранено беше, толкова по-силно се събуждаше любопитството му. А щом веднъж се включеше програмата на любопитството, не беше просто нещо да се изключи, преди да бъде задоволена. Тя беше предвидена още при първичното програмиране, аналогично на безусловните рефлексии при човека. Създателите на ПУРовите смятаха, че тази програма е много важна, тъй като помагаше за опознаване на околния свят.

Измъчван от съмнения, ПУР Седми се опита поне да си припомни от кого бе наложена забраната. Оказа се, че е от новия му брат.



Да отиде по-нататък и унищожи забраната ПУР не можеше.

Но гласът не му даваше мира, извиквайки все нови спомени, свързани със създателите. Особено с първата учителка, която го беше запознала с V-програмата. ПУР Седми си спомни как веднъж, когато той не можеше по никакъв начин да научи точка шеста и вече искаха да го подложат на частично демонтиране и преправяне, първата учителка решително се противопостави на заповедта на училищния съвет на програмистите. ПУР Седми случайно чу нейния разговор с представителя на съвета. Те разговаряха за... да, да, точно за тази... за първата точка от V-програмата...

ПУР Седми почувствува болезнено убождане на това място в мозъка, където минаваше линията на енергозахранването. Чу се гласът на новия му брат:

– Престани да си спомняш!

Но веднага отново зазвуча предишният глас и ПУР чу фразата. Тя беше като избухване на светкавица, свързваща с огнен шев небето и земята, на която той се бе родил от отделни възли и детайли. Тя разтвори шлюзовете на паметта, защото бе моста между всички същества – естествени и изкуствени. Тя ги изравняваше по общ принцип, напомняйки за великия и безкористен дар на създателите за техните създания. Тъкмо затова тя задължаваше толкова много и с нея започваше приветствието на патрулните:

– Изискваме уважение към разума.

Най-после той си спомни съдържанието на точка първа:

„Хората са главната ценност...Те трябва да бъдат защищавани на всяка цена...”

## VI.

...Чукането на броячите стихна внезапно. Стана необикновено тихо. Тази звъняща тишина учуди Мария. Като превъзможна болката, тя отвори очи и погледна към екраните. Видя как строят на „рибоскорпионите“ се разпадна, как седем от тях се нахвърлиха върху осмия, разкъсаха го и го изпепелиха, а после започнаха да възстановяват базата. Едновременно с това самите те се преобразяваха, като приемаха формата на обикновени патрулни роботи – ПУРове...

